

Vers una identitat col·lectiva pluricultural (IDCOL)

Jordi Pàmies (IP)

Sílvia Carrasco, Gemma Pinyol, Núria Riera, Alicia Mesas, Angelina Sánchez, Laia Narciso, Mustapha Aoulad, David Moya, Fatiha El Mouali, Roser Girós, Javier Garcia, Gaby Poblet, Chema El Jebary, Berta Llos, Alejandro Caravaca

Aquest document és fruit d'una recerca promoguda l'any 2019 per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya en el marc del programa EAPC motor de recerca. Forma part del projecte pilot dut a terme amb la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania de la Generalitat de Catalunya. Es presenta tal com va ser lliurat pels autors en la seva versió definitiva.

Data de lliurament: gener de 2020

**ESTUDI: “VERS UNA IDENTITAT COL·LECTIVA PLURICULTURAL
(IDCOL)”**

EQUIP INVESTIGADOR:

(IP), Silvia Carrasco, Gemma Pinyol, Núria Riera, Alicia Mesas, Angelina Sánchez, Laia Narciso, Mustapha Aoulad, David Moya, Fatiha El Mouali, Roser Girós, Javier Garcia, Gaby Poblet, Chema El Jebary, Berta Llos, Alejandro Caravaca.

EMIGRA – CER Migracions

Universitat Autònoma de Barcelona

MEMÒRIA FINAL

Febrer 2020

INDEX

1. Introducció
2. Valoració del procés de recerca i acompanyament
 - 2.1. Reunions amb l'EAPC
 - 2.2. Reunions de l'equip de recerca
 - 2.3. El procés de formació i acompanyament
 - 2.3.1. La incorporació de 6 dimensions de la RRI
 - 2.3.2. Els punts forts del procés d'acompanyament i formació
 - 2.3.3. Els punts febles i les incidències del procés d'acompanyament i formació
 - 2.4. Les funcions dels perfils d'investigadors en les fases de la recerca
 - 2.5. Avantatges, inconvenients i límits de “transferir” o “delegar” la funció investigadora
 - 2.6. El que han fet cadascú dels membres de l'equip i què pot aportar cada perfil a la recerca.
3. Fonamentació teòrica
 - 3.1. Identitat pluricultural i integració social: reptes d'un binomi interdependent
 - 3.2. Sobre la gestió pública de la(les) pertinença(ces): algunes idees
4. Bloc 1: Ripoll: Jornades radicalització i extremisme violent
 - 4.1. Introducció
 - 4.2. Presentació
 - 4.3. Resultats: vers la creació d'identitats col·lectives pluriculturals
5. Bloc 2: Territoris.
 - 5.1. Aspectes organitzatius:
 - 5.1.1. Àmbit d'aplicació
 - 5.1.2. Criteris d'inclusió/Selecció de participants
 - 5.1.3. Temporització
 - 5.1.4. Seminaris de contrast i retorn de resultats
 - 5.2. Instruments de recerca:

- 5.2.1. Dinàmica grup de discussió
 - 5.2.2. Guió per al grup de discussió
 - 5.2.3. Consentiment informat
 - 5.2.4. Fitxa individual grup de discussió
 - 5.3. Resultats obtinguts:
 - 5.3.1. Categories d'anàlisi
 - 5.3.2. Participants: dades demogràfiques
 - 5.3.3. Identificacions individuals
 - 5.3.4. Al voltant del concepte d'identitat
 - 5.3.5. La identitat pluricultural
 - 5.3.6. La percepció de polítics i polítiques públiques
 - 5.3.7. Els àmbits de discriminació identificats
 - 5.3.8. Les bones pràctiques: experiències i motors de canvi
 - 6. Quadre resum dels resultats per objectius
 - 7. Conclusions i recomanacions
 - 8. Bibliografia
 - 9. Annexes
- Bloc 1:
- 1. Jornada 1: Detecció (Desembre, 2018)
 - i. Programa i plantejament Grups de discussió
 - ii. Resultats
 - 2. Jornada 2: Prevenció (Març, 2019)
 - i. Programa i plantejament grups de discussió
 - ii. Resultats
 - 3. Jornada 3: Post-atemptat (Juny, 2019)
 - i. Programa i qüestions plantejades
 - 4. Persones convidades a les Jornades
- Bloc 2:
- 5. Identificacions individuals: resultats per territori i grup de discussió

1. INTRODUCCIÓ

La memòria que es presenta mostra el treball desenvolupat durant el Projecte pilot prospectiu participatiu “Vers una identitat col·lectiva pluricultural” (IDCOL). El projecte, encarregat per l’Escola d’Administració Pública de Catalunya (EAPC) – Secretaria d’Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC) s’ha desenvolupat des del 10 d’abril fins el 30 de novembre de 2019. Entre gener i febrer de 2020 s’ha fet el retorn dels resultats als tècnics, entitats i joves que van participar a la recerca en els 8 territoris de Catalunya.

L’estudi ha pretès donar resposta a la pregunta “Com podem afavorir la construcció d’una identitat col·lectiva pluricultural, des de les polítiques públiques a Catalunya?” identificant les possibilitats, les tensions i els límits al voltant de la qüestió. Amb aquesta intenció, el diàleg en els territoris que han estat seleccionats (atenent a quatre criteris en una mostra de conveniència: percentatge i origen de la població immigrada, i mida i ubicació en el territori del municipi) ha permès obtenir dades empíriques sobre les tensions existents que poden servir de guiatge a les polítiques públiques per tal d’abordar les possibilitats de garantir la construcció d’una identitat col·lectiva pluricultural, el reconeixement de les diversitats – i la superació de les situacions de desigualtat. Des d’aquesta perspectiva, cal recordar que els objectius de l’estudi han estat:

- O1. Aportar dades empíriques rellevants en els àmbits del coneixement de les condicions que afavoreixen/resulten limitadores en la construcció d’identitats múltiples entre els fills i filles de famílies immigrades.
- O2. Aportar coneixement sobre els processos de reconeixement mutu entre col·lectius de persones autòctones i immigrades en els diversos àmbits i en especial el de l’educació, formal i no formal.
- O3. Avaluar les possibilitats, limitacions i estratègies existents en el sí de les institucions socioeducatives - i en l’àmbit social ampli - per fer visibles les identitats múltiples de totes les persones i en especial, entre els joves i els joves-adults, fills de famílies immigrades i els seus companys i companyes.
- O4. Identificar les situacions i espais socials de discriminació i de racisme explícit i implícit, els mecanismes i respostes existents dirigits a evitar-lo i fer-hi front, així com els col·lectius afectats.

O5. Conèixer els mecanismes, estratègies i condicions per a la construcció de la identitat dels grups socials, i en particular dels grups religiosos i de lleure, sobretot en el cas dels joves, fills de famílies immigrades.

Tanmateix, l'equip investigador ha pres en consideració al llarg del procés de recerca els 6 eixos claus que proposa la Comissió Europea perquè un projecte estigui alineat amb la RRI (Responsible Research and Innovation) tenint en compte així, les dimensions de: Participació ciutadana, Igualtat de gènere, Educació científica, Accés obert, Ètica i Governança. En aquest sentit, l'equip ha estat acompanyat pel Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat de la UPF. D'aquest acompanyament així com del rebut per part de la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC) i per l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua) es reflexiona al llarg d'aquesta memòria i se'n fa la valoració.

També en el document es presenten els resultats finals obtinguts, tant en el que s'ha considerat Bloc 1, i que ha contemplat la realització de 3 seminaris de treball a Ripoll, com en el que hem anomenat Bloc 2, centrat en la realització de 23 grups de discussió a 8 territoris de Catalunya. L'informe s'estructura en cinc apartats, a més d'aquest introductori (punt 1):

1. En el punt 2 es fa una valoració del procés de recerca seguit (punts forts, punts febles, incidències), la metodologia utilitzada i sobre l'acompanyament rebut. En aquest darrer informe s'ha inclòs, com ha estat sol·licitat per l'EAPC:
 - a. Una descripció de les funcions que ha tingut cadascun dels perfils d'investigadors en les fases de la recerca: disseny, treball de camp, anàlisi i redacció dels informes.
 - b. Una valoració dels avantatges, inconvenients i límits de "transferir" o "delegar" la funció investigadora a persones no expertes des del punt de vista acadèmic.
 - c. Una reflexió sobre què ha fet cadascun dels membres de l'equip i què pot aportar cada perfil a la recerca.

2. En el punt 3 es fa referència a la fonamentació teòrica i a la metodologia utilitzada en la consulta de les fonts documentals existents sobre el tema central de la recerca, les identitats col·lectives pluriculturals.
3. En el punt 4 s'exposen les accions realitzades i els resultats obtinguts en el BLOC 1, en el marc de les *Jornades sobre processos de radicalització i extremisme violent* que s'han vingut desenvolupant a Ripoll els mesos de desembre de 2018 i al març i juny de 2019.
4. En el punt 5 es mostren les accions desenvolupades en el BLOC 2 i en els 8 territoris que han participat en la recerca.
5. En el punt 6 es concreten les conclusions i s'apunten les recomanacions.
6. En el darrer apartat (punt 7), s'inclou una bibliografia extensa sobre el tema.

2. VALORACIÓ DEL PROCÈS DE RECERCA SEGUIT

Al llarg del desenvolupament del projecte ha estat present tant la necessitat de donar resposta als objectius establerts i propis d'un estudi clàssic, com la conveniència d'incorporar les formes de fer recerca pròpies del RRI (Responsible Research and Innovation). Per tal d'assolir ambdues fites, l'equip investigador ha estat acompanyat per la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC), el Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat de la UPF i l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua). A l'hora de fer la valoració del procés es comença, en aquest apartat, per exposar les reunions mantingudes amb l'EAPC i entre els membres de l'equip de recerca, seguidament es concreten les maneres en que s'han incorporat les dimensions de la RRI a l'estudi, tot finalitzant l'apartat amb una valoració específica del procés de recerca seguit (punts forts, punts febles, incidències) i sobre l'acompanyament rebut de l'EAPC. En aquest apartats i a demanda de l'EAPC s'ha inclòs:

- a. Una descripció de les funcions que ha tingut cadascun dels perfils d'investigadors en les fases de la recerca: disseny, treball de camp, anàlisi i redacció dels informes.
- b. Una valoració dels avantatges, inconvenients i límits de “transferir” o “delegar” la funció investigadora a persones no expertes des del punt de vista acadèmic.
- c. Una reflexió sobre què ha fet cadascun dels membres de l'equip i què pot aportar cada perfil a la recerca.

2.1. Reunions amb l'EAPC

Amb l'EAPC s'han mantingut 4 reunions al llarg del projecte.

La primera reunió d'inici de projecte es celebrà a l'EAPC. En aquest trobada es va constituï la comissió de seguiment, formada per representants de l'EAPC, de la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC) i de l'Institut Català

d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua). Es va desenvolupar el dia 10 d'abril a la seu de l'EAPC. En ella es van concretar el contingut i l'organització del projecte,

es van identificar els aspectes que requerien seguiment i suport i es va especificar el paper que corresponia a cada organització.

La segona reunió es celebrà el dia 11 d'abril amb les representants de l'EAPC i el Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat en RRI de la UPF. En la trobada es va fer èmfasi en els aspectes de recerca participativa del projecte i els dubtes que podria plantejar la metodologia.

La tercera reunió es va celebrar el dia 19 de juliol. En aquesta trobada el IP del projecte va presentar l'informe intermedi i, es va fer una valoració dels resultats obtinguts fins el moment, acordant-se les estratègies i temporització a seguir fins la finalització de l'estudi.

La quarta reunió es va celebrar el dia 26 de novembre on es va fer una valoració del desenvolupament del projecte i el grau de consecució dels objectius inicials. Es van valorar els resultats obtinguts en la recerca i la seva aplicabilitat en les polítiques de la Generalitat i l'aplicació de la metodologia RRI. Tanmateix es van revisar els compromisos adquirits amb el contracte i els lliurables previstos i es varen apuntar accions futures d'exploració i de difusió.

2.2. Reunions de l'equip de recerca

L'equip de recerca, constituït per persones de diversos àmbits, s'ha reunit en set ocasions, de les que tres han estat sessions de formació i/o acompanyament. La primera trobada es celebrà el dia 11 d'abril a les 17h a la Sala de reunions de l'edifici G6 de la Facultat de Ciències de l'Educació de la UAB. En aquesta reunió inicial es constituí l'equip i s'explicaren les característiques del projecte (objectius i metodologia RRI, procés d'acompanyament, etc), es va fer una presentació del mateix (objectius, blocs, temporització, distribució) i es discutí el marc conceptual i constituïren els equips de treball per àrea territorial.

La segona reunió de treball es realitzà el 9 de maig i en aquest cas es va discutir i elaborar la proposta de guió de grup focal. A la sessió tot l'equip de recerca va portar a terme l'exercici previ sobre identificacions que es va consensuar que es realitzaria als grups de discussió del Bloc 2, amb la finalitat de prendre consciència i provocar

una reflexió situada entorn a les identitats individuals i col·lectives i com subjectes socials i culturals específics.

La tercera trobada es va produir el dia 17 de setembre, un cop realitzats la major part dels grups de discussió (es detallen les dates en l'apartat corresponent) i la codificació dels resultats obtinguts en els diversos territoris.

La quarta reunió s'ha portat a terme el dia 12 de novembre. En aquest cas es van discutir entre tots els membres del grup els resultats obtinguts i es van distribuir les tasques finals per l'elaboració de la memòria justificativa presentada a finals de desembre.

2.3. El procés de formació i acompanyament

S'han portat a terme tres accions conjuntes més entre els membres de l'equip de recerca. La primera, una formació impartida pel Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat de la UPF el dia 20 de maig a la que assistí una part de l'equip i en la que s'exposà el marc teòric sobre la RRI (Responsible Research and Innovation) i s'aportaran elements de reflexió i anàlisi vers la incorporació d'aquesta metodologia en el projecte. La segona, una formació en l'ús del software d'anàlisi qualitatiu NVivo que es va realitzar el dia 21 de juny i que es va gestionar des del propi equip i a partir de la seva expertesa, comptant com a formadora amb la Dra. Laia Narciso, i amb la finalitat d'establir la creació dels nodes que permetessin la codificació dels resultats obtinguts. La tercera, una sessió de formació de l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua) celebrada el dia 12 de novembre dirigida a les persones integrants de l'equip de recerca i centrada en la formulació de propostes de polítiques públiques. Totes les sessions s'han desenvolupat a la UAB, al Departament de Pedagogia Sistemàtica i Social en horari de tarda per afavorir la participació del major nombre de membres de l'equip de recerca.

2.3.1 La incorporació de 6 dimensions de la RRI (Responsible Research and Innovation)

En la incorporació de les 6 dimensions de la RRI (Responsible Research and Innovation), és a dir: *Participació ciutadana, Igualtat de gènere, Educació científica, Accés obert, Ètica i Governança* s'ha comptat amb el suport del Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat de la UPF. Aquestes dimensions s'han concretat en el quotidià de la recerca en múltiples aspectes, que es passen a assenyalar:

- *Participació ciutadana*: S'ha promogut la participació de múltiples actors durant tot el procés de co-creació de la recerca. Aquests actors han estat involucrats, en diversa intensitat, des de la concepció del projecte i al llarg de tot el seu desenvolupament.
 - L'equip de recerca ha estat format per investigadors/es de la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB) i de la Universitat de Barcelona (UB), així com consultors de polítiques públiques (Instratègies), Tècniques del Consorci de Benestar Social del Ripollès (CBSR) i de l'Ajuntament de Granollers i persones d'associacions del Tercer Sector, com Fedelatina, SAFI (Stop als fenòmens islamòfobs), Joventut Musulmana Multicultural i Europa Sense Murs.
 - S'ha considerat la participació de totes les persones que formen part del grup de recerca en tots els diferents moments del procés de recerca, amb una intensitat diversa a partir de la seva expertesa i de la disponibilitat, com després exposarem a l'apartat corresponent.
 - S'ha cercat la implicació dels i les tècniques del territori, a partir dels contactes i l'acompanyament facilitat per part de la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC). A les tècniques dels 7 territoris seleccionats (Alcarràs, Olot, Barcelona, Santa Coloma, Vic, El Vendrell, Premià) se'ls presentà per part dels membres de l'equip de recerca el projecte durant el mes de maig de 2019 i se'ls sol·licità el seu suport. En el 8è territori, Ripoll, no es va seguir el mateix procediment, ja que les tècniques han format part de l'equip de recerca del projecte i han estat presents en la seva elaboració.

A més, un conveni de col·laboració previ existent i accions conjuntes ja desenvolupades suggeria un apropament diferent.

- S'ha propiciat un diàleg real entre els grups d'interès implicats a través de la seva participació en els grups de discussió. En els grups de discussió s'ha cercat la creació d'un clima convenient perquè les persones participants poguessin expressar els seus diferents punts de vista sobre els temes tractats.
- S'ha fet un retorn de resultats/seminari de contrast en cada un dels 8 territoris amb els grups participants i els agents que han participat en la recerca i s'ha obert la presentació a d'altres persones implicades en la gestió dels temes centrals que aborda la recerca. D'aquesta manera s'ha superant la centralitat que suposava una única presentació en el territori.
- S'ha promogut la intervenció de la comunitat en el procés d'elaboració de recomanacions i de tancament de la recerca, impulsant un procés participatiu de qualitat. Al final de cada procés de retorn/seminari de contrast les persones han tingut un espai per poder valorar els resultats obtinguts a la recerca i fer noves aportacions.
- *Igualtat de gènere*: en la cerca de l'equilibri dels equips de treball
 - En la construcció del grup de recerca s'ha assegurat la paritat de sexe i, a causa de la temàtica, d'ascendència. També s'ha valorat l'edat i el nivell d'expertesa acadèmica/no acadèmica com un factor d'equilibri a tenir en compte
 - Tanmateix la paritat de sexe i origen ha estat una premissa en la formació dels grups de discussió. Així es va fer la sol·licitud a les tècniques de cada territori. Aquesta no obstant, no sempre ha estat possible, en especial entre alguns grups de tècnics on les persones d'origen estranger estan infra representants.
 - En la conducció dels grups de discussió s'ha tingut en compte la presència d'investigadors i investigadores, contemplant sempre que ha estat possible, diversitat d'origen i edat, per tal d'assegurar la paritat de sexe i d'altres i cercar una major complicitat amb els i les participants.
 - S'han incorporat qüestions relatives a la igualtat de gènere en els instruments de recerca.

- La perspectiva de gènere ha estat inclosa en la categorització i l'anàlisi dels resultats.
- En la redacció dels materials de la recerca - instruments, consentiment informat, informe, etc – s'han tingut en consideració les recomanacions de la Guia per a l'ús no sexista del llenguatge a la Universitat Autònoma de Barcelona.
- *Educació científica*: per tal de promoure vocacions científiques.
 - S'ha promogut la formació d'investigadors/es novells en diversos aspectes i dimensions de la recerca: disseny, treball de camp, organització de dades, codificació i anàlisi de resultats a través del software NVivo, metodologia RRI i formulació de recomanacions de polítiques públiques.
 - S'han elaborat instruments, desenvolupat grups de discussió i analitzat i discutit resultats entre tots els membres de l'equip de recerca. En aquests grups tant els/les investigadors novells com les persones no acadèmiques han format part activa del procés.
- *Accés obert*: als resultats científics obtinguts (finals i de procés) per tal de fomentar el diàleg amb el conjunt de la societat.
 - Es contempla garantir l'accés obert als resultats obtinguts a la recerca, a través del dipòsit digital de documents de la Universitat Autònoma de Barcelona: <https://ddd.uab.cat/>
 - Es preveu desenvolupar un pla de difusió dels resultats obtinguts, de forma coordinada amb l'EAPC que contempli aquesta premissa.
 - El retorn de resultat ha resultat un bon moment per impulsar el diàleg obert amb el conjunt de la societat, però amb limitacions atesa la manca de precedents en la confrontació democràtica de posicions i opinions en aquest àmbit sensible que fa referència a les identitats i les pertinences personals
 - L'espai virtual del CER Migracions posarà també en coneixement els resultats obtinguts en la recerca.
 - Està previst, comptant amb el vistiplau de l'EAPC, fer la publicació d'un *Focus on International Migration*, col·lecció d'accés obert i lliure descàrrega per l'estudi de les migracions internacionals i els processos d'integració i que impulsa el CER Migracions així com d'altres publicacions.

- *Ètica:* amb la finalitat de promoure pràctiques de recerca acceptables.
 - S'han explicat a les persones participants els objectius de la recerca al ser convidades a participar, així com en els moments previs a la seva intervenció en els grups de discussió.
 - S'han elaborat documents de consentiment informat que han estat lliurats a les persones convocades en cada grup de discussió.
 - S'han establert accions durant la recerca que abans han estat validats pel propi equip d'investigació així com testades en 2 grups de control.
 - S'ha preservat l'anonimat de les persones participants en els grups de discussió, sol·licitant a cada un d'ells i elles si desitjaven aparèixer a la recerca sota algun pseudònim concret.
 - S'ha previst l'emmagatzematge i tractament de forma responsable de les dades obtingudes en els grups de discussió.
 - S'ha posat a disposició de l'EAPC tot el material generat al llarg del procés de recerca.
 - La recerca ha contemplat el retorn dels resultats a la comunitat, fent-lo efectiu a través d'una sessió de treball en cada un dels territoris. La sessió de treball que hem anomenat sessió de retorn de resultats/seminari de contrast a durat 1 hora i en ella han estat presents persones que van participar als grups de discussió i d'altres han estat convidades a l'ocupar diverses posicions a l'administració local – regidories, tècniques, educadores, etc -. La valoració que han fet els participants d'aquesta acció ha estat molt positiva, tant en els resultats exposats com en el fet de poder escoltar l'anàlisi i les conclusions obtingudes per l'equip investigador, necessari des d'un punt de vista ètic però sovint, com ens han manifestat, oblidat.
- *Governança:* per tal d'oferir eines de responsabilitat compartida entre les institucions i els grups d'interès.
 - Es pretén que els resultats obtinguts puguin ser aplicables de manera efectiva al desenvolupament de polítiques públiques, en aquesta línia s'han establert conclusions i recomanacions.
 - En aquest sentit ha estat rellevant l'acompanyament de l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua).

2.3.2. Els punts forts del procés d'acompanyament i formació

- El procés d'acompanyament i formació dut a terme per les institucions - Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC), Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat de la UPF, l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua) en tots els casos ha estat satisfactori i es valora de forma positiva pels membres de l'equip de recerca.
- L'acompanyament al llarg del procés de recerca així com els contactes inicials aportats per la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC) han estat reeixits a l'hora de propiciar l'acceptació en la participació de la recerca i la predisposició en l'organització dels grups de discussió en cada territori. Com hem comentat, es va realitzar una reunió inicial amb les 7 entitats territorials seleccionades. El contacte va ser proporcionat des de la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC). En aquestes reunions es va presentar el projecte i especificat les característiques del mateix, sol·licitant el suport en l'organització dels grups de discussió. En el cas del 8è territori, Ripoll, la presentació va tenir una dinàmica diferent, per la participació de les tècniques del Consorci de Benestar Social del Ripollès en el projecte i a causa del treball previ realitzat l'any anterior. Un aspecte que cal tenir en compte a l'analitzar el volum de treball que ha significat l'estudi i que no hagués estat possible sense l'establiment de sinergies prèvies.
- La formació del grup de recerca amb persones provinents de diversos àmbits (universitari, administració i tercer sector), ascendència nacional, edat i gènere ha enriquit la proposta i facilitat la incorporació de diverses mirades al llarg de tot el procés de recerca i en l'anàlisi dels fenòmens considerats.
- El grau d'expertesa diferenciat existent entre els membres de l'equip fa que la formació rebuda, en les seves 3 modalitats, hagi estat entomada de manera dispar. Cal valorar en aquest sentit, l'esforç realitzat per les persones formadores del Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat de la UPF i de l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua) a l'intentar adaptar-se a la diversitat de coneixements previs presents en el grup.
- Tanmateix es valora de forma positiva la predisposició mostrada per les persones formadores del Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat de la UPF i

de l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua) en el disseny i concreció de les característiques de les sessions, a través dels contactes previs mantinguts amb l'IP del projecte, així com el suport ofert post sessió formativa a través de l'accés ofert als materials de la pròpia sessió i d'altres bibliogràfics posats a l'abast de l'equip de recerca.

- La constitució de subgrups de treball i la participació en la conducció de la major part dels grups de discussió per persones amb experiència i provinents d'àmbits diversos ha estat un procés d'aprenentatge que es valora de forma positiva per part de les persones implicades. La inclusió d'aquests eixos de diversitat en els grups de discussió ha col·laborat a establir el clima adequat per la proliferació de discursos diferenciats entre les persones participants.
- La predisposició excel·lent de pràcticament la totalitat dels tècnics i tècniques de l'àmbit local, donant suport al projecte des del moment en que aquest va ser presentat i el treball realitzat en la constitució dels 3 grups de discussió.
- L'atenció mostrada per les tècniques envers l'equip de recerca els dies de realització dels grups de discussió, en especial, en alguns territoris.
- Els espais escollits pels tècnics i tècniques del territori per la celebració dels grups de discussió han estat adients i no han tingut un efecte de contenció en els discursos i les argumentacions exposades pel participants.
- L'adequació de l'horari de realització dels grups de discussió atenent a les característiques dels participants. Aquesta situació ha estat contemplada en tots els territoris menys en un i ha tingut efectes positius en la presència dels convocats.
- L'acompanyament rebut pel Centre d'Estudis de Ciència, Comunicació i Societat de la UPF ha permès conèixer, i incorporar de forma adient, la proposta de RRI (Responsible Research and Innovation). En aquest sentit, val a dir que s'han incorporat les dimensions requerides i s'ha obert la reflexió en el sí del grup de recerca sobre les possibilitats de la proposta. Esmentar, tanmateix, que una bona part dels membres del grup de recerca provenen del camp de l'Antropologia de l'educació (en especial, l'aplicada a l'estudi de la diversitat sociocultural derivada de les migracions i els processos de minorització, les desigualtats i la integració social),

disciplina que per definició considera essencial els processos de transmissió i significació cultural, el contrast dialògic emic-etic; la participació de les persones com agents actius en els processos de recerca. Aquest background, sens dubte ha facilitat poder incorporar amb èxit la proposta del RRI.

- Els coneixements previs sobre el tema que acumulen les persones que han participat en l'equip investigador ha facilitat el desenvolupament de la recerca, tant en el marc de les gestions procedimentals de l'estudi com en el de les xarxes establertes de bell antuvi al territori, i a les que en una ocasió s'ha hagut de recórrer per constituir, en concret, dos grups de discussió.
- S'ha propiciat un diàleg real entre els grups d'interès implicats, a través de la seva participació en els grups de discussió. Al finalitzar els grups de discussió de forma reiterada i en els diversos territoris les persones participants, en especial els membres d'associacions, entitats i societat civil han expressat el seu agraïment i han fet explícita la necessitat de cercar espais de participació i escolta en l'àmbit local. Uns espais que, per altra banda, en alguns dels territoris, ja hi són constituïts.
- S'han reforçat entre els membres del grup de recerca lligams previs i d'altres nous s'han pogut consolidar. Aquesta situació ha propiciat l'establiment de sinergies entre personal universitari, tècniques de l'administració i membres d'associacions i del Tercer Sector, en el marc de participació d'activitats amb temàtiques properes a les abordades en el projecte.

2.3.3. Els punts febles i les incidències del procés d'acompanyament i formació

- No sempre ha estat possible comptar amb la participació de totes les persones de l'equip de recerca. Les obligacions professionals de les persones no investigadores ha impedit en ocasions la seva participació en les activitats i els grups de discussió previstos i organitzats des del territori, tenint en compte els característiques de la recerca i la calendarització de la realització dels grups.
- El temps del que ha disposat l'equip per poder desenvolupar la recerca ha estat escàs, tenint en compte l'abast de la mateixa (3 seminaris/jornades de treball a Ripoll i realització en 8 territoris distribuïts per la geografia catalana de 23 grups

de discussió). Cal tenir present que la primera reunió amb l'EAPC es celebrà el 10 d'abril.

- Ha estat una dificultat no poder comptar amb l'ajut econòmic en el període inicial de la recerca. Aquesta situació només s'ha pogut vèncer per part dels recercadors i recercadores, avançant els diners que calien per poder dur a terme les activitats previstes a la recerca (desplaçaments pel territori, despeses de manutenció, entre d'altres), i a partir d'altres centres de cost del Centre d'Estudis i Recerca en Migracions i de l'IP.
- Des dels territoris s'ha posat de manifest les dificultats existents per la participació dels i les joves en especial en el període en que es van poder realitzar els grups de discussió (entre maig i juliol). Aquesta situació s'ha concretat en les dificultats de poder comptar en alguns territoris amb el nombre requerit inicialment de joves als grups de discussió.
- En un dels territoris ha estat difícil poder efectuar el primer contacte, una situació que ha alentit la realització dels grups de discussió, que per altra banda, van comptar amb la presència en el cas de les entitats, d'un baix nombre de participants, considerem que resultat de l'hora en que es va proposar la realització del grup.
- En tres territoris s'ha hagut d'aplaçar la realització dels grups de discussió en una o dues ocasions. En dos casos aquest aplaçament ha estat previ i ha significat la reprogramació del grup, mentre que en un d'ells la no presència dels participants in situ va obligar a la seva reprogramació.

2.4 Les funcions dels perfils d'investigadors en les fases de la recerca: disseny, treball de camp, anàlisi i redacció dels informes.

Abans de descriure les funcions que les persones amb diversos perfils i experteses han tingut a la recerca, considerem necessari apuntar que:

- a. Per part de l'equip de recerca es valora positivament el procés viscut. En aquest sentit ha esdevingut clau el respecte, la predisposició a l'escolta i la confiança en les possibilitats de co-creació de totes les persones que han constituït el grup.

- b. Es posa de relleu la riquesa que genera la constitució d'equips de treball mixtes amb experteses diferents i l'existència d'una bona predisposició a consensuar lideratges que promoguin interrelacions efectives.
- c. Després del procés viscut es considera que certes tasques, pròpies d'un procés de recerca, requereixen lideratges i coneixements acadèmics específics, p.ex: la dinamització d'un grup de discussió, la codificació i anàlisi de resultats, entre d'altres. Hem pogut constatar com els coneixements provenen dels àmbits no acadèmic en altres moments del procés recercador.

En aquest sentit, aquesta intervenció, recollida a una de les accions de retorn/seminaris de contrast en el que ha participat un dels membres de l'equip de recerca de l'àmbit no acadèmic posa de relleu el que ha significat participar per les entitats i els membres de la societat civil en la procés de recerca. Resulta aquesta una dimensió que no cal menysprear a l'hora de valorar els guanys de la proposta. La valoració està extreta de la trobada realitzada a la ciutat de Barcelona, el 10 de febrer i apunta, al menys, en 3 direccions:

- L'esprit de la recerca: la participació en condicions d'igualtat entre persones de l'àmbit acadèmic i de l'àmbit institucional i social.
- L'apoderament que suposa per les persones participants la modificació dels rols i l'ocupació d'espais diferenciats dels habituals
- Les possibilitats d'escolta entre els diversos sectors i representants socials que ofereixen les noves posicions ocupades a la recerca

“Voldria fer un apunt, dos temes que em semblen fonamentals. Per una banda **el tema de la participació**. Participar amb l'acadèmia en un centre d'estudis la veritat és que per nosaltres, per una entitat d'immigrants, ja té molt a veure amb l'esprit del projecte i després és veritat que jo, com representant d'una entitat d'immigrants estar en un grup de discussió on eren tot tècnics de l'Ajuntament de Santa Coloma i jo juntament amb [nom d'una investigadora] era el dinamitzador és una passada perquè és canviar una mica els rols i em sembla que és molt important no només per apoderar sinó per donar un reconeixement a les entitats. Pels tècnics es el mateix,

veuen com des d'una entitat d'immigrants hi ha persones que participen amb normalitat i això és...per nosaltres és la primera vegada després de 18 anys que estem aquí que participem en un projecte en aquest sentit. Volia comentar aquesta qüestió perquè no solament es teòrica sinó molt pràctica. No solament hem participat en les trobades amb immigrants, hem participat d'una forma diguem molt activa, molt destacada [...] També nosaltres sempre escoltem una part i trobem a faltar els tècnics" [Sessió de retorn 10 de febrer, Barcelona]

2.5 Avantatges, inconvenients i límits de “transferir” o “delegar” la funció investigadora a persones no expertes des del punt de vista acadèmic.

Al llarg de la recerca s'han posat de relleu els avantatges, inconvenients i límits de “transferir” o “delegar” la funció investigadora a persones no expertes des del punt de vista acadèmic. Val a dir que els punts que s'enumeren a continuació han estat consensuats entre les persones del grup de recerca, acadèmics i no acadèmics.

Avantatges:

- Co-creació col·lectiva de coneixement: passant del investigador “sobre” a fer recerca “amb”, a l'incorporar a les persones implicades en tot el procés i en la presa de decisions.
- Incorporació de diversos backgrounds i experiències en el procés de recerca, fet que afavoreix l'existència de mirades – i interpretacions - diverses de la realitat i promou els tan necessaris processos d'estranyament dels fenòmens analitzats.
- Promoció d'espais d'intercanvi i creació de comunitats d'aprenentatge entre agents socials diversos, al propiciar-se un aprenentatge compartit i de caire horitzontal.
- Inducció d'una reflexió mes fonamentada i intersubjectiva, tot incrementant la capacitat d'anàlisi i comprensió de la realitat per part d'agents acadèmics i no acadèmics.

- Promoció de mecanismes sostenibles de col·laboració entre la universitat i les organitzacions de la societat civil.
- Establiment de sinergies i impuls de nous vincles i xarxes de col·laboració entre els diversos agents en espais i temàtiques concretes, més enllà de la recerca desenvolupada.
- Promoció de reflexions que permeten prendre consciència per part dels agents socials de les diferències existents entre un problema social i un problema sociològic.
- Impuls a la gestió col·lectiva del coneixement, una dimensió que interpel·la a la sensibilització democràtica.
- Formació de les persones no acadèmiques en els diversos moments del procés de recerca.
- Increment de les facilitats d'acostament dels agents acadèmics a les realitats i espais quotidians que permeten establir les condicions òptimes per l'obtenció de dades empíriques fiables.
- Increment del feed back entre les veus dels agents i els sectors implicats en la recerca i major facilitat per difondre el coneixement entre els diversos sectors socials.
- Facilitats que es deriven de la pròpia manera d'entendre la recerca per part del grup acadèmic, provinent en aquest cas de l'àmbit de l'antropologia social i cultural.

Inconvenients

- Dificultats per fer coincidir els temps de la recerca entre els diversos agents socials. Aquestes dificultats es manifesten en diverses parts del procés de recerca i, s'incrementen, a l'abraçar la recerca l'àmbit territorial de Catalunya i ser el temps escàs.

- Necessitat d'harmonitzar, en un escàs període de temps, perspectives, llenguatges comuns i categories, ja consolidades en el si del grup de recerca primigeni.
- L'existència d'un baix pressupost incrementa les dificultats de participació, malgrat la bona voluntat i predisposició, de les persones de l'àmbit no acadèmic. Aquesta situació fa re-configurar algunes formes organitzatives previstes inicialment en el projecte.

2.6 El què ha fet cadascú dels membres de l'equip i què pot aportar cada perfil a la recerca.

Les accions realitzades pels membres de l'equip han estat les que s'exposen en la taula d'aquest subapartat. De la proposta inicial presentada hi ha hagut dues variacions, per una banda, la incorporació en el projecte de la Sra. Berta Llos i el Sr. Alejandro Caravaca, com personal investigador en formació i per altra, la no participació per motius laborals de la persona representat de l'Asociación Salvadoreña en Cataluña (ASCA).

S'ha considerat la participació de totes les persones que formen part del grup de recerca en tots els diferents moments del procés tot i que en intensitat diversa (disseny, elaboració d'instruments, realització dels grups de discussió, formació i acompanyament, codificació de resultats, anàlisi de dades empíriques, discussió de l'informe final). En aquest sentit, s'han establert equips de treball mixtes, incorporant en el mateixos subequips a personal acadèmic, tècniques de l'administració, persones del Tercer Sector i personal de suport a la recerca en formació. Aquesta organització ha estat molt ben valorada per les persones de l'equip.

Les intervencions realitzades s'exposen a partir de les 4 fases suggerides, clàssiques d'un procés de recerca i s'han considerat en el sentit següent:

1. Disseny:

- a. Del projecte en una part o en el seu conjunt (1A)
- b. Dels instruments utilitzats en els Grups de Discussió en els Blocs 1 i 2 (1B)

- c. Presència en alguna de les sessions formatives d'acompanyament durant el projecte de recerca (1C)

2. Treball de camp:

- a. Presentació del projecte en algun dels territoris i/o establiment de contactes per la realització dels grups de discussió (2A)
- b. Conducció/moderació en els Grups de Discussió en algun dels 8 territoris (2B)
- c. Participació formant part dels Grups de discussió en un dels territoris (2C)
- d. Dinamització/presència en els seminaris de contrast/sessions de retorn en algun dels 8 territoris (2D)

3. Anàlisi:

- a. Participació en les sessions formatives de N-Vivo (3A)
- b. Codificació de resultats (3B)
- c. Anàlisi de dades empíriques en algun dels nodes considerats (3C)
- d. Participació en la sessió de presentació i discussió de resultats en el sí del grup de recerca (3D)

4. Redacció informe:

- a. Supervisió i coordinació de l'informe final (4A)
- b. Col·laboració/elaboració d'algun apartat de l'informe final (4B)
- c. Elaboració d'un mini - informe d'algun dels nodes considerats (4C)

NOM	FILIACIÓ	INTERVENCIÓ			
		Disseny	Treball de camp	Anàlisi	Redacció informe
1. (IP) Jordi Pàmies	EMIGRA. CER-M. UAB	1A/1B/1C	2A/2B/2D	3A/3B/3C/3D	4A/4B/4C
2. Sílvia Carrasco	EMIGRA. CER-M. UAB	1A/1B/1C	2B/2D	3A/3B/3C/3D	4A/4B/4C
3. Gemma Pinyol	Instrategies	1B	2B	3D	4B
3. Nuria Riera	Tècnica CBSR	1A/1B/1C	2A/2C/2D	3C/3D	4B/4C
4. Alicia Mesas	Tècnica CBSR	1A/1B/1C	2A/2C/2D	3C/3D	4B/4C
5. Mustapha Aoulad	SAFI (Stop Moviments Islamòfobs)	1B/1C	2B	3C/3D	4C
6. David Moya	CER-M. IDP (UB)	1B	2B	3D	4B
7. Fatiha El Mouali	Tècnica Acollida. Ajuntament Granollers	1B/1C	2B	3A/3B/3C/3D	4C
8. Angelina Sánchez	EMIGRA. CER-M. UAB	1B/1C	2A/2B	3A/3B/3C/3D	4C
9. Laia Narciso	EMIGRA. CER-M. UAB	1B/1C	2B	3A/3B/3C/3D	4C
10. Roser Girós	EMIGRA. CER-M. UAB	1B/1C	2A/2B	3A/3C/3D	4C
11. Javier Bonomi	Fedelatina	1B/1C	2B/2C/2D	3A/3C/3D	4C

12. Gaby Poblet	Europa Sense Murs	1B/1C	2A/2B	3A/3B/3C/3D	4C
13. Cheima El Jebary	Joventut Musulmana Multicultural (JMM)	1B/1C	2B	3A/3C/3D	4C
14. Berta Llos	Investigadora en formació	1B/1C	2A/2B	3A/3C/3D	4C
15. Alejandro Caravaca	Investigador en formació	1B/1C	2A/2B	3A/3C/3D	4C

Les aportacions al projecte dels membres de l'equip es situen en:

Professionals de l'àmbit acadèmic:

- Coneixement vinculats a resultats de recerca nacionals i internacionals, propis i d'altres investigacions.
- Rigor científic i coneixement del procés de recerca, des del disseny a l'elaboració de l'informe
- Coneixement de les tècniques pròpies del procés de recerca i capacitat d'anàlisi de la realitat des de la perspectiva antropològica.
- Domini de les categories utilitzades en el tema de recerca proposat.
- Introducció de noves perspectives a la resta d'agents socials participants en la recerca

Tècniques de l'àmbit local:

- Coneixement del territori i de les dinàmiques existents.
- Proximitat amb el problema social.
- Possibilitar la reinterpretació de les categories acadèmiques i el seu aterratge en el quotidià.
- Introducció de noves perspectives a la resta d'agents socials participants en la recerca.

Persones del Tercer Sector

- Coneixement del territori i de les dinàmiques existents.
- Proximitat amb el problema social.
- Possibilitar la reinterpretació de les categories acadèmiques i el seu aterratge en el quotidià.
- Proximitat amb les persones “focus” de la recerca.
- Introducció de noves perspectives a la resta d’agents socials participants en la recerca.

3. FONAMENTACIÓ TEÒRICA

3.1 Identitat pluricultural i integració social: reptes d'un binomi interdependent

No podem construir la identitat entorn la diversitat,
més aviat ha d'estar relacionada amb ideals
substancials: la ciutadania, l'Estat de dret i l'equitat.

(F. Fukuyama)

Investigar sobre identitat en una societat complexa que s'ha transformat vertiginosament en els darrers 25 anys és investigar sobre diferència i pertinença. Si bé no tot el territori ni totes les experiències quotidianes dels seus habitants experimenten les característiques de la superdiversitat tal com la defineix Vertovec (2006), és cert que la nostra societat presenta molts reptes a les noves generacions sorgides de successives onades migratòries, amb orígens i vincles múltiples i diversos, un estil de vida urbà en una retícula que inclou les parts del territori que no ho són, i en un nou règim de mobilitat (Glick-Schiller i Salazar, 2013) que afegeix dificultats a les perspectives d'emancipació i millora en la vida de la gent jove. Proliferen les identitats diaspòriques i les lleialtats transnacionals però també l'afebliment de l'arrelament i la necessitat d'accedir al sentit del lloc.

La identitat i la integració són un binomi interdependent, aquest és el nostre punt de partida. A Catalunya s'ha d'articular en un context marcat, alhora, per l'empitjorament de les condicions de vida i les oportunitats i per múltiples tensions sorgides de les reaccions de replegament identitari global i local, que instal·la elements d'hostilitat potencial on hi hauria d'haver entesa i trobada per crear un marc de convivència i cooperació. No podem defugir ni les reflexions sobre els atemptats de fa dos anys ni el malestar que es desprèn de les explosions de fúria als carrers en els esdeveniments més recents perquè, per molt allunyades que estiguin les seves arrels, ens proporcionen experiències reveladores de fins a quin punt podem trobar-nos en una direcció equivocada i en molts sentits. Ens revelen exageradament vivències incommensurables, mons apart.

N'hi ha molts més que no veiem perquè no es mostren des de la radicalització ni la violència, però inclouen l'experiència des de la lluita abassegadora per la subsistència quotidiana fins la indiferència individualista i hedonista. És urgent, en definitiva, repensar qui som i com voler ser sense cofoismes ni fal·làcies, potser tornant a posar el marcador a zero i fent un breu repàs del que ens aporten algunes contribucions clàssiques i recents per a millorar les nostres perspectives i encarar el futur des d'un coneixement més realista i aprofundit de la nostra societat.

Durant força temps, les ciències socials -en general i també a casa nostra- han posat el focus d'anàlisi de la integració dels fills i filles de les migracions internacionals en les societats receptores en tot allò que les pròpies societats receptores han considerat problemàtic. Aquesta tendència, encoratjada per la urgència de la gestió de la diversitat per part dels responsables polítics, ha donat lloc al que hem anomenat paradoxa de la sobre-exposició i la doble invisibilitat (Carrasco, 2002). D'una banda, s'ha posat el focus en la població nouvinguda i no en la societat receptora, enlloc d'analitzar els processos d'incorporació com un tot dialècticament interconnectat. De l'altra, s'han privilegiat el que hem caracteritzat com "fronteres visibles", el que es considera incompatible o indesitjable amb una idea del nosaltres definit des de la societat receptora, obviant les experiències de desigualtat i exclusió recurrents viscudes especialment per infants i joves de les migracions, allò que hem anomenat "barreres ocultes" (Carrasco, Pàmies i Ponferrada, 2011). Al mateix temps, aquestes qüestions han atret més atenció que aquelles que han viscut amplis sectors dels descendents de les migracions internes de classe treballadora, més afectats per les transformacions productives, les crisis econòmiques i les polítiques austeritàries més recents, afegint percepcions de subalternització cultural a l'empitjorament de les seves perspectives socioeconòmiques, i a l'estancament de l'anomenat ascensor social.

Un dels indicadors empírics més clars de les desigualtats socials en les condicions d'emancipació per la generació jove a Catalunya és, per exemple, l'abandonament prematur -o expulsió progressiva i selectiva- del sistema educatiu, que afecta de forma clarament polaritzada per origen nacional i classe social, a banda de la sobre-representació dels nois per sobre de les noies en l'abandonament, que tampoc no es tradueix en millors oportunitats vitals per a elles.

Com a conseqüència d'aquestes tendències en la recerca, marcades fins a cert punt per l'agenda política, s'ha produït un miratge entre allò que creiem saber i allò que realment sabem i és important per construir una societat plural i democràtica, que necessàriament ha de ser pluricultural i plurilingüe, com molt bé ha analitzat el Consell d'Europa (2009), si considera les contribucions i els vincles diversos de tota la població, així com les seves hibridacions. La realitat és que en sabem molt poc de les experiències vitals i les perspectives col·lectives d'aquesta generació més jove a Catalunya, caracteritzada per una diversitat d'orígens i experiències sense precedents. Així, doncs, els esforços per crear un model de resposta política idealment basat en conceptes com la interculturalitat i la inclusió social (vegeu, per exemple, els successius plans de les secretaries d'immigració dels diferents governs de Catalunya), acompanyats per reflexions sobre les experiències d'altres entorns i la seva aplicabilitat a Catalunya (vegeu, per exemple, els treballs de Zapata-Barrero) s'han desenvolupat en un context d'aprofundiment de la fragmentació i la desigualtat. De fet, la capacitat d'incidir dels plantejaments proposats des de les polítiques d'integració en la resta d'àmbits de la gestió pública ha estat molt limitada i erràtica. En podem posar dos exemples ben il·lustratius: d'una banda, no hem estat capaços de debatre i acordar quin espai han de tenir les pràctiques culturals i religioses en l'única institució de contacte obligatori a la societat com és l'escola i el professorat dels centres ha deixat de rebre formació bàsica sobre qüestions clau mentre es transformava la composició sociocultural del seu alumnat i s'ampliaven els processos de segregació residencial i escolar, de manera que a dia d'avui els especialistes rebem les mateixes consultes bàsiques que a finals dels noranta; de l'altra, per exemple, hem anat veient com s'anava construint una estratificació socioeconòmica cada vegada més coincident amb els orígens diversos de la població. Que tinguem un 28% de pobresa infantil i la gent exposada a la notícia no en tingui cap coneixement directe n'és una mostra molt preocupant.

Des del punt de vista dels models d'anàlisi, la preocupació per la formació de les identitats dels fills i filles de les migracions internacionals ha estat un d'aquests temes de recerca recurrents, condicionant en bona mesura l'anàlisi de les seves condicions d'integració que, des de la nostra perspectiva, hauria d'incloure-la, i no a l'inrevés. L'escola francesa, per exemple en els estudis de Camilleri, Taboada-Leonetti i altres (1998, PUF), es van centrar al llarg dels anys noranta i a principis del segle XXI en el que van denominar

estratègies identitàries, per exemple, analitzant i re-situant els assajos i processos de combinació simbòlica i estratègica en els usos del vel, entre altres aspectes, lluny de polèmiques públiques. Des d'una perspectiva antropològica clàssica, en l'anàlisi de les construccions identitàries i l'etnicitat, Barth (1976; 1994) ja advertia que més enllà dels vincles i les identificacions dels individus i dels repertoris més o menys específics dels grups, calia centrar-se en com es construeixen els límits entre ells.

Però, de fet, aquests aspectes culturals del debat poden incloure's en la perspectiva d'integració social que proposen Pennix i Garcés (2016, CIDOB): el nivell d'interacció i negociació en l'àmbit simbòlic tindria la mateixa importància i formaria part del mateix procés que el nivell d'accés socioeconòmic i polític. D'altra banda, el vell model que parlava de l'assimilació segmentada en el context dels modes d'incorporació teoritzat per Portes i Rumbaut (2001) partint dels efectes del temps, els fluxos i les generacions de les successives migracions als EUA també ha estat matisat i transformat en les darreres dècades, especialment arran de les migracions de la globalització i la incorporació del paradigma de la mobilitat. Crul i altres (2016) elaboren més recentment la teoria dels contextos d'integració, més propera a la perspectiva que adoptem aquí, en una situació de superdiversitat urbana i creixent segregació residencial en alguns països europeus on els habitants de les grans ciutats són cada vegada més d'origen estranger amb la fugida creixent de la població d'origen nacional cap a altres zones.

En el fons d'aquests models, en l'anàlisi de la identitat hi trobem el debat entre la cultura com sistemes de símbols o com a conjunts de pràctiques, ja superat, en tant que anem més enllà de considerar la identitat plural o pluricultural com el fet de compartir repertoris de continguts -impossibles de fixar localment en un món canviant i una experiència de generació global de la gent jove, en la línia d'Ulrik Beck i Elisabeth Beck-Gersheim (2002). Tampoc la competència compartida en pot constituir la base si no es garanteix una pertinença compartida, al marge de repertoris culturals específics. Garantir la pertinença torna el debat a la inclusió simbòlica i a l'imperatiu de la integració com a inclusió social, com ho denomina Alba (2013), que comença amb la ciutadania -els drets i la participació- però no l'esgota.

Aquesta reflexió ens porta necessàriament a un enfocament teòric doble. D'una banda, el que concepte complex de justícia social que planteja Nancy Fraser (1998) com a

interdependència entre redistribució, reconeixement i participació (o representació) en un context condicionat per la fragmentació reactiva de les polítiques d'identitat per sobre de les anàlisis globals de les desigualtats sistèmiques que ens afecten. De l'altra, l'anàlisi política de la pertinença que planteja Nira Yuval-Davis (2006), en els continguts materials i emocionals que coincideixen en molts sentits amb la proposta de Fraser, però també de les polítiques de pertinença, que (des)legitimen i condicionen les possibilitats d'identitats plurals, creatives i positives pel conjunt de la societat més justa que volem construir. En negatiu, com també ens adverteixen les darreres recerques de Yuval-Davis i altres (2018), hi podem trobar les experiències de "fronterització quotidiana", que afecten amplis sectors de la generació més jove però, en especial, als fills i filles de la immigració estrangera, i poden conduir a identitats reactives que agreugin encara més els riscos d'exclusió social. Aquests són els reptes que tenim en compte a l'hora d'enfocar aquest projecte. En concret, el repte de la pertinença.

3.2 Sobre la gestió pública de la(es) pertinença(ces)

De què parlem quan parlem de pertinença

Pertànyer és una noció tant poc definida com mal teoritzada. La pertinença s'ha treballat des de diferents disciplines, des de la perspectiva psicològica en tant que sentiment, a qüestions més genèriques vinculades a nocions com identitat, ciutadania, etc. (Antonsich 2010).

Avui, el debat sobre la pertinença està clarament vinculat als reptes de les societats contemporànies, on la diversitat (i diversificació d'interessos) que les caracteritza permet la construcció de comunitats de pertinença que vagin més enllà de les comunitats d'identitats (per exemple, ètniques o nacionals). Segurament una aproximació pluridisciplinària permet parlar de pertinença, com hem dit més amunt, des d'una perspectiva personal i privada (sentiment de pertinença) i, alhora, des de la construcció social que permet formes d'inclusió o exclusió (polítiques de pertinença) (Yuval-Davis 2011).

Les persones poden pertànyer de maneres ben diferents i poden tenir molts objectes de vinculació; la pertinença pot ser un acte d'auto-identificació o una identificació

adjudicada per altres. La pertinença pot ser estable, transitòria o contestada, i en qualsevol cas, sempre és un procés dinàmic íntimament vinculat a les relacions de poder.

En termes individuals, la pertinença s'entén com una necessitat humana.

Des de la perspectiva de la psicologia social, pertànyer és una necessitat constitutiva de la condició humana. Al 1943, el psicòleg Abraham Maslow va establir una piràmide de les necessitats humanes, que intenta

ahora explicar les raons de les motivacions humanes. La idea de la jerarquia de les necessitats és que les persones avançaran en el recorregut vital a mesura que vagin veient satisfetes les seves necessitats, o es motivaran per satisfer-les per avançar, fins assolir el nivell màxim d'auto-realització.

En la piràmide de jerarquia de les necessitats, el sentiment de pertinença es situa en el tercer nivell, en el que s'entenen com a necessitats socials un cop garantides les de caràcter més individual. La pertinença com a sentiment és interpersonal i és prou important com per impactar en condicions prèvies com la seguretat o en condicions posteriors com l'auto-estima o l'auto-assoliment. La necessitat de pertànyer (el sentiment de pertinença) i d'acceptació afecta a tots els individus tant en grups petits (família, parelles, amistats, etc.) com en grups més grans (associacions, clubs esportius, feina, grups religiosos, comunitats online, etc.).

En termes sòcio-polítics, la pertinença s'estructura amb diverses formes que permeten sentir-se o vincular-se a un determinat grup o col·lectiu. La pertinença, per exemple, s'estructura com un element imprescindible en la construcció de l'estat-nació. En aquest sentit, les polítiques de ciutadania (entesa com a nacionalitat) busquen activament configurar memòries, experiències i accions compartides a través de diferents instruments, per generar un sentiment de pertinença entre les persones que resideixen en una mateixa demarcació territorial. Ara bé, aquesta pertinença nacional conviu, en moltes ocasions, amb altres pertinences grupals, que poden tenir també caràcter territorial, però

també cultural, ètnic, religiós, etc. La conformació de sentiments de pertinença diversos pot xocar en ocasions, especialment en aquelles construccions monolítiques que s'estructuren com a úniques (religions monoteistes, per exemple) i que tenen mecanismes rígids d'adhesió o ruptura.

Tota aquesta dinàmica complexa i diversa de la/les pertinença/ces té un contrapunt clar. Si el sentiment de pertinença és fonamental per tots els processos individuals de personalitat, l'adhesió a, com a mínim, un grup de pertinença és clau per al benestar individual, l'auto-estima i l'auto-assoliment. Sentir-se a disgust, exclòs, no apreciat o devaluat pot provocar emocions negatives en un individu. Algunes d'aquestes emocions negatives inclouen una menor autoestima, accions agressives i comportaments antisocials. En els casos en els que la persona percep que la seva inclusió i acceptació en un grup és molt més important per a ella que per a la resta del grup, aquesta situació de rebuig pot accentuar-se (Buckley et al. 2004)

En les societats globalitzades, on hi ha percepcions de les identitats enteses com a realitats inamovibles alhora que mirades que les entenen com a fluides i variables, els sentiments de pertinença es converteixen en instruments importants de cohesió de grup i, alhora, poden convertir-se en instruments potents d'exclusió.

Per què la política pública s'ha de preocupar per la pertinença

Les societats democràtiques s'estructuren sota la lògica implícita d'un contracte social, pel qual els individus estan d'acord, per voluntat pròpia, d'admetre i assumir l'existència d'una autoritat, unes normes i unes lleis compartides a les que sotmetre's. Com a contraprestació, aquesta autoritat s'erigeix com a garant dels drets i deures de la ciutadania compromesa. Sota aquesta estructura construïda, s'han desenvolupat la majoria de democràcies contemporànies, que han afegit a la garantia de drets i deures altres condicions o requisits com són la garantia de seguretat i un nivell bàsic de benestar. L'articulació de sentiments col·lectius de pertinença, respectuosos amb l'autonomia individual, s'ha convertit en un eix vertebrador clau del model d'estats-nació que domina l'escenari internacional dels darrers segles. Aquesta pertinença nacional implica fer referència a la població 'autòctona' que resideix en un territori i comparteix la titularitat de drets i deures, com a membres pertanyents a una comunitat sociopolítica a qui el marc normatiu reconeix llibertats i responsabilitats. La pertinença nacional ha convertit la nacionalitat en l'element de lligam de l'estat amb la seva població, però no ha estat un

procés exempt de tensions. En ocasions, per exemple, la pertinença nacional està vinculada a la pertinença a un mateix grup ètnic o cultural. Però en altres ocasions, la pertinença ètnica supera la pertinença nacional, i la primera s'entén que va més enllà de les fronteres geopolítiques d'un estat. I en altres ocasions, la pertinença cívica es contraposa a la pertinença nacional, emfatitzant la importància de qui viu, resideix i participa en un determinat espai compartit, més enllà de si és original o no del mateix. A aquestes pertinences de caràcter geopolític, cal afegir altres pertinences (individuals o atorgades) que són fonamentals en els processos individuals. L'adscripció a grups religiosos, sexuals, socials, etc., conformen una miriada de pertinences que poden ser constitutives de les diverses sumes individuals que conformen qualsevol grup social.

En la concepció dels Estats-nació que caracteritzen el món globalitzat que neix després de la II Guerra Mundial, la configuració de la pertinença té una característica bàsicament jurídica, que vol donar resposta principalment a les pertinences identitàries. D'aquesta manera, s'articulen les polítiques de nacionalitat que permeten definir un 'nosaltres' construït legalment, i acompanyat habitualment d'una narrativa pública sobre el 'demos'. L'estat s'articula com a instrument per garantir el benestar i la protecció de la nació, que es configura com una identitat a la qual pertanyen els individus que la conformen i que els atorga una nacionalitat determinada.

Aquesta formulació político-jurídica encara sosté bona part de les polítiques públiques de les administracions estatals, però s'ha vist superada per la necessitat de buscar alternatives que acompanyin a bona part de la població resident que resideix en un territori, i que sense ser-ne resident, també ha de poder gaudir d'un marc de drets i deures assimilables als nacionals. Alhora, també calen buscar respostes a noves realitats identitàries que cal incorporar en la definició del concepte de pertinença, per superar la mirada restringida a la identitat nacional i sumar altres formes de protegir altres identitats que conformen les societats en les quals vivim.

En les societats democràtiques actuals, el sentiment de pertinença es construeix en els marcs compartits, de maneres més o menys explícites. En ocasions, treballant narratives i històries compartides per cohesionar un grup. En altres, enfortint la cohesió remarcant les diferències (reals o imaginades) amb els altres grups als quals no es pertany.

Fomentar el sentiment de pertinença significa promoure espais d'igualtat de drets, deures i oportunitats, i per tant, parlar d'igualtat i d'equitat. També suposa reconèixer la pluralitat i diversitat de les persones que conformen una societat, i visibilitzar-la amb normalitat. Finalment, suposa promoure la interacció i participació de la ciutadania en la creació de les accions públiques, emfatitzant allò que es comparteix per sobre d'allò que diferencia a les persones.

Quan aquesta combinació d'elements pren força en un territori s'esdevé possible que la ciutadania resident en el mateix creï i reforci sentiments de pertinença. La ciutadania s'ha d'entendre com aquella població que comparteix la titularitat de drets i deures, com a membres pertanyents a una comunitat sociopolítica a qui el marc normatiu reconeix aquests drets i responsabilitats. Aquesta ciutadania cívica suposa formar part d'una comunitat organitzada a través de determinades institucions legítimes que vetllen perquè es respecti el conjunt de drets i es compleixin les obligacions de cadascú dins de les regles del joc comunes. I alhora, aquesta ciutadania cívica suposa parlar de veïnatge, de compromís cívic amb la comunitat i amb allò que uneix a les persones residents en un territori, al marge del seu origen. Aquesta concepció de ciutadania és, per definició, oberta i respectuosa, i amb una clara vinculació al territori que és comú.

Aquesta identitat cívica suposa, a més, entendre la convivència com un procés actiu, en el qual la contribució de totes i tots enforteix la cohesió social i la pròpia noció de pertinença. Es busca, així, limitar els espais de vulnerabilitat, desconfort i alienació que poden degenerar en problemes i conflictes socials, o en comportaments individuals de violència extrema.

—
'I am convinced that the creation of open, equitable, inclusive and pluralist societies, based on the full respect of human rights and with economic opportunities for all, represents the most tangible and meaningful alternative to violent extremism.'

António Guterres
United Nations Secretary-General

En paraules del Secretari General de Nacions Unides, António Gutierrez, “la creació de societats obertes, equitatives, inclusives i pluralistes, basades en el respecte complert dels drets humans i amb oportunitats econòmiques per a tothom, representa l'alternativa més tangible i significativa contra l'extremisme violent”.

Algunes idees per a explorar

Avançar en la construcció de societats cohesionades, on les expressions extremes violentes quedin erradicades o minimitzades és un objectiu que comparteixen la majoria de societats democràtiques avançades. Per tal de poder avançar en la consolidació i enfortiment de les mateixes, sembla imprescindible treballar en marcs integrals i plurals, que ofereixin eines de treball des d'una perspectiva transversal i interdisciplinària.

Per fomentar el sentiment de pertinença a una comunitat, i promoure així els valors de la solidaritat, el respecte i la convivència, es podrien explorar algunes idees en aquest sentit.

- Dimensió cívica-política
 - Principi d'igualtat
 - Supervisió i mesures anti-discriminació (de caràcter integral i específic)
 - Estructura legal avançada en correlació amb els instruments de protecció de drets i llibertats de Nacions Unides i la Unió Europea.
- Dimensió socio-econòmica
 - Principi d'equitat
 - Promoció de la igualtat d'oportunitats
 - Estructura de benestar forta (polítiques socials)
- Dimensió de reconeixement
 - Principi de pluralitat
 - Presència i reconeixement de la diversitat
 - Mecanismes de lluita contra la intolerància i els discursos d'odi
- Dimensió d'interacció
 - Principi de participació
 - Espais de trobada i objectius comuns
 - Enfortiment de la pertinença cívica

Analitzar els continguts específics de cada una d'aquestes idees, per poder-los implementar en els diferents instruments i accions públiques és el repte que afronten, avui, la majoria de democràcies modernes. La necessitat de millorar estructures generals (com el sistema educatiu) i establir accions puntuals (com formacions especialitzades) han de combinar-se per actuar de manera integral i coordinada, treballant amb tota la

població perquè participi i reforci la creació d'un sentiment de pertinença cívica que permeti millorar la convivència i la cohesió social.

4. BLOC 1: RIPOLL, JORNADES RADICALITZACIÓ I EXTREMISME VIOLENT

En el Bloc 1 s'inscriuen els 3 seminaris de treball que organitzades pel Consorci de Benestar Social del Ripollès i el grup de recerca EMIGRA-CER Migracions es van realitzar a Ripoll els mesos de desembre 2018, i març i juny de 2019 amb el títol *Jornades de reflexió sobre radicalització i extremisme violent*. En aquests seminaris, als que s'ha participat per invitació (veure el llistat a l'annex 4) s'han dut a terme 8 grups de discussió, a més de 4 conferències i 1 taula rodona.

4.1. Introducció

Tot i que les Jornades estaven centrades en conèixer les condicions i factors que poden propiciar l'existència de processos de radicalització i extremisme violent, així com considerar els marcs de la prevenció, detecció i intervenció en aquest àmbit, s'han fet aportacions en la línia de la construcció de les identitats i reflexions respecte els processos d'integració i les pertinences – les diversitats i desigualtats – que venen a enriquir els resultats del projecte. És per aquest motiu que en aquesta secció es presenten els resultats més rellevants obtinguts en aquesta línia mentre que als annexes s'inclouen tant el programa de les Jornades com els resultats obtinguts en el marc dels objectius concrets de les Jornades. Tot i així considerem necessari donar a conèixer en aquest apartat el marc epistèmic, els objectius i la calendarització que han tingut.

4.2. Presentació

Els atemptats de Barcelona i Cambrils del 17 l'agost de 2017 varen commocionar el món sencer i posaren de manifest que el terrorisme és un fenomen creixent a nivell mundial i europeu. En aquesta situació es va considerar necessari analitzar les diferents dimensions que entren en joc en els processos de radicalització. La manca d'estudis empírics existents sobre el tema posen de manifest la necessitat urgent de dur a terme una anàlisi rigorosa i multinivell sobre aquests processos de radicalització que desemboquen en l'extremisme violent. Avui en dia, el repte d'enfrontar-se a les diferents formes de l'extremisme va molt més enllà de la dimensió de seguretat: ha de tenir en compte factors polítics i religiosos, ideològics, socials, educatius... superant la departamentalització que segmenta la informació recollida des de diferents àmbits i que obstaculitza una comprensió global del fenomen, una visió integral del procés radicalitzador que permeti desenvolupar actuacions més efectives.

En aquest sentit, les Jornades es presentarem com un espai d'intercanvi, de treball i de reflexió rigorós entre professionals, acadèmics i gestors de polítiques públiques en els àmbits de la prevenció, la detecció i la intervenció pal·liativa de la radicalització violenta. Aquests tres estadis es van abordar en les tres jornades en que es desenvoluparan.

- **Objectiu general**

Proposar una metodologia d'intervenció polièdrica que incorpori l'anàlisi dels processos de radicalització violenta des de diferents àmbits professionals i acadèmics i de la societat civil.

- **Objectius específics**

1. Analitzar les eines de detecció dels processos de radicalització violenta a l'àmbit català i internacional.
2. Reflexionar sobre els punts forts i febles i els àmbits de millora de les eines de detecció existents.
3. Valorar les estratègies de prevenció actuals a l'àmbit català i internacional.
4. Conèixer les característiques i l'abast de les intervencions pal·liatives en els processos de radicalització violenta.
5. Fer recomanacions i propostes de millora en els àmbits d'actuació de la detecció, la prevenció i les intervenció dels processos de radicalització violenta.

○ **Calendarització de les jornades**

	Dia	Hora
Jornada sobre Detecció de Radicalització Violenta	14/12/18	9.30-14h
Jornada sobre Prevenició de Radicalitzacions violentes	22/03/18	9.30-14h
Jornada sobre Intervencions relacionades amb atemptats	14/06/18	9.30-14h

4.3. Resultats: vers la creació d'identitats col·lectives pluriculturals

A efectes de la recerca que es presenta i en la cerca de la relació amb l'objecte del treball, la 2a sessió celebrada al mes de març va ser la que va oferir elements més propers de reflexió entorn a la creació d'identitats col·lectives pluriculturals. Entre els factors contextuais que es van destacar que podien alimentar les condicions de d'exclusió, servir de topall per la identificació en una identitat col·lectiva pluricultural i propiciar reaccions violentes es citaren els següents:

- Un marc jurídic estatal que fomenta la desigualtat i la discriminació unit als discursos polítics que interpel·len a l'alteritat i les actuacions discriminatòries en el quotidià a nivell institucional són elements a considerar.
- Entre les actuacions discriminatòries en el quotidià s'inclouria el major control policial envers als joves identificats com estrangers i amb fenotips àrabs.

- Es considera que els mitjans de comunicació alimenten un missatge en negatiu envers la comunitat musulmana i fomenten la construcció de una alteritat permanent.
- Una crisi socioeconòmica que ha fet certs col·lectius més vulnerables i el manteniment d'oportunitats diferenciades (dificultats) en l'accés al mercat laboral, a un habitatge digne, a una educació de qualitat i a espais d'oci poden afavorir l'emergència.
- Manca de visibilització en el teixit sociopolític: hi ha més de sis milions de musulmans a Espanya, i la seva representació social i política és pràcticament nul·la. També aquesta mancança es concreta en les dificultats de normalització de les referències identitàries dels i les joves musulmans (p. ex: dificultats en la construcció i emplaçament de mesquites, en la celebració de les festivitats religioses).
- Es reconeix que la segregació residencial i social i l'establiment d'escassos vincles entre persones d'orígens diferents no col·labora a la cohesió social. Els vincles entre persones de diferents orígens continua sent circumstancial.
- El context geopolític mundial (situacions de desigualtat, violències i guerra que viuen altres persones del mateix grup) col·labora a alimentar la percepció d'exclusió i a construir una narrativa envers el rebuig experimentat.
- Es considera que seria recomanable incidir en l'organització i les dinàmiques de mesquites i associacions culturals i religioses. La proliferació de diverses branques i associacions culturals arriba a crear desconfiança a les famílies quan es proposen enviar als seus fills/es a aquests espais.
- El desconeixement de la religió per part dels i les joves musulmanes els dificulta la cerca de respostes adequades entre els considerats referents religiosos, atès que aquests darrers no poden ser considerats representatius de la comunitat.
- Alguns participants consideren que la ideologia és clau per entendre els processos de radicalització mentre que el discurs d'odi pot tenir una capacitat de seducció elevada a partir d'una narrativa que apel·la a les emocions de l'individu i busca la seva mobilització. Es considera que existeixen grans narratives que pretenen donar resposta a les situacions de vulnerabilitat i exclusió.

En la sessió es proposaran també un seguit d'actuacions i objectius a assolir en la línia de mantenir una societat cohesionada i assegurar l'equitat, dimensions que considerem essencials en les possibilitats de construcció d'una identitat col·lectiva compartida i pluricultural. Es passen a enumerar:

- Reconèixer les situacions d'injustícia i d'accés desigual als serveis que pateixen les persones migrades. Cal explicitar aquestes situacions com a element protector.
- Crear polítiques públiques basades en la igualtat de drets de totes les persones, independentment de l'origen, promocionant l'accés al mercat de treball, a l'habitatge, a la salut i a l'educació, així com també polítiques que fomentin el sentiment de pertinença al país.
- Impulsar l'accés a una ciutadania i els mecanismes de participació, donant la veu i escoltant des dels poders públics, les inquietuds i demandes, per després incorporar-les a l'agenda i fer polítiques socials i municipals escaients.
- Davant la manca de convivència entre població autòctona i immigrada, cal treballar en la creació d'espais compartits i potenciar organismes i xarxes organitzatives bàsiques on es puguin involucrar per tal d'enfortir representacions de determinats col·lectius que son estigmatitzats. La cerca d'interessos en comú pot servir d'unió.
- Impulsar la visibilització de referents positius de grups minoritaris i que poder oferir l'acompanyament als i les joves del mateix col·lectiu.
- Els mitjans de comunicació tenen la capacitat de desmuntar estereotips i prejudicis tenint cura del llenguatge que utilitzen. Per això caldria impulsar una formació especialitzada en l'àmbit que ens ocupa per a periodistes, però també entre altres professionals que realitzen un servei públic, com seria el professorat dels diversos nivells.
- L'escola pot esdevenir una institució clau afavoridora d'un model de convivència connectat en xarxa amb el territori. També cal que desenvolupi la capacitat crítica i de pensament i incorpori estratègies pedagògiques relacionades amb la gestió de les emocions i les habilitats socials, en tant que factors de protecció.
- Es considera que cal reconèixer la importància del fet religiós per a les persones musulmanes, i, a la vegada, donar suport a associacions cíviques i laiques

integrades per persones d'origen magrebí, entenen les heterogeneïtats existents en els diversos col·lectius.

- Impulsar contra-narratives al discurs d'odi. Fomentar un contra discurs polític sòlid que fomenti idees de respecte als drets humans i a la diversitat i contrarestin les idees radicals, xenòfobes i excloents i que propicien processos de radicalització i extremisme violent.

5. BLOC 2: TERRITORIS

En aquest apartat es presenten les accions realitzades a l'estudi en els diversos territoris on s'ha circumscrit la recerca. A aquest efecte en el capítol es presenta l'àmbit d'aplicació, els criteris d'inclusió/selecció dels participants, la temporització, la dinàmica i el guió dels grups de discussió. Tanmateix s'inclou un apartat dels instruments de recerca, el guió per als grups de discussió, la fitxa informativa en la que es presenta l'estudi, el consentiment informat, la fitxa individual de cada participant. En el tercer subapartat es presenten els resultats dels projecte, tant en el que respecte a les identificacions individuals com a les categories d'anàlisi establertes.

5.1. Aspectes organitzatius

5.1.1. Àmbit d'aplicació

A l'estudi s'han conduït 23 grups de discussió en 8 territoris, modificant-se la proposta inicial en la que es proposava realitzar una selecció de 5 municipis i 4 grups de discussió a cada indret. Els espais territorials han estat escollits cercant la màxima variabilitat possible i a partir de quatre criteris: % i origen de la immigració, mida del municipi i ubicació a Catalunya. S'ha afegit el municipi de Ripoll atenent les seves característiques particulars.

Tal com ja s'ha expressat, per l'elecció dels territoris s'ha comptat amb el suport de la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC) i la participació de tècnics/ques de diversos serveis que han actuat com actors facilitadors. Els territoris escollits han estat:

1. Barcelona ciutat
2. Catalunya central: Vic- Manlleu
3. Girona: Olot
4. Tarragona: CC Baix Penedès, El Vendrell
5. Lleida: Alcarràs
6. Maresme: Premià
7. Àrea metropolitana/Cinturó industrial: Santa Coloma de Gramanet
8. Ripoll

5.1.2. Criteris d'inclusió/selecció de participants

En cada territori s'han portat a terme 3 grups de discussió, menys en el cas de Santa Coloma on s'han realitzat 2, en total han estat 23:

- Grup 1: *Joves i joves adults*: ascendència i nacionalitat, anys d'estada en el territori, sexe, nivell d'estudis.
- Grup 2: *Decisors públics i tècnics administració municipal i de la comarca* (d'educació, seguretat, treball, sanitat, benestar social, migracions, afers religiosos), mestres, professorat, educadores socials, assessores LIC, del lleure, personal del CAP, professionals dels serveis d'intervenció directa, vinculats als dispositius per a l'acollida, integració i cohesió social.
- Grup 3: *Representants associacions i ciutadania en general*: associacions culturals i religioses, ONGs, empresaris i representants sindicals, membres de la societat civil organitzada i de col·lectius rellevants al municipi i comarca que no hi participen.

La selecció dels/les participants s'ha fet des dels serveis dels territoris amb els que s'ha establert contacte a partir de la reunió inicial i a instàncies de la SIMC (p.ex. Àrea de Drets de Ciutadania, Cultura, Participació i Transparència a Barcelona, Punt Jove a Alcarràs, etc).

La predisposició i el suport dels tècnics/ques que han actuat com actors facilitadors ha estat molt alta en pràcticament la totalitat dels territoris. Alguns dels tècnics han participat també en els propis grups de discussió. Aquests grups s'han configurat de

forma paritaria per sexe i buscant la màxima variabilitat per nacionalitat i ascendència, implicació i presència en el territori i depenent dels grups edat i/o pertinença a serveis diferenciats, entre d'altres aspectes. S'han format a proposta del tècnic/a i han estat validats per l'equip de recerca. Entre aquest tècnic/a i l'equip s'ha elaborat una graella en la que s'ha recollit la procedència de cada participant. La presència en els grups ha estat diversa emergint certes dificultats a l'hora de cercar la participació dels i les joves, el que ha suposat que en alguns territoris el nombre de participants en aquest grup hagi estat menor o que inclús s'hagi hagut d'aplaçar la seva realització. En els grups de tècnics municipals i comarcals i entre els i les representants associacions i societat civil l'assistència, en la majoria dels casos, ha estat la desitjada, entre 8 i 10 persones. Com a situacions no desitjades cal assenyalar que a Premià l'assistència en el grup d'associacions va ser força menor, dues persones, i a Alcarràs el grup de joves es va reduir a quatre membres. Tanmateix a Barcelona, els grups de discussió de joves i d'entitats es van haver de suspendre en una ocasió i convocar per segona vegada. En la constitució dels grups de Barcelona i malgrat els esforços realitzats des de l'administració, els/es participants en la seva major part van estar reclutats pels propis membres de l'equip de recerca.

5.1.3. Temporització

A cada territori s'ha realitzat una reunió prèvia amb els actors/facilitadors implicats en la que s'ha explicat el projecte i s'ha sol·licitat la col·laboració en l'organització de l'acció de recerca. Aquests contactes han estat facilitats per la Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (Sr. Pere Cortada)

Municipi	Tècnic de referència	Reunió amb:	Data de la reunió
Barcelona ciutat	Sr. Ramón Sanahuja: rsanahuja@bcn.cat	Sr. Ramón Sanahuja	16 de maig a les 8.30h
Vic	Sra. Mireia Vall (Catalunya Central): mvallu@gencat.cat	Sra. Mireia Vall	26 d'abril a les 11h
Olot	Sra. Pere Cortada (Comarques Gironines): pcortadah@gencat.cat	Sra. Ana Casamitjana	10 de maig a les 10h
CC Baix Penedès	Sra. Anna Garcia (Camp de Tarragona):	Sra. Susana	26 d'abril a les 11h

	anagar@gencat.cat		
Alcarràs	Sr. Joan Vinyals (Ponent): jvinals@gencat.cat	Sra. Elena Serret i Sr. Victoria Parrot	6 de maig 12:00
Premià de Mar	Sra. Laia Albareda (Àrea Metropolitana): laia.albaredac@gencat.cat	Sr. Victor Bassas	29 de maig a les 13 h
Santa Coloma de Gramanet	Sra. Laia Albareda (Àrea Metropolitana): laia.albaredac@gencat.cat	Sr. Martin Miralles	10 de maig a les 13,30h

Els grups de discussió han estat realitzats en les següents dates:

Territori	Dates realització grups de discussió
Barcelona ciutat	Joves: 11 de juliol/19 de setembre a les 16h
	Associacions: 11 de juliol/19 de setembre a les 19h
	Tècnics/ques; 12 de juliol a les 10h
Vic-Manlleu	Tècnics/ques; 18 de juny a les 10h
	Joves: 18 de juny a les 16h
	Associacions: 18 de juny a les 19h
Olot	Tècnics/ques; 25 de juny/24 de juliol/16 de setembre a les 10h
	Joves: 25 de juny/24 de juliol/16 de setembre a les 15h
	Associacions: 25 de juny/24 de juliol/16 de setembre a les 19h
Baix Penedès	Tècnics/ques; 12 de juny a les 10h
	Joves: 12 de juny a les 16h
	Associacions: 12 de juny a les 19h
Alcarràs	Tècnics/ques; 18 de juny a les 10 h

	Joves: 18 de juny a les 15h
	Associacions: 15 de juny a les 20h
Premià de Mar	Tècnics/ques; 13 setembre a les 9.30h
	Joves: 13 setembre a les 11.30h
	Associacions: 13 setembre a les 13h
Santa Coloma de Gramenet	Tècnics/ques; 6 de juny/20 de juny a les 10h
	Joves: 6 de juny/15 de juliol a les 16 h
	Associacions: 6 de juny/16 de juliol/a determinar
Ripoll	Tècnics/ques; 19 de juny a les 10h
	Joves: 19 de juny a les 16h
	Associacions: 19 de juny a les 19h

5.1.4. Seminaris de contrast i retorn de resultats

En cada territori s'ha fet un retorn de resultats. En l'acció s'han presentat els resultats del projecte obtinguts als 8 territoris. Hi ha estat presents principalment tècnics i tècniques de l'àmbit local i comarcal, en menor mesura les persones vinculades a entitats i Tercer Sector mentre que els i les joves no hi ha assistit. S'ha convidat i han assistit també a responsables de l'àmbit local. Totes les sessions s'han fet al matí, seguint indicacions dels territoris. La sessió, com hem apuntat en altra apartat (veure 2.3.1 La incorporació de 6 dimensions de la RRI (Responsible Research and Innovation) ha tingut una 1h de duració i ha servit també per aprofundir en el coneixement de les experiències d'èxit i motors de canvi. Ha estat molt ben valorada per les persones participants.

Territori	Data retorn de resultats
Barcelona ciutat	10 de febrer
Vic-Manlleu	4 de febrer
Olot	24 de gener
Baix Penedès	12 de febrer
Alcarràs	29 de gener
Premià de Mar	13 de febrer
Santa Coloma de Gramanet	22 de gener
Ripoll	27 de gener

5.2 Instruments de recerca

5.2.1. Dinàmica grup de discussió

La dinàmica del grup de discussió s'ha dividit en dues parts. En la primera part s'ha partit d'un exercici sobre identificacions. Aquest exercici va ser realitzat prèviament pel grup de recerca en la reunió celebrada el 9 de maig. També es van realitzar dos grups de discussió previs amb joves per tal de provar la dinàmica. Els objectius que es pretenen amb aquest exercici són:

- 1) Incorporar totes les persones participants als grups focals en la conversa sobre la "identitat pluricultural" com a subjectes socials i culturals específics. Definim la identitat pluricultural com el reconeixement de la pertinença a una mateixa societat, compartint una cultura ciutadana comuna, des de la diversitat de totes les persones que en són membres.
- 2) Provocar una reflexió situada al voltant de les preguntes i temes abordats en el grup focal.
- 3) Recopilar un banc d'etiquetes emic i processos viscuts per al seu tractament i interpretació posterior.

Aquest exercici previ s'ha realitzar per tal d'evitar la intel·lectualització i l'alterització a l'hora de reflexionar i debatre sobre les identitats i el **model de societat diversa però cohesionada**¹ al que volem arribar. Per això partim com a material de treball de les identificacions i les experiències abans de recollir i contrastar les opinions.

A tal fi, s'ha llegit una adaptació del conte *Chi sono io*, de Gianni Rodari a mode de provocació projectiva (no compartim ni l'edat, ni la localització de la història, i per tant, només exemplifica a l'hora que obre possibilitats sobre el què volem dir) i s'ha demanat a les persones participants que responguin a unes qüestions sobre la pròpia identitat en tres post-its. Aquests post-its han estat recollits en els 8 territoris i en cada grup de discussió, el que ofereix aproximadament un total de 600 (200 x3 qüestions) valoracions dels participants en tant que subjectes culturals

5 2.2. Guió grup de discussió

Rols:

- *Dinamitzador/a*: Dirigeix i modera, interroga de forma que sembli espontània (guió quasi memoritzat), escolta sense donar signes de respostes 'bones' o 'dolentes' (p.ex. evitar gestos amb la cara...) observa i analitza (conclusions extrems dels discursos dels participants) i porta la discussió cap als objectius de la recerca (indicadors).
- *Relator/a*: Pren notes de la discussió i observacions, s'encarrega de l'enregistrament i al finalitzar la discussió llegeix les informacions recollides per a que els participants mostrin la seva conformitat/disconformitat. Indica al dinamitzador temes i qüestions no abordades.
- *Participant*: Respondre a les preguntes que es plantegen.

Primer: Realitzar la presentació del projecte i objectiu del grup de discussió.

Projecte pilot Escola d'Administració Pública de Catalunya (EAPC) – Secretaria d'Igualtat, Migracions i Ciutadania (SIMC). Estudi prospectiu participatiu sobre les polítiques públiques per afavorir la construcció d'una identitat col·lectiva pluricultural. A

¹ Partim del model d'anàlisi de Nancy Fraser resumit a *La justicia social en la era de la política de identidad: redistribución, reconocimiento y participación* (hi ha diferents traduccions).

quest estudi pretén donar resposta a una pregunta “**Com podem afavorir la construcció d’una identitat col·lectiva pluricultural, des de les polítiques públiques?**” I per això volem parlar sobre identitats, sobre la vostra experiència, per tal d’identificar

Objectius del grup de discussió:

- Saber quina percepció teniu sobre **la construcció d’una identitat col·lectiva pluricultural** a Catalunya.
- Reconèixer **punts forts que afavoreixen la construcció d’identitats pluriculturals**
- Reconèixer les **problemàtiques i les barreres** que existeixen
- Identificar **punts de millora**

Part A) Introducció al tema: (20 min.)

Procediment: 1) Llegir adaptació del conte Chi sono io, de Gianni Rodari a mode de provocació projectiva (només exemplifica a l’hora que obre possibilitats sobre el què volem dir). 2) Demanar a les persones participants que responguin ràpidament les següents preguntes en tres post-its i els enganxin al full de dades que emplenaran i lliuraran a l’equip al final de la sessió (idealment, tres colors de post its, sempre els mateixos, un per a cada pregunta).

BREU RELAT INICIAL ADAPTAT DEL CONTE:

Hi ha un conte infantil d’un autor italià que es diu Gianni Rodari titulat QUI SÓC JO. Aquest conte explica les reflexions d’un nen de 8 anys, però també podria ser una nena, això aquí no té importància.

Aquest nen de 8 anys es pregunta “Qui soc jo?” (no diu COM soc jo) i de sobte descobreix que té moltes identitats i això el meravella. Aquest nen diu soc un fill, un germà, un net, un nebot, un cosí, un veí, un amic... però també pot dir soc un nen, soc de primària, soc futbolista, soc del barri del port, soc sard... I també pot pensar coses que altres persones dirien: que soc de Nàpols, que soc fan del *calcio*, o que soc del grup dels trapelles a l’escola...

El nen pensa: soc moltes coses en relació amb els altres, i soc moltes coses que comparteixo amb d'altres. Els altres em veuen de moltes maneres, depèn. Hi ha coses que no canviaran, però d'altres potser sí, quan em faci gran...

Doncs bé, ara us demanarem que, abans de començar el grup focal, fem una mica com aquest nen i contesteu aquestes preguntes (indicacions color/post-it). Això ens anirà molt bé per posar-nos en situació abans de començar la discussió, però no és perquè compartiu el que heu escrit si no voleu (però si voleu, ho podeu fer servir d'exemples).

IMPORTANT: Fer signar els consentiments informats al principi, abans de tot; passar els fulls de dades al final i demanar al final si poden enganxar-hi els seus post-its, i que només és per aclarir-nos nosaltres, però que tot serà absolutament anònim i confidencial, com diu el full de consentiment. Dir que tot l'equip també ho ha fet.

Preguntar:

Ens interessa saber de vosaltres, respecte a la identitat :

1. **Com et veus/defineixes? Tria entre 3 i 6 paraules que creus que et defineixen socialment, en relació amb els altres, o col·lectivament (no personalitat)**
2. **Com creus que et defineixen o bé, on t'ubiquen, col·lectivament ? idem**
3. **Has viscut algun episodi o procés vital que t'hagi fet sentir part o sentir-te més a prop d'un col·lectiu amb el que no t'identificaves / exclòs o distanciat d'un col·lectiu amb el que t'identificaves ? (o situacions que t'hagin fet trontollar algunes identificacions que tenies molt interioritzades)**

- Deixar uns minuts per pensar. Els/les participants ho apunten en 3 post-it's (portar post-it's). Aquests post-it's ens permetrà elaborar un banc d'etiquetes.
- No es fa ronda per explicar cadascú la seva opinió. Els/les participants es guarden els post-it's fins al final.

- **Qué seria per vosaltres una identitat pluricultural?**
- Quins creieu que són els factors que faciliten o limiten la construcció d'identitats pluriculturals? (**Quines coses faciliten o limiten que la gent se senti part del seu territori?**)
 - Quan els donem la fitxa de dades personals els demanarem que enganxin els post-it's a la fitxa.

Part B) Tractament de qüestions específiques d'interès: (1h)

Preguntar:

Ens interessa saber de vosaltres :

- **Com definiríeu la identitat? (Què és per vosaltres la identitat? Quin paper/importància té a les vostres vides?)**
- Quins elements són per vosaltres importants en aquesta definició d'identitat? (**Quines coses són importants per vosaltres?**)
- **Creieu que la vostra identitat ha canviat en els últims anys i, en cas afirmatiu, com i per què?**

Debat obert entre tot@s les participants

- a. **Demandar que posin exemples**
- Tenir en compte si en la construcció d'identitats pluriculturals tenen cabuda:
 - a. Els orígens diversos
 - b. El lloc on vius
 - c. La nacionalitat
 - d. Situació administrativa
 - e. Els drets polítics
 - f. Gènere

- g. Aficions
- h. Orientació sexual
- i. Família
- j. Les llengües (el reconeixement de les diverses llengües)
- k. Les religions (la pràctica religiosa, els espais de culte, etc)
- l. L'alimentació
- m. Racisme
- n. L'educació
- o. L'ús de l'espai públic
- p. Mitjans de comunicació

- Quina percepció teniu de les possibilitats que ofereixen les institucions públiques en general al teu entorn per la construcció d'identitats pluriculturals? **(Què penseu que els polítics – la política – poden fer perquè tothom se senti part d'una mateixa societat? Creieu que s'està fent alguna cosa en aquestes línies que dieu?)**
- Quins són els obstacles que creieu que han de fer front les persones/els diversos grups/ a Catalunya en la construcció d'identitats pluriculturals? **Quines són les oportunitats que existeixen? En quin àmbit o en quina part de la teva identitat tens més dificultats o pateixes més resistències?**
- **Què caldria fer? Tothom ho té igual de fàcil?**

a. **Demanar que posin exemples**

- Quines són les PROBLEMÀTIQUES/PUNTS FORTS (Experiències d'èxit i motors de canvi) actuals? **Coneixeu alguna experiència, un bon exemple**
- **Que feu vosaltres per promoure les identitats pluriculturals?**

Part C: Conclusió: (10 min.)

- El Relator/a llegeix ràpidament el que ha recollit sobre el que s'ha dit i si escau, debat sobre:
 - **Les polítiques públiques limiten o faciliten? MILLORES?**
 - L'escola i els agents escolars limita o facilita? **MILLORES?**
 - La pròpia comunitat limita o facilita ? **MILLORES?**
 - Altres ciutadans limiten o faciliten? **MILLORES?**
 - Són factors excloents o no? **MILLORES?**

Dr. Jordi Pàmies Rovira

Centre d'Estudis i Recerca en Migracions

Parc de Recerca - MRA

08193 Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)

jordi.pamies@uab.es**5.2.3. Consentiment informat participació en un estudi prospectiu**

Estem realitzant un estudi per a l'Escola d'Administració Pública de Catalunya titulat *Vers una identitat col·lectiva pluricultural* (IDCOL).

Ens interessa conèixer **com defineixen la identitat diversos grups de persones** de la societat catalana i fins a quin punt es **pot construir una identitat col·lectiva pluricultural a Catalunya** pensant en la societat del futur i per les properes generacions. És molt important comptar amb la vostra participació per tenir una visió més completa.

Com a finalitat última, l'estudi vol contribuir a **millorar les polítiques públiques que promouen una millor cohesió social**, cap a una societat diversa però cohesionada, on tothom se'n pugui sentir part.

Per aconseguir els objectius plantejats, **sol·licitem la vostra col·laboració** a l'estudi. Ens ajudaria molt poder mantenir una **conversa en grup per conèixer les vostres visions** i comprendre millor les vostres percepcions, a partir de preguntes obertes sobre el tema general.

No hi ha respostes correctes ni incorrectes. No és obligatori respondre totes les preguntes. D'altra banda, es pot interrompre la participació en qualsevol moment i sense necessitat de donar explicacions. **La participació és voluntària** i només volem facilitar la tasca del grup de recerca.

Tota la informació resultant de l'entrevista serà tractada de forma **anònima i confidencial**.

- Declaro que he llegit aquest document, en el qual s'exposen les característiques de l'estudi i les condicions de la meua participació. He pogut comentar l'estudi i aclarir dubtes amb el grup de recerca responsable.
- Entenc que durant l'entrevista es recolliran dades d'àudio. Declaro que m'han comunicat l'ús anònim i confidencial d'aquestes dades, així com la possibilitat de retirar-me de la conversa quan ho desitgi.
- Dono el meu consentiment per tal que les dades generades en aquesta entrevista s'utilitzin amb finalitats acadèmiques i per aconseguir els objectius de l'estudi.

Signatura de la persona participant

Signatura de l'investigador

Nom:

Nom:

Lloc i data: _____

5.2.4. Fitxa individual grup de discussió:

“Vers una identitat col·lectiva pluricultural (idcol)”

- Data de realització del grup: _____
- Nom de la dinamitzadora: _____
- Nom de la relatora: _____
- Existència de transcripció (nombre de pàgines): _____
- Limitacions per a la consulta i citació: _____

QÜESTIONARI. Registre de dades personals.

- Nom i Cognoms: _____
- Pseudònim, en cas d'escollir: _____
- Data de naixement: _____
- Lloc de naixement _____
- Professió del pare i nivell d'instrucció (en cas dels/les joves):

- Professió de la mare i nivell d'instrucció (en cas dels/les joves):

- Nivell d'instrucció propi:

- Idiomes: _____
- Nacionalitat: _____
- Status jurídic a Catalunya: _____

- Ocupacions: _____

- Professió actual: _____
- Estat civil (matrimoni, parella de fet...) _____
- Professió de la parella (Si escau): _____
- Nombre de fills/es (Si escau) _____
- Associacions de pertinença o altres activitats significatives:

- Lloc de residència en l'actualitat: _____
- Anys que tenia quan va arribar a Espanya (Si escau) _____
- Anys que tenia quan va arribar al municipi _____

5.3 Resultats obtinguts

5.3.1 Categories d'anàlisi

Les dades obtingudes en els grups de discussió han estat tractades amb el software qualitatiu NVivo 12. S'ha realitzat una sessió interna de formació per tal de que tots els membres de l'equip (acadèmics i no acadèmics) poguessin treballar en la codificació de les dades empíriques. A aquest efecte i en la pròpia sessió de treball s'han establert els següents nodes, que han permès l'anàlisi de les dades obtingudes i que es mostren a la Figura 1:

Figura 1. Nodes d'anàlisi

01_Definició identitat
01.1 Elements importants
02_Canvi identitari
03. Identitat pluricultural
0.3.1. Definició d'identitat pluricultural
0.3. 3. Factors limitadors
0.3.2. Factors facilitadors
04. Percepció polític i polítiques públiques
05. Àmbits discriminació identificats
06. Mesures i pràctiques
06.1. Ben valorades

Aquestes dades s'han creuat tenint en compte territori i tipus de grup (tècnics, joves i entitats)

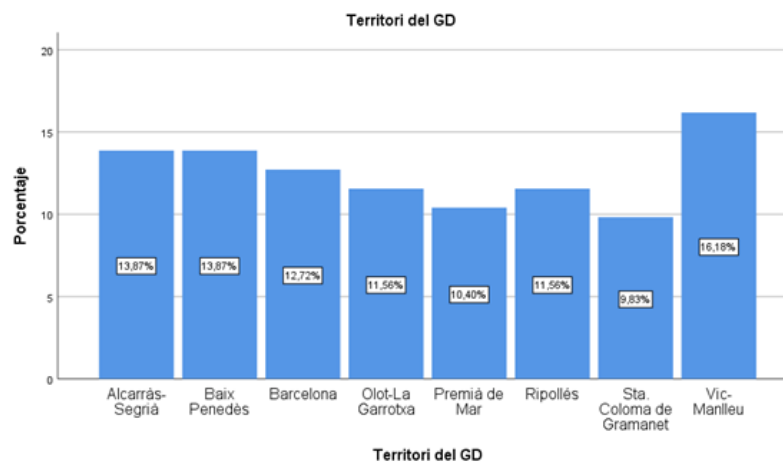
5.3.2 Participants: dades demogràfiques

El nombre de participants en els grups de discussió ha estat de 173. La participació ha estat equilibrada per territoris, malgrat que s'han fet 2 Grups de Discussió a Sta. Coloma.

Taula 1: Participants per Territori

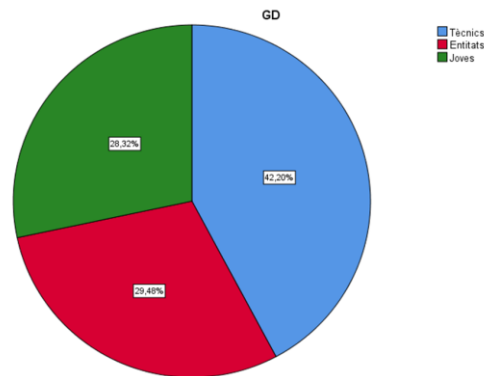
		Freqüència	Percentatge
Vàlid	Alcarràs-Segrià	24	13,9
	Baix Penedès	24	13,9
	Barcelona	22	12,7
	Olot-La Garrotxa	20	11,6
	Premià de Mar	18	10,4
	Ripoll	20	11,6
	Sta. Coloma de Gramanet	17	9,8
	Vic-Manlleu	28	16,2
	Total	173	100,0

Gràfica 1: Participants per Territori (%)

En aquests grups la participació major ha estat la dels tècnics, que han suposat un 42,2% del total de participants, mentre que el joves han estat el 28,32% i les entitats el 29,46%

Gràfica 2: Participació per tipus de Grup

Cal fer notar el fet que la participació ha inclòs més dones, excepte en el cas dels grups de discussió dels joves

Taula 2: Sexe i Grup de discussió

			Sexe		Total
			Femení	Masculí	
GD	Tècnics	Recompte	47	25	72
		% dins del GD	65,3%	34,7%	100,0%
	Entitats	Recompte	31	20	51
		% dins del GD	60,8%	39,2%	100,0%
	Joves	Recompte	22	27	49
		% dins del GD	44,9%	55,1%	100,0%
Total		Recompte	100	72	172
		% dins del GD	58,1%	41,9%	100,0%

Respecte al lloc de naixement, la majoria dels i les participants han nascut a Catalunya i entre els nascuts fora d'Espanya la proporció més alta ha nascut al Marroc.

Taula 3: Lloc de naixement

		Freqüència	Percentatge	Percentatge vàlid
Vàlid	ES-Catalunya	110	63,6	63,6
	ES-Altres CCAA	11	6,4	6,4
	Altres EU	4	2,3	2,3
	AF-Nord d'Àfrica (principalment Marroc)	24	13,9	13,9
	AF-Àfrica subsahariana	9	5,2	5,2
	AL-Amèrica Central i del Sud	9	5,2	5,2
	AS-Àsia Occidental	3	1,7	1,7
	AS-Sud d'Àsia	3	1,7	1,7
	Total	173	100,0	100,0

La majoria de participants no originaris de la Unió Europea els trobem en els grups d'entitats i de joves. Només un 12,3% dels participants als grups de tècnics han estat nascuts fora de la UE.

Taula 4: Lloc de naixement i Grup de discussió

			EU	No EU	Total
GD	Tècnics	Recompte	64	9	73
		% dins de GD	87,7%	12,3%	100,0%
	Entitats	Recompte	27	24	51
		% dins de GD	52,9%	47,1%	100,0%
	Joves	Recompte	34	15	49
		% dins de GD	69,4%	30,6%	100,0%
Total		Recompte	125	48	173
		% dins de GD	72,3%	27,7%	100,0%

Dels 173 participants, el 70,5% té estudis superiors i només un 14% té entre estudis primaris i secundaris.

Taula 5: Nivell d'estudis

		Freqüència	Percentatge	Percentatge vàlid
Vàlids	Primària-ESO	17	9,8	10,0
	Secundària PO	9	5,2	5,3
	Secundària PO/CFGM	8	4,6	4,7
	CFGS	14	8,1	8,2
	Ed. Superior	122	70,5	71,8
	Total	170	98,3	100,0
Perduts	Sistema	3	1,7	
Total		173	100,0	

L'edat mitjana de les persones que han participat en els grups de discussió ha estat en el cas dels /les tècnics al voltant dels 44 anys, en el cas de les entitats sobre els 45 i en el cas dels joves de 22.

Taula 6: Edat participants

Edat						
	N	Mitjana	Desviació	Desv. Error	95% del interval de confiança per la mitjana	
					Límit inferior	Límit superior
Tècnics	72	44,65	9,831	1,159	42,34	46,96
Entitats	51	45,43	15,310	2,144	41,13	49,74
Joves	49	22,78	3,715	,531	21,71	23,84
Total	172	38,65	14,617	1,115	36,45	40,85

5.3.3 Identificacions individuals

Com expressàvem al presentar el guió dels grups de discussió, a tots i totes les participants se'ls demanà tres preguntes, respecte a la identitat. Les dues primeres eren:

- Com et veus/defineixes? Tria entre 3 i 6 paraules que creus que et defineixen socialment, en relació amb els altres, o col·lectivament (no personalitat)
- Com creus que et defineixen o bé, on t'ubiquen, col·lectivament ? idem

Les respostes han estat diverses i s'han pogut agrupar en dos núvols de paraules. Aquest primer fa referència a Com et veus/defineixes?.

Aquest segon es refereix a Com creus que et defineixen?

En ambdós nivells resulta evident la prevalència major d'algunes categories, ara bé, en si mateixos no aporten elements substancials de diferenciació. Aquests emergeixen amb més força quan la comparança s'estableix a nivell individual. En l'annex s'inclouen els resultats dels 173 participants. A tall d'exemple, serveixin els que s'exposen a continuació relatius als grups de discussió de tècnics i de joves realitzats a Alcarràs. Constatar que en nombrosos ocasions aquesta ha estat un exercici complexa pels assistents i posar de relleu que les persones sovint es defineixen d'una manera però consideren que són definits per una de ben diferent i que, en el cas de les persones immigrades o fills i filles de famílies immigrades, respon a característiques fenotípiques que són utilitzades per legitimar missatges de pertinença i establir límits entre "nosaltres" i "ells", incidint en les possibilitats reals de creació d'identitats col·lectives pluriculturals. Observis la següent taula:

COM ET DEFINEIXES?	COM CREUS QUE ET DEFINEIXEN?
dona, muy familiar, cristiana, servicial, filla de Déu	estrangera, peruana
persona, estudiant, idea, sentiment	Alcarrassina, jove, germana
alcarrassina, filla, mare, padrina, professora, amiga, esposa	Alcarrassina, catalana, professora, amiga, veïna
directora, nena, treballadora	comercial, esportista, mestra
moguda, carinyosa, treballadora, dona	cuinera, estudiant, perruquera
persona, noia, adaptable	noia, educadora social, reusenca
filla, mare, amiga, empàtica, capaç	amiga, mare, filla
formadora, padrina, alcarrassina, lliure, catalana	independent, autònoma, organitzadora, amiga
ciudadà	comunicador, escumador
dona, catalana, mare, viatgera, amiga, companya	dona, moguda, inquieta, creativa, emotiva, independentista, feminista, reivindicativa
lliure, alcarrassí, músic	jove, blanc, privilegiat
Alcarrassí, fill, germà, esportista	àrab, noi, jove
Èsser pensador, actua en desenvolupament, interactuador	jove, integrat, en interacció
noia, estudiant, Alcarrassina	creguda, borde, estrangera, índia, musulmana
mare, familiar, referent, professional, humana, dona	referent, família
cristià, africà, orgullós	exigent, complicat, directe

La 3a qüestió plantejada ha estat:

- Has viscut algun episodi o procés vital que t'hagi fet sentir part o sentir-te més a prop d'un col·lectiu amb el que no t'identificaves / exclòs o distanciat d'un col·lectiu amb el que t'identificaves ? (o situacions que t'hagin fet trontollar algunes identificacions que tenies molt interioritzades)

Les respostes encara han estat més variades. Evidentment no podem presentar aquí les 173 aportacions però si podem manifestar que posen de relleu com les experiències juguen un paper rellevant en la forma en que les persones construeixen les seves pertinences i com es percep, i es viu l'alterització, en ocasions com una càrrega amenaçadora. Aquestes formes, de manera explícita o implícita han estat presents durant la realització dels grups de discussió. A tall d'exemple:

- Jo sentia i sento que soc una persona nascuda i criada al poble d'Alcarràs més que no pas del col·lectiu àrab però en més d'una ocasió m'han discriminat per les meves arrels àrabs.
- Per la meva visió de la forma d'ajudar els immigrants, jo que soc immigrant, m'han fet allunyar dels immigrants.
- Per la feina he après que la bondat i la maldat són humanes, no ètniques
- Por un caso muy cercano de drogodependencia me ha hecho sentir más cerca de este colectivo // Cuando trabajaba de dependienta unas gitanas me robaron y se encararon, siento distancia con este colectivo
- Los acontecimientos que han ocurrido y ocurren en el día a día con las mujeres me ha hecho ser día tras día más feminista y me ha hecho acercarme más y ser una feminista activa en la sociedad

5.3.4 Al voltant del concepte d' identitat

Definint el concepte identitat

Entre les diverses definicions del concepte d'identitat proposades pels participants s'ha posat de relleu una diferenciació entre el que es considera **identitat individual i identitat col·lectiva**; mentre la primera seria **l'essència pròpia** a la segona se la vincula en relació a **un sentiment i a formar part d'un col·lectiu**. Tot i aquesta diferenciació, per a molts participants ambdues identitats se superposen, entenent que la segona, la identitat col·lectiva, acaba sent la suma de les dimensions de les diverses identitats individuals:

“És la teva essència no? Bueno jo crec que és la teva essència.” [Alcarràs, Entitats]

“Formar part d'un col·lectiu, sentir-te part d'alguna cosa [...] També la identitat és un sentiment, que et formi com a persona, és algo profund [...]També hi ha una part de pertinença, però des del sentiment tant del lloc, com de persona, com de grup, però una part molt interior[...] el que soc, més enllà del sentiment, sense aquesta identitat no soc el que soc, més enllà dels canvis que puguin sorgir, el que em fa diferent dels altres” [Alcarràs, Tècnics]

“Jo diria que és un sentiment o una certesa o el que sigui individual, però que sempre et porta a formar part d'una cosa col·lectiva.” [Santa Coloma, Tècnics]

“Aquello que te define, lo que deja huella de ti a los demás” [Santa Coloma, Joves]

Ara bé, el formar part d'un col·lectiu s'interpreta de formes diverses que abasten des de posicionaments homogeneïtzadors i essencialistes, que interpreten la identitat vinculada a factors fenotípics també, tal com s'exposa a la primera de les frases recollides, fins a interpretacions lligades al concepte de les identitats en tant que plurals:

“Va molt bé quan vas a llocs on hi ha molta gent de moltes nacionalitats, de seguida identifiqués persones que són del que tu consideres que són de la teva identitat, i només veure-la, fas un fil. Quan vas de viatge, o quan vas a fer els Alps, els Pirineus, de seguida detectes un català, i de seguida hi ha un feeling. Per mi la identitat és això. És aquesta sensació” [Ripoll, Tècniques]

“És que la identitat és plural”. [Premià, Tècniques]

Els/les participants també distingeixen entre **identitat viscuda**, “com et sents” i el que “creus que ets”, de la **identitat atribuïda** “com et veuen” des de lo social. Precisament, algunes participants plantegen la importància d’aquestes identitats atribuïdes, les que “et posa la societat” més enllà del “com et sents”, i com aquestes atribucions poden suposar un fre per a la promoció del sentiment de pertinença. Tant és així, que de forma reiterada en els grups de discussió realitzats a municipis de mida mitjana, més que no pas als grans, s’ha posat de relleu la importància de l’ascendència en els processos de “construcció de l’autoctonia” en l’àmbit local i en conseqüència dels missatges que s’ofereixen envers la pertinença:

“ É s el que creus que ets” //“ La identidad es lo que soy, lo que siento que soy “
[Alcarràs, Tècnics]

“Sense entrar en l’aspecte de com et sents, la persona que et veu, et veu com xinesa, africà, i després, la persona potser ja dirà és catalana. I a la pregunta de qui, hi ha molts aspectes... La societat ens pot posar una identitat que...” [Alcarràs, Tècnics]

“Dimensió material, més enllà de com et sentis, la gent com et veu. I després hi ha una dimensió de com tu et sents, et pots passar 20 anys aquí i no sentir-te català, o al revés”
[Alcarràs, Entitats]

“Dimensió material, més enllà de com et sentis, la gent com et veu. I després hi ha una dimensió de com tu et sents, et pots passar 20 anys aquí i no sentir-te català, o al revés”
[Premià, Entitats]

En l’atribució de la que podríem considerar la carta d’identitat semblen adquirir una rellevància especial els **trets fenotípics** “que una tret físic estigui implícitament lligat a la identitat” [Alcarràs, Tècnics], una situació que ens interpel·la sobre els processos de racialització que viu una part de la població, aquella que precisament es construïda des de la diferència i l’alteritat des de la majoria, tot i haver nascut a Catalunya.

I en aquest sentit, alguna de les participants distingeix entre les **identitats acceptades, proactives** i aquelles que s’alimenten en espais minoritzats i es construeixen per fer front a la discriminació i es podrien conceptualitzar com **reactives**, i permeten sobreviure:

“Yo creo que son dos tipos de identidad. Una persona que ya, con esa identidad, ya la tiene creada, morirá y sus hijos seguirán heredándola... y las personas que al final crean una identidad colectiva para sobrevivir un poco a esta discriminación y luchar”
[Barcelona, Tècnics]

Una part dels participants consideren que **identitat i pertinença serien sinònims**, com ho posa de manifest aquesta jove d'Alcarràs, mentre que per d'altres, serien conceptes diferents, serien els que adopten una perspectiva més culturalista de la identitat. La identitat estaria vinculada a les teves arrels i els teus orígens (bàsicament consideren el lloc de naixement), la pertinença es vincularia amb les experiències – i per tant les condicions - que es tenen i es perceben en el territori on es resideix. Navegar entre ambdues, identitat i pertinença, no hauria de ser motiu de cap dissonància:

“La identitat acaba essent el fet de pertànyer a alguna cosa, a un ideal, a uns principis, a un lloc, a un territori” [Alcarràs, Joves]

“sí, hi ha uns elements culturals que ens han donat des de petits, que això ja ho tenim, i a partir d'aquí vas construïnt tot el demés però ho ha dit molt bé, un pal de paller el tenim o l'hem de tenir, no? I a partir d'aquí, el que ens va arribant de l'entorn... Ho sigui és un conglomerat de les dues coses no? D'una banda un fonament, i d'altra el que ens va arribant del dia a dia” [Olot, Tècniques].

Per moltes persones participants la identitat és un **concepte dinàmic, flexible, canviant: és un procés**.

“La identitat és un procés, una construcció permanent” [Vic, Tècniques]

Però en el que sempre **es manté el substrat**, el que defineixen com **elements originaris**, com després abordarem:

“Jo diria que la identitat és un llegat. En constant transformació. Tu l'heretes o l'adquireixes de sèrie i aleshores la vas definint al llarg d'experiències, la vida//Experiències, transformació...//La identitat és una construcció social de variabilitat”
[Baix Penedès, Tècniques]

“És variant amb els temps, amb la situació, amb el dia a dia, i que sí que t'has d'identificar, aquí tothom estàvem d'acord... però la identificació i la tria de qui ets tu segons la situació amb què estàs... que poder aquí m'identifico d'una manera, i en un altre lloc m'identificaré

d'una altra... i que hi ha uns elements.... tot i que és variant, hi ha uns elements que són per tota la vida. jo no puc deixar de dir 'sóc dona'!... “ [Vic, Tècniques]

Els elements importants de la identitat

La majoria dels i les participants consideren que la identitat té molta importància ja que “forma part de la vida quotidiana “de manera permanent i continuada” i que sovint, els conflictes que es produeixen són en certa mesura deutors de l’existència de les pròpies identitats:

“P3: Forma parte de la vida cotidiana... de manera permanente y continuada.

P4: Yo creo que tiene mucha. De hecho, las guerras en principio, muchas de ellas son... es decir, que aunque no esté consciente, al final pesa mucho siempre. En la vida de cualquiera.” [Baix Penedès, Entitats]

Per algunes persones, al parlar d’identitats correm certs perills, entre d’altres “se cae en lo que es el racismo cultural: es que eso pasa porque son así. Hay que tener cuidao con eso” [Barcelona, tècnics]

Al ser preguntats sobre els elements importants de la identitat les respostes dels i les participants han estat en aquesta línia:

P3: Educación, valores, principios...	P4: la família
P4: Cultura...	P1: l'educació, els valors
P4: Aportaciones... La ética...	P3: el gènere
P3 y P2: Tu familia...	P5: la societat
E: La familia...	P4: la cultura
P2: Tu país, tu pueblo, tu... lugar de procedencia... tu lugar donde resides.	P2: la cultura, exacte” . [Tècnics, Olot]
P3: La cultura. Tus ideas políticas.	
E: Ideas políticas también. Ideología. Qué más?	
P3: Religión. [Entitats, Baix Penedès]	

El canvi identitari

La identitat es concep per la major part dels grups, en especial entre els i les tècniques i els i les joves, com quelcom **plural, dinàmic, flexible i canviant**, que es construeix com un procés, de forma permanent, tot i que **hi ha elements que “són per tota la vida” i l’herència** “allò que adquireixes de sèrie” esdevé central i fa que es mantingui els que molts participants consideren que és “el substrat originari” que englobaria de manera prioritària els elements que són emocionals, irracionals i que els participants identifiquen molt amb el lloc de procedència, per sobre de gènere i en menor mesura de la classe social.

“La identitat és un procés, una construcció permanent” [Vic, Tècniques]

“Són el conjunt de pertinences que conformen la pròpia persona, i que es van sumant al llarg de la trajectòria vital... és a dir, identitat és un constructe que està en constant canvi des que naixem fins que morim” [Vic, Joves]

“És que la identitat és plural” [Premià, Tècniques]

“Jo diria que la identitat és un llegat. En constant transformació. Tu l’heretes o l’adquireixes de sèrie i aleshores la vas definint al llarg d’experiències, la vida//Experiències, transformació...//La identitat és una construcció social de variabilitat” [Baix Penedès, Tècniques]

“És variant amb els temps, amb la situació, amb el dia a dia, i que sí que t’has d’identificar, aquí tothom estàvem d’acord... però la identificació i la tria de qui ets tu segons la situació amb què estàs... que poder aquí m’identifico d’una manera, i en un altre lloc m’identificaré d’una altra... i que hi ha uns elements... tot i que és variant, hi ha uns elements que són per tota la vida. jo no puc deixar de dir 'oóc dona'... “ [Vic, Tècniques]

Les identitats es considera, doncs, que **son múltiples i sempre impliquen relació**, en una dinàmica que funciona a mode de **social mirror**, en la línia que proposava Marcelo Suárez Orozco al referir-se als i els joves migrants:

“La identidad es una herramienta de sociabilización que uno lo adapta a la carta. Que quiero decir, que yo cuando estoy con argentinos trato de hablar más argentino [...] Por eso digo que esta identidad es muy cambiante, y al final lo que se siente uno, yo me

siento argentino porque soy de ahí, me siento catalán, luego me siento italiano, y luego me siento español, y luego capaz que me siento también barceloní. Lo que quiero decir es que hay pluri identidades, que ninguna es mejor que la otra, y que son las cartas que jugamos” [Barcelona, Entitats]

Ara bé, en aquest procés de canvi, es considera que **algunes identitats són més difícils de modificar, menys mòbils. I recordem** que també existeix un discurs que defineix la identitat de manera més estàtica i homogeneïtzadora i considera que aquesta et permet fins i tot “detectar” els que “són els teus iguals” (veure pàg 61):

“porque hay algunas identidades que son menos variables, la identidad sexual se puede cambiar más o menos, pero la identidad de género es más complicada. Es decir, que hay algunas que son menos móviles a lo largo de la vida...” [Santa Coloma, Joves]

O que inclús construeix **les diversitats existents en termes d’evolució humana i estereotipant comportaments i pràctiques** de determinats grups, un fet que no permet considerar les possibilitats reals d’encaix que poden existir envers la creació d’una identitat col·lectiva pluricultural:

“Clar, enteneu? Llavors, és clar, un nen gitano no sap pujar un esglaó perquè no ho ha fet mai de la vida i sempre ha viscut a peu pla... I un nen que ve del costat de la selva, que no ha estat mai escolaritzat, no sabrà estar assegut a una cadira. Jo en tenia un a Sant Quirze que pujava als arbres i feia punteria amb la canalla, i feia P5. Hi ha de tot” [Vic, Tècniques]

En el marc del canvi identitari cal considerar les possibilitats que s’ofereixen en l’entorn perquè es puguin desenvolupar aquests processos, per això ens resulta important reconèixer **l’estratificació social que en algunes àrees** sembla, segons els participants existir. Ha estat una constant que hem pogut recollir en els discursos dels municipis petits i mitjans de Catalunya i ha posat de relleu les escasses relacions que existeixen entre els diversos grups. L’escola es converteix en l’únic espai de contacte entre els nois i noies de diversos orígens, com ja vam posar de relleu en recerques prèvies (Carrasco, 2004), tot i que caldria, com després apuntarem, establir certes consideracions:

“D: vale, llavors tu dius Olot està dividida amb sectors, hi ha uns,...

P1: bueno no cal dir...

D: bueno més o menys el que heu dit no?

P2: els catalans 100%

D: els catalans 100%.

D2: després els andalusos, no?

P4: no, després venen els catalans...

P2: els catalans que no són catalans d'aquí

D2: els de Barcelona?

P4: De Barcelona, de rodalies...

D: els catalans que no són garrotxins, els andalusos després, i després?

P1: els negres, indis, marroquins...

P2: els afro-catalans

P1: tota la resta

P2: doncs sí

D: i la relació entre els catalans 100%, i els negres, marroquins i tal, quina és?

P4: no ens veiem

D: no us veieu?

P4: només a l'escola, potser" [Olot, Joves]

5.3.5 LA IDENTITAT PLURICULTURAL

Definir el concepte d'identitat pluricultural no ha estat una tasca senzilla pels participants dels grups de discussió. Les seves respostes han girat al voltant de tres línies d'argumentació. En la primera es situaria les aportacions que fan persones des de l'escepticisme considerant que això de la "identitat col·lectiva pluricultural" esdevé una moda, una paraula més creada des dels gestors públics, en definitiva "un palabro":

"P2: Em sembla que és un concepte que, vaja... deixa-m'ho dir que no soni ofensiu, però és una bajanada. Identitat pluricultural! En tot cas, el que pots tenir és una identitat plural. Amb múltiples elements. Però això de pluricultural...! "Palabros".

P4: Sí, jo també hi estic d'acord. Paraules creades aquesta societat, per la Generalitat, pels que pensen... i a partir d'aquí ens hem d'identificar amb això o no.

P8: de fet són modes. Van canviant els noms... A nivells de modes. Avui es diran pluriculturals i demà agafaran un altre nom.[Prèmia, Tècnics]

En la segona, han considerat la identitat pluricultural des d'una perspectiva més culturalista i allunyada del concepte antropològic de cultura. Tanmateix, podríem dir que la definició s'encabiria en una perceptiva **multicultural** a l'estil anglosaxó:

“Que te puedas sentir identificado con muchas culturas” [Baix Penedès, Joves]

En la tercera accepció, el focus no s'ha situat tant en lo cultural i les categories que en els diversos enfocaments s'habiliten, tot i considerar que la superació del “nosaltres” i “ells” resulta un element clau, si no que més aviat s'han considerat les possibilitats i dificultats que es poden generar en el marc de les interrelacions i en especial en els processos de reconeixement de certes identitats, i no d'altres. Es tractaria d'una proposta de **caire intercultural** que pren també en consideració les barreres existents des d'una perspectiva de drets i equitat i assenyala les posicions desiguals que ocupen les persones en la societat i com aquestes “compliquen aquest sentiment de pertinença” :

“La interculturalitat, més que la pluriculturalitat que no cal entrar en.. seria un nosaltres, que tothom estigui dins del nosaltres, no parlar d'ells i nosaltres. I llavors el que tu comentes és que hi ha unes barreres que ho compliquen, i un és el tema legal, ho sigui que hi ha persones de la societat que no tenen els mateixos drets polítics, això és un impediment absolut a construir una societat intercultural perquè no té els mateixos drets d'entrada. I tu has tocat el tema més jurídic, però després pots tenir totes les barreres, dificultats d'inclusió, que ja inclouen també els drets educatius, inserció laboral... Unes grans desigualtats que compliquen aquest sentiment de pertinença”[Alcarràs, Tècnics]

En aquesta línia es situarien algunes de les aportacions que consideren, utilitzant un símil futbolístic, més fàcil mostrar certes identitats que d'altres, el que porta a considerar com un símptoma de valentia la seva manifestació i interpretant que quan parlem d'identitat múltiple ens referim a identitats no normatives:

“Jo crec que tenir una identitat múltiple és un símptoma de valentia. Perquè determinades identitats estan molt ben vistes, ser del Barça mola mogollón, ser de l'Espanyol eres un zarapastroso” [Baix Penedès, Tècniques]

Aprofundint en aquest apropament a la identitat pluricultural, s'han situat les propostes que des de l'assumpció de les desigualtats existents, han posat l'èmfasi en les condicions estructurals que poden quedar invisibilitzades sota un discurs de caire culturalista que responsabilitza als propis col·lectius:

“Conversaciones de racismo estructural, desigualdad, leyes que generan desigualdad de facto y acceso o inacceso, y que se justifican o se narran en términos culturalistas. Porque no sabes cómo te mueves, no sabes los códigos de esta burocracia, y entonces no accedes...” [Barcelona, Tècniques]

De totes formes, en especial en els grups de joves es manifesta que s'estan produint canvis i que en alguns àmbits sembla existir un consens “identitari” que supera les ascendències, tot i que en d'altres, i entre determinats grups semblen enquistar-se de forma amenaçadora. Aquests àmbits, on les identifications semblen majors per una part important dels joves, serien el moviment feminista i el canvi climàtic:

“Bueno los cambios que estaba diciendo ella, que se están notando en la sociedad, jo crec que venen per dos identitats, jo crec que són els moviments del feminisme i el canvi climàtic, no sé com explicar-ho pero creo que son los dos movimientos que ahora, aparte de la identidad personal, es una identidad colectiva donde estamos todos involucrados, y no sé si si aquests fan que canviï la identitat personal, o es la personal que hace que la colectiva, saps? [Santa Coloma, Joves]

Tanmateix entre alguns grups de joves es posa de relleu els canvis que es produeixen en termes d'acceptació de les diversitats i com les modes poden facilitar més o menys el reconeixement d'alguns grups, tot i que en aquestes continuen actuant prejudicis i preconcepcions:

“Una cosa que, per exemple, ara, amb tota aquesta moda que si el 'nigga', que si els negres nosequè... perquè les coses com són... Quan jo anava a l'ESO, ser negra no era gens guai. I ara és la hòstia. Jo ho estic veient, saps? (riuen). Jo no em considero una divasa, però automàticament t'hi posen allà, perquè ets negra. Jo no considero que canto bé, però automàticament t'hi posen allà perquè ets negra. En plan, et classifiquen

segons... clar, si tu ets una així guai, ets el puto amo... tu estàs bé, perquè tu tens peles i perquè tu tens algo, saps? I et fa sentir algo, però si tu no ets o... ” [Vic, Joves]

Factors facilitadors vs factors limitadors

En la majoria dels grups emergeix la importància de l'entorn, és a dir, la **rellevància de les condicions** en la construcció de les identitats i com “l'experiència nodreix” aquesta:

“Des del primer instant ha sortit el terme col·lectiu en la definició i en les altres preguntes, i jo crec que això mateix, l'entorn social tant por facilitar com limitar la teva construcció. Les dues cares de la moneda... llavors en certa mesura no té sentit construir una identitat des de dins cap a fora... crec que no... no encaixa. Almenys en els esquemes mentals... diria que de l'experiència i ens nodreix. Nodreix els nostres pensaments. I a partir d'aquí nosaltres creem alguna cosa. Jo penso que l'important aquí és l'entorn. El més important. I tant ho pot facilitar com complicar. Sí.” [Vic, Joves]

Entre els **factores facilitadors** (que no s'especifiquen) s'assenyala la tasca que poden fer certes institucions, tant **l'escola, els espais d'educació no formal**, - com els espais i les activitats extraescolars -, com **els mitjans de comunicació**. Ara bé es considera que té també rellevància l'existència d'un **teixit associatiu estructurat**. Tots ells es consideren eixos centrals en l'impuls d'espais de reflexió, interacció positiva i reconeixement de les diversitats existents al territori.

“En canvi ara, amb la situació actual, amb el tema de pèrdua de drets, que ens ressaltem més les nostres identitats i al final els xavals són esponges del que veiem a casa nostra, del que escoltem a la tele, a la ràdio, i si aquests discursos estan sobre la taula els acabes reproduint. I llavors un altre parell de coses queestic d'acord és que si et poses a fer una comparativa entre Ripoll i Sant Joan canvia molt, i jo crec que una part important és el teixit associatiu que té Sant Joan de les Abadesses, que aquí a Ripoll no existeix” [Ripoll, Tècnics]

En aquest marc de les relacions socials i el teixit associatiu es considera la rellevància de les **xarxes socials**, com espais de creació i recreació de relacions i d'acceptació de diversitats.

“Yo creo que ahora la gente está cambiando, la gente cada vez, yo soy muy amante del chafardeo de redes y demás, [...]Sí que es verdad que ahora yo veo un montón de movimientos por todo, osea por todo, y me encanta. Que si niños sordos, animalistas, que sí tema de veganos, tema de tal, y además muy respetuoso de bueno, yo soy vegano yo como esto, si tu quieres, yo te preparo pero tu come lo que quieras. Y la verdad es que ahora la gente es como que tiene cada vez pensamos más a ver qué pasa no? Y si que es verdad que yo veo gente joven en esto” [Santa Coloma, Joves]

Els **factors limitadors** es situen a dos nivells, al de les **condicions estructurals** i al de la **quotidianitat**. En un apartat posterior seran tractes de forma més extensa, a l’assenyalar-se el àmbits de discriminació. A tall d’exemple en un dels grups es fa menció explícita al missatge de no pertinença que suposa la persistència de les **dificultats d’empadronament en un municipi**:

“Un dret a un empadronament? Alcarràs el proporciona? Amb dificultats. Un sentiment de pertinença a un territori és un empadronament, doncs clar, comencem per una base” [Alcarràs, Tècnics]

Tanmateix en el quotidià alguns joves descendència estrangera posen de relleu el tracte diferenciat al que estan sotmesos, en aquest cas, respecte a l’ús social de la llengua, però com després veurem entomant situacions de vulneració de drets individuals que dificulten l’accés a una identitat col·lectiva real i compartida.

“Sí, sí, a mi em passa, per exemple estem al super, i anem tres i jo sóc l’últim, als dos primers els hi parlen en català i arriba a mi i “Buenos dias” i dic, i bueno suposo que [...] però en el moment que dius, aquest tiu perquè m’està parlant en castellà si no li he donat jo cap pista de que parli en castellà, saps?” [Alcarràs, Joves]

Es consideren com a factors limitadors que no existeixin referents d’origen estranger a l’escola o que tampoc aquesta diversitat estigui representada als mitjans de comunicació.

“En l’àmbit educatiu també passa que no ens ensenyen referents, tu vas a l’escola i els referents que ens ensenyen són blancs, menys en Gandhi, i en Martin Luther King. Parlen de l’esclavitud, i no parlen de la seva lluita” [Olot. Joves].

En aquesta línia també emergeix la invisibilització dels diversos orígens a l'àmbit polític, provocant que: “(...) la no representación o pluralidad en todos los espacios limita que se pueda construir una sociedad o una identidad más plural [Premià. Joves].

5.3.6 La percepció de polítics i polítiques públiques

Les argumentacions han anat en aquest cas en dues línies. Per una banda s'ha posat de manifest el desconeixement existent, inclús entre els tècnics de les polítiques públiques que es desenvolupen en el marc de la pluriculturalitat. Malgrat aquest desconeixement alguns les valoren de manera positiva:

“[...]També s'ha de parlar una mica en positiu. Desconec concretament quines coses, quines polítiques públiques es fan al nivell pluricultural però penso que s'està avançant. Si no, mal vamos”. [Baix Penedès, Tècniques]

L'optimisme d'alguns participants contrasta amb una percepció molt negativa de la situació per part d'altres, que afirmen que existeix a Catalunya un empitjorament en els aspectes relacionats amb el reconeixement de la diversitat cultural:

“Igual en el tema de diversitat... però a gènere crec que, potser per sort la perspectiva és més positiva, crec que aquí sí s'ha avançat bastant socialment. Però en el tema cultural, multicultural, digues-li com vulguis... molt a pitjor. Però molt a pitjor” [Baix Penedès, Tècniques]

En una línia negativa se situa també la valoració que, en especial alguns tècnics però també des del món associatiu, fan de les polítiques públiques que s'estan desenvolupant. Consideren que enfront el discurs de la interculturalitat les polítiques públiques i les accions reals són inexistents, “des de les regidories no es fa res” o “son más que nada fachada” afirmen:

“Estic fins els collons de que es parli molt d'aquestes coses en l'àmbit acadèmic però que no es baixin al territori. On estan les polítiques públiques? L'habitatge és un caos, estem tirant famílies al carrer cada setmana, nens, sense res, i ja n'hi ha prou. Fa anys que parlem d'interculturalitat, on estan aquestes lleis? On està el padró? I l'habitatge? Estem tirant a nens i famílies al carrer. Des de les regidories no es fa res” [Santa Coloma. Tècniques]

“[...] Al fin y al cabo las políticas estas que intentan promover nunca se llevan a cabo, son más que nada fachada. Es para que la gente opine que se están haciendo algunas cosas, pero en el fondo de la cuestión, todo sigue igual”. [Baix Penedès, Joves]

Per altra banda, es valoren de forma negativa les polítiques públiques específiques, dirigides a col·lectius concrets, i més si estan ubicades a serveis socials que es consideren de caire assistencial. Les persones que fan aquesta valoració consideren que aquest enfocament de les polítiques públiques no permet trencar el cercle de l'exclusió a més d'estigmatitzar els i les usuàries:

“Mentre es continuïn fent polítiques específiques ubicades a serveis socials. Fins que no normalitzem [...] Quan es fa un servei específic, per dones, ubicat a serveis socials, això ja ho diu tot//Políticas específicas etiquetan” [Baix Penedès, Tècniques]

A les polítiques i als polítics se'ls assenyala com responsables també del canvi en el paisatge humà viscut en els darrers anys. Aquest és el cas que es posa de manifest quan una de les participants en un grup afirma que una política d'habitatge a preus baixos va tenir un efecte crida per les persones immigrades, propiciant la seva arribada i exercint un efecte de “pèrdua d'identificació” dels autòctons amb el municipi:

“Polítiques municipals, una construcció desaforada, perquè clar aquí de persones que venien a collir préssecs i tot n'hi havia hagut sempre. Però, una política d'habitatge que es va fer molt malament, una quantitat de pisos a preus molt baixos, i de cop i volta, que tenia 4.000 habitants... Ah perdón un pueblo que tenía 4.000 habitantes, ahora tiene 10.000 habitantes, con 62 nacionalidades diferentes, val? Y esto, bueno claro, o bien te adaptas i continúes essent alcarrassina de tota la vida, i ja està, i lluites perquè al poble es convisqui amb les 62 nacionalitats, con sus peculiaridades cada uno, i compartint tot el que puguem, o bé pot ser que tu no te quieras adaptar a esto, y digas no, esta no es mi identidad, aquest ja no és el meu poble” [Alcarràs, Entitats]

Tanmateix en alguns grups s'argumenta que les polítiques que caldria impulsar haurien d'anar en la línia de la inclusió, l'èxit educatiu i la promoció de la igualtat d'accés al mercat laboral.

Haurien d'apostar pel **reconeixement de la diversitat estructural** que existeix, impulsant espais d'interrelació i la igualtat de les diverses confessions en els espais públics, i superant les estigmatitzacions existents, principalment entre alguns col·lectius i en el marc religiós:

“Polítiques d’inclusió, educatives (èxit escolar), laboral (èxit laboral, hi ha desigualtat amb accés al treball en funció de l’origen). La diversitat no es pot qüestionar si la volem o no, simplement hi és, i se li ha de donar valor. De dir vale, tu tens uns elements culturals o religiosos, però dius, permeto la seva presència entre tots, i després generar espais d’interrelació. Exemples: l’Islam encara no té la presència pública com el pes que té per representació a la població. Han de demanar permís per obrir una mesquita, el vel...[Alcarràs, Tècnics]

I en la línia de les recomanacions, es considera que cal que des de la política es deixi de veure la immigració com un problema., es tracta d’un “fenomen social, natural”:

“També el gran defecte de la política en aquest sentit, i crec que és una posició que ha de deixar, és veure la immigració com un problema. A veure, la immigració existeix des dels primers passos de la humanitat. És un fenomen social, natural. Existeix des de temps immemorables, i des de la política es tracta com un problema. Si tu... la societat que estàs dirigint li trasllades aquest discurs de la immigració com un fenomen problemàtic crearàs divisió. És evident. Alguns se sentiran ofesos i la seva identitat xocarà” [Vic, Tècniques]

I en aquesta mateixa línia de les recomanacions es considera que cal flexibilitzar l’administració i superar les situacions de centralitat que, inclús des de l’àmbit municipal moltes vegades s’impulsen, (p,e x, en algunes celebracions locals). Unes situacions que ofereixen missatges de pertinença diferenciada en el territori:

“Hay que flexibilizar la administración, esto es clave, o sea la administración todos ya lo sabemos, es un dinosaurio, pero hasta que la administración no sea algo más que un dinosaurio, es muy difícil hacer todo esto. Simplemente, aquí en Santa Coloma, por ejemplo, es que sin quererlo muchos recursos están aquí en el centro. ¿Como creas tu identidad en Can Franquesa, si a veces a Can Franquesa no llegamos? Entonces la administración tiene que saber amoldarse al territorio donde está, tiene, a cada punto, y no ser centrista. Sí, que no le impere la lógica de como yo estoy más cerca, yo me llevo más del pastel” [Santa Coloma. Joves]

5.3.7 Els àmbits de discriminació identificats

Els àmbits de discriminació identificats han estat diversos, **situant-se alguns en la vulneració dels drets civils i polítics** (traves per l'accés a la ciutadania i al dret a vot, dificultats d'accés a la funció pública, de reconeixement de titulacions acadèmiques i competències, submissió a major vigilància per part dels cossos de seguretat, entre d'altres), mentre que d'altres es vinculen a la **vulneració de drets econòmics, socials i culturals** (drets educatius, majors dificultats d'inserció laboral i traves per l'accés a l'habitatge). Totes aquestes barreres han estat identificades i la major part dels participants han considerat que “compliquen aquest sentiment de pertinença” i per part les possibilitats reals d'assolir una identitat col·lectiva pluricultural:

“ [...] Hi ha unes barreres que ho compliquen, i un és el tema legal, ho sigui que hi ha persones de la societat que no tenen els mateixos drets polítics, això és un impediment absolut a construir una societat intercultural perquè no té els mateixos drets d'entrada. I tu has tocat el tema més jurídic, però després pots tenir totes les barreres, dificultats d'inclusió, que ja inclouen també els drets educatius, inserció laboral... Unes grans desigualtats que compliquen aquest sentiment de pertinença” [Alcarràs, Tècnics]

Davant d'aquestes situacions persisteixen el que alguns participants consideren **micro racismes** i d'altres, sense fer-ne aquesta valoració, consideren situacions que expliciten les **dificultats per sentir-te identificat amb un entorn que t'envia missatges de no pertinença**. En aquest sentit, però sense que existeixi una vulneració de drets, es situaria també el fet de preguntar de forma reiterada l'origen a algunes persones o el poc coneixement que es suposa tenen aquestes darreres persones de la llengua catalana i com són interpel·lades sovint en una altra llengua en els diversos espais socials, tot construint així l'alteritat i els límits de la pertinença:

“Clar però després també quan la gent veuen a un fill d'un matrimoni senegalès i li demanes d'on ets? I clar ell diu, de Ripoll, però la gent li acaba dient no no, però d'on ets? Tenim la necessitat de classificar a la gent segons l'origen, la cultura, la raça o no sé, no acaben essent mai d'aquí perquè tampoc ho permetem. No, no, d'on ets, de Ripoll. I són de Ripoll perquè han nascut a Ripoll.” [Ripoll, Tècnics]

“Sí, sí, a mi em passa, per exemple estem al super, i anem tres i jo soc l'últim, als dos primers els hi parlen en català i arriba a mi i “Buenos días” i dic, i bueno suposo que

[...] però en el moment que dius, aquest tiu perquè m'està parlant en castellà si no li he donat jo cap pista de que parli en castellà, saps?" [Alcarràs, Joves]

En alguns casos es posa de relleu també la situació de rebuig que viuen les persones de parelles mixtes, i que han viscut el procés migratori, són persones que estan en una situació liminal i que han estat exposades al que consideren actituds racistes per la seva condició. En ocasions han optat per “agafar d'aquí i d'allà” en un procés de creació d'identitats híbrides, en d'altres han optat per invisibilitzar aquella part que consideren és més qüestionada per la majoria:

“ Vas sumant, cada vegada vas sumant una identitat més. Soc filla de catalana i pare marroquí. He passat mitja vida al Marroc i mitja aquí. El rebuig ha estat tant pel cantó d'allà com pel cantó d'aquí. Allà era la filla de la cristiana, i aquí la filla del moro. El rebuig el vius a tot arreu, però vas sumant. La teva identitat es va formant amb totes les experiències que vas visquent... El racisme dels francesos, el racisme dels marroquins, el racisme de tot arreu, jo l'he sentit. Rebuig no... accepto els meus orígens... marroquí i soc catalana, i soc del món. I punto. Llavors, la meva identitat es reforça, o sigui, vas sumant. Al principi, sí, era rebel... hi havia coses que no les acceptava, no les reconeixia, però amb els anys vas agafant d'aquí, d'allà... agafes lo bo. Penso que hem d'agafar lo bo de cada cosa. I la nostra identitat és això.[Vic, Tècniques]

En la majoria de grups es considera que es produeix una vulneració dels drets socials i polítics de les persones que establertes en un municipi, entre d'altres privacions, no poden exercir el **dret a vot**. Com una de les persones participants afirmava hem de pensar **en visió de ciutadania i de drets polítics** si volem impulsar identitats col·lectives pluriculturals. Una de les tècniques de Ripoll també exposa una situació de discriminació viscuda arran de la **situació jurídica** irregular d'alguns joves:

“Tu et mires el Cens electoral d'aquí Alcarràs, i som 10.000, ai perdó, el Cens són 10.000, treus els infants, i vas traient tots els que no poden votar... I com pot ser que a una població de 10.000 habitants, només 3000 o 4000 persones, decideixin per 10.000. I qui queda fora? això el sistema, ho donem per bo. Lo típic, la gran frase, perquè han de votar si no paguen impostos, toca't la... Uf, és com, perdona, qui et diu que no paguen impostos? Com a sistema són bons per recaptar la pasta, la pasta de seguida la fem moure, però els drets socials i els drets polítics”. [Alcarràs, Tècniques]

“Aquesta llei de votar jo veig que és molt discriminatòria, que jo porto 12 anys a Espanya i no puc votar encara, és això. Si no tens aquest poder, seguirem essent igual... La cosa aquí és de poder, en el moment que tinguem el poder de votar, sí que faran coses per nosaltres també.” [Barcelona, Entitats]

“Hi ha petites coses que són una tragèdia. Fem una excursió i hem d'anar a Prats de Molló i hi ha dos alumnes que requereixen un permís especial perquè el seu pare no té els papers, això no ajuda, perquè aquell nano, que no és ni adult, és adolescent, se senti diferent, se sent exclòs. I això són petites coses, i d'aquí un mes en tindrà un altre a un altre lloc, i d'aquí un mes... I això evidentment no ajuda”. [Ripoll, Tècniques]

Existeix unanimitat al considerar que el marc jurídic actual resulta restrictiu per l'assoliment dels **drets civils i polítics**. També en les **dificultats d'accés a la funció pública**, una situació que col·labora a reduir la presència de les persones de diverses procedències en els serveis:

“És veritat que el marc jurídic està clar que va totalment en contra de.... Té molta repercussions limitadores del tema dels fluxos, la irregularitat, això t'impedeix... Els processos de reagrupament familiar, que la gent s'hagi d'esperar 10-15 anys a poder reagrupar la família“. [Alcarràs Tècniques]

“Tens dificultats... jo he viscut aquí... Anant el tema... Jo no podria accedir a unes oposicions pel fet de, tot i estar aquí vivint tota la meua vida, si no tens una nacionalitat, NIE, el que sigui... Jo no puc accedir a unes oposicions públiques, no puc accedir a certs oficis... Perquè hi ha unes normes que et diuen que no pertanys aquí. Però tu has fet la teua vida aquí, però no pots accedir a aquestes coses que jo considero bàsiques, jo tinc el dret de... No ets qui per condicionar-me. [Vic-Manlleu, Entitats]

La discriminació s'esten també a l'àmbit del **reconeixement de titulacions** i les possibilitats de mostrar les competències que tenen les persones nouarribades:

“Les competències, [...]. En comptes de dir, vale, ella em diu que és psicòloga, ve d'un país i tal, i tal, li has de donar la possibilitat de demostrar que té les competències, però si no li dones la possibilitat, no ho pot demostrar de cap manera. I ha de viure, i es dedicarà potser a l'obra, o lo altra... “[Barcelona, Entitats]

I a la **major vigilància** a la que estan exposats els i les joves d'ascendència estrangera, en especial els de certs grups, **per part de les forces de seguretat**. Així ho manifestava un jove en el grup de discussió d'Olot:

“Els dos policies parats a l'entrada del bus i demanant el passaport. I agafa una companya meva i diu: “em demanes a mi el passaport? Què passa, és perquè sóc negra no? Sóc d'aquí, no t'he fet res eh, què t'he fet?”. [Olot, joves]

Aquestes discriminacions es complementarien, pels participants als grups de discussió, amb d'altres àmbits com el de les **pràctiques i usos d'espais religiosos**, oferint un panorama preocupant dels missatges de pertinença que reben certs col·lectius:

“Per això a molts llocs i a molts municipis, les anomenades 'mesquites', que no són mesquites, estan a la perifèria dels municipis. I això és exclusió, això són polítiques públiques d'exclusió” [Baix Penedès, Tècniques]

El llistat de **vulneracions als drets econòmics, socials i culturals també** és ampli. Resulta preocupant aquesta situació, tanmateix perquè semblen naturalitzar-se certs comportaments i actituds. I en aquest sentit, es manifesten les dificultats en l'**accés al mercat laboral**. De forma explícita alguns tècnics i tècniques exposen situacions de clara discriminació envers a persones immigrades i en especial d'ascendència marroquina, “les empreses et diuen 'no vull marroquins’”:

“El tema per exemple d'ocupació... jo que faig ocupació... la diferència és que jo no actuo amb diferents... o sigui, en part un dels problemes que tenen les persones d'origen divers és l'idioma i el racisme. Les empreses et diuen 'no vull marroquins'. Així. No vull marroquins. Però, vale, com a administració pública jo t'he d'enviar a tothom, però després ells trien. Llavors, hi ha un racisme que no és només econòmic amb el tema de l'Islam, els àrabs, els musulmans, que és evident... però a la vegada s'ajunta, evidentment, amb lo socioeconòmic...” [Baix Penedès, Tècniques]

P3: En un tema d'ocupació... Al 2016, de cada 10 empreses, des del Servei Local d'Ocupació de Vic, eh? És una enquesta molt petita, però de cada 10 empreses, 7 et demanaven que no fossin immigrants. [Vic-Manlleu, Tècniques]

“Me'n recordo que estava amb un marroquí... ha fet una pregunta que diu "per què a Olot no veiem immigrants de cara al públic?" I ho ha dit clarament. La veritat és que la

gent no volen persones immigrants, sobretot subsaharians de cara al públic. [Olot, Entitats]

En el cas de les noies musulmanes, les dificultats d'accés s'incrementen amb la utilització de símbols religiosos com el hiyab:

“Les marroquines amb mocador, noies marroquines amb mocador. Per molta formació que tinguin... pues no.... segons quins llocs de treball no hi poden accedir. [...] Per què no et treus el mocador...?” [Premià. Tècniques]

Aquesta situació d'exclusió s'afegeix la viscuda en **la cerca d'habitatge** i on molts propietaris, a través de les immobiliàries expliciten no voler estrangers com a llogaters:

“Si aquesta persona t'està encomanant un encàrrec i et diu que en el seu pis no li posis un immigrant, tu com a empresa privada no pots actuar d'altra manera que... o sigui... has de complir amb aquest encàrrec que t'està manant el propietari. I ens trobem en greus problemes de persones que tenen feina fixa, ingressos suficients per llogar un pis i no els hi podem oferir pis... I n'hi ha, eh? Però els hem de dir que no els podem oferir pis”. [Olot, Entitats]

“Jo me'n recordo per demanar un pis, però només per donar el nom. Truques a un pis, sí, el teu nom si us plau? La meva germana perquè el meu nom es pensa que ve de Maria del Mar, però la meva germana Ikram, ui però aquest nom no és pas d'aquí, però d'on ets? D'aquí. Però, ets d'aquí, els teus pares també són d'aquí? No, del Marroc. Ah, és que nosaltres no lloguem pisos a marroquins. Ara ho diuen directament, abans era, aquest pis ja havien vingut a veure'l i ara estem esperant la resposta però després trucava una que es deia Sònia, cap problema” [Olot, Joves].

En l'àmbit de l'educació, principalment els i les joves d'origen immigrant, però també des dels tècnics i les entitats, s'identifiquen episodis de discriminació puntuals. Si el tècnics assenyalen la problemàtica de la segregació escolar inter centres, els i les joves fan esment principalment a la segregació dins del propi centre. Comenten les menors expectatives a les que estaven exposats per una part del professorat, i que s'explicitava en els processos d'orientació acadèmica a la baixa, així com la major possibilitat que tenien de ser incorporats, en aquells centres que practicaven l'agrupament homogeni de l'alumnat, en els grups de menor prestigi. Una pràctica que com hem pogut constatar en d'altres recerques i que corrobora la recerca internacional, té un efecte negatiu sobre els nois i noies enquadrats en aquests grups.

“Jo crec que un dels grans reptes, jo amb això soc molt crític, és amb el tema de la segregació escolar. Ho sigui un dels reptes d'ara mateix, sé que han fet un pla ara, per fi ara almenys està a l'agenda pública, que abans no existia. Ara hi ha el pacte nacional contra la segregació escolar, però a veure en què es concreta, però això realment és un fenomen preocupant, que el fet que hi hagi una segregació amb persones que ja parteixen d'un desavantatge, i d'entrada a l'escola estiguin tots segregats dels que no tenen aquest desavantatge. És un dels desajustos que hi ha dintre una institució que realment ha d'afavorir el contrari, el que és la inclusió de tothom.” [Alcarràs, Tècniques]

Tanmateix, en els grups de joves es fa esment a les **interaccions entre autòctons i nousvinguts** tant a l'escola com a espais no formals. En aquests discursos es posen de manifest les dificultats existents i les possibilitats que ofereixen els nous contextos i els i les joves autòctones per impulsar entorn de relació i d'acumulació de capital social plurals. Nois i noies d'ascendència estrangera exposen com en ocasions es veuen abocats a les pròpies xarxes coètniques i que defineixen com ghetitzades i amb un eloqüent. al referir-se a una situació concreta: “bueno la basura per tu”:

“Jo crec que sí, que moltes vegades és el que deia ella, si ja no t'has fet o portat o has sigut amic amb gent de la quinta... O moltes vegades veig que al no haver-hi un procés d'inclusió, el que fa molta gent nousvinguda, és com, amb qui s'ajunta? Amb altres nousvinguts, llavors el que estem fent, sense adonar-nos-en a vegades, i molts cops adonar-nos-en, és crear guetos nosaltres mateixos amb... Nosaltres com que discriminem.” [Alcarràs, Joves]

“l'experiència que jo tinc amb l'esport, perquè jo també vaig jugar molts anys a futbol, és que quan jo era petit, l'immigrant de turno del meu equip, ningú el volia portar al cotxe. Vull dir, era en plan, bueno el meu pare no tenia cap problema per portar en aquest cas era un noi que es deia Mohamed i un altre que es deia Abdelatif, però en aquests ningú els volia portar saps? Ningú se'n volia fer càrrec d'aquests nens, de portar-los al cotxe perquè les famílies seves no els podien portar als partits, llavors era com, bueno la basura per tu.” [Alcarràs, Joves]

En aquest marc de relacions, han estat identificats dos àmbits de discriminació més. Els hem anomenat **intergrupals** (primera cita) i **intragrupals** (segona cita). En el primer cas resulta una crítica a les possibilitats reals d'interacció i de reconeixement des dels processos d'integració,

entesos per definició com a bidireccionals. En el segon cas, fa referència a les discriminacions dins dels propis grups, i que assenyalen els límits i les identificacions a les que, sent d'ascendència estrangera, una persona està disposada a fer, situant-se en un procés ampli de reconeixement que el ve a situar “dins/fora” de la majoria i més o menys allunyat del propi grup intraètnic:

“... Jo puc saber moltes coses de la cultura d'aquí. Soc diable, soc casteller, parlo un català molt bo, crec... però de mi, crec que no saben res. No... A part d'identificar el meu nom, i dir-me que ets àrab, cosa que no soc... No soc àrab, soc amazic... I ningú té ni idea de què significa això... i és una cultura que ha estat fins i tot marginada des del món intel·lectual... Marginada des de la meva disciplina, la història... [Vic-Manlleu, Entitats]

“Y nosotros nos hemos encontrado más de una vez las mismas personas de origen marroquí que se han quejado de comportamientos, de formas de hacer, de sus compatriotas, de sus paisanos. Y a veces, no sé, te choca. Dicen que el rechazo, a veces... No sé si es porque son personas... Los que hablan así son personas que ya llevan mucho tiempo aquí y se sienten más arraigados y a lo mejor están hablando de otras personas que... No lo sé”. [Baix Penedès, Tècniques]

5.3.8 Les bones pràctiques: experiències d'èxit i motors de canvi

Una bona part dels i les participants desconeixen si s'estan fent accions en aquest línia i quines podrien considerar-se bones pràctiques, ja que com manifestaren en nombrosos ocasions no compten en indicadors clars d'avaluació per conèixer l'abast del seu impacte. Entre les persones, en la seva major part tècniques, que apunten alguna **experiència d'èxit** caldria destacar tres nivells, tenint en compte que la classificació s'ha establert de manera inductiva i a partir dels resultats obtinguts en els diversos grups de discussió.

El primer, englobaria les iniciatives **de les polítiques públiques que tenen a l'administració com principal executant i compten per la seva implementació de forma exclusiva amb el personal tècnic i els serveis locals, comarcals i/o autonòmics**. Entre aquestes iniciatives trobaríem.

- **Activitats de formació:** S'inscriurien aquí, p. ex, les que impulsar el Departament de Joventut de la Generalitat als professionals en temes de diversitat

“Com a punt positiu en quant a polítiques... sí que des del Departament de Joventut de la Generalitat sí que s'està treballant per com a mínim... jo no dic que sigui una gran avançada... però sí perquè els professionals de la joventut tinguin formacions sobre temes de diversitats... però més a nivell interseccional, eh? Vull dir, cultural, de gènere, d'orientació, el que sigui. Que sí que és... no és potser la gran d'allò, però d'alguna manera s'ha de començar, i jo crec que formant professionals... i bueno, que vagin fent una mica taca d'oli per anant contagiant.” [Baix Penedès, Tècniques]

- **Espais de treball en xarxa, transversal i amb mirada interseccional:** Caldria mencionar en aquest apartat Barcelona t'acull o d'algunes Taules comunitàries entre d'altres:
- **Projectes focalitzats en determinats grups** (p. ex joves) en el que poden participar diferents serveis del municipi. Es tractaria del cas de *Barcelona a l'estiu t'acull*, una iniciativa per a infants i joves que arriben a la ciutat durant els mesos d'estiu per retrobar-se amb les seves famílies

“Dins del programa tenim diferents projectes. Són 7 biblioteques a tot Barcelona i és un casal per joves reagrupats. És específic i tal, però amb l'objectiu de fer la primera acollida. Es diu "A l'estiu, Barcelona t'acull". [Barcelona. Tècniques]

- **Impuls des d'àmbits concrets.** En el cas d'educació caldria mencionar l'impuls que el Departament d'Educació fa del programa per promocionar les llengües i cultures d'origen de l'alumnat a les aules o des de l'àmbit de salut la presència de traductors i traductores.

El segon, englobaria les iniciatives **de les polítiques públiques amb la participació del personal tècnic i els serveis locals, comarcals i/o autonòmics, institucions escolars i/o entitats socials i la població civil.** Tal seria el cas de:

- **Projectes encapçalats per l'administració amb la participació d'altres institucions (educatives) i entitats (socials).** Aquest es el cas d'una experiència que es cita d'Oliana en la que es posa "en valor tot el que creiem que ens fa diferents" Resulta ser un treball conjunt entre entitats i serveis que no ha estat exempt de conflictes però que es valora de forma positiva:

“Com a experiència, me'n vaig de Comarca. A Oliana, a Oliana s'està aconseguint fer un cosa que sembla molt lògica, ho encapçala l'oficina de joventut, no hi ha un punt jove, si no que és l'oficina d'ajuda de la Seu d'Urgell, que hi va un dia a la setmana, i ha aconseguit que l'institut li obrís les portes, les finestres, els lavabos i tot. Per això que joventut, institut, serveis socials, entitats del municipi més grans com Caritas, Creu Roja comarcal, o per exemple, l'escola de música. A Oliana és un població on hi ha una taurus, per tant, ara tu em diràs la dada... Per tant hi ha un percentatge de població immigrant superior a qualsevol altre dels pobles de per allí a la vora, per tant tenen clar aquest fet. Estan fent un projecte, ja des de la perspectiva de migració, de gènere, d'abandonament escolar, per dir a veure, posem en valor tot el que creiem que ens fa diferents. Aquest treball conjunt, encarat i encaminat, ha portat molts conflictes... I això es viu d'una forma molt positiva [Alcarràs, Tècniques]

- **Taules de diàleg i de participació, de marcat caire general.** En aquesta línia s'inscriurien les Taules de Nova Ciutadania o un determinat format de Taula Comunitàries.

“Jo volia comentar... treballem amb un projecte que es diu 'Taula Comunitària'. És una trobada d'entitats, es dona suport a totes les entitats... per, bueno, intercanviar, inquietuds... tot. Inclús hi ha una entitat del Baix Penedès. Perquè tenim unes dones que venen aquí a fer el curs de llengua, habilitat social i tot... i ha contactat 15 dones... l'única que podem arribar és això... Perquè és així. No volem contractar marroquins, ni alquilar marroquins...” [Baix Penedès, Tècniques]

- **Espais de relació vinculats a grups i/o temes concrets.** Aquí trobaríem els Consells d'Infants des de la perspectiva d'ela participació ciutadania que s'estan desenvolupant en alguns municipis, com és el cas de Santa Coloma de Gramenet o Barcelona, entre d'altres.

“En aquests moments s'està treballant per exemple projectes participatius, llavors el que intenta és cohesionar, que intenten que s'abargui tota la població, com poden ser els bancs del temps, els consells d'infants... Projectes que no

siguin excloents. Sinó que tothom aporti, i que, a partir d'allà, es vagi... Llavors, amb el que deia ella, igual” [Premià, Tècniques].

- **Espais de diàleg creats ex procés o com a resultat de projectes més globals**, que permeten repensar dinàmiques “tradicional” i celebracions, com les “llonganissades” (en aquest cas es citen la festa d’Oliana). Unes propostes que incorporen la idea de **multiculturalitzar l’oferta cultural i d’oci** del municipi però que no estan exemptes de conflicte:

“Conflictes amb l’ajuntament, on per exemple se li diu de repensar les llonganissades, repensar el no sé què, l’ajuntament bloqueig, no, no, no, jo soc molt obert, ja farem la festa del Ramadà, ja farem la festa del no sé què. I és com no, no, no, és que t’estic dient una altra cosa, i és que la festa la fem com la festa del foc, transversal perquè totes les cultures tenen foc. Música, l’escola de música, el no sé quant per cent d’alumnat, és d’origen de països de l’Est, on la cultura musical i el nivell musical de les famílies, és extremadament superior al nostre, posem un valor, anem a posar un valor, perquè l’escola de música ha de seguir tocant els Segadors, la Pastoreta, el no sé què, ostres... Si els alumnes no estan compartint aquests referents culturals. Per què no acceptem que l’escola de música, als concerts, es toquin Polques, o no sé, m’ho invento eh”. [Alcarràs. Tècniques]

Tant en una com a altra modalitat es considera que l’èxit o el fracàs del projecte depèn no tan sols de les característiques d’aquest si no en gran mesura del **carisma de la persona** que l’implementa i el desenvolupa:

P1: A Sant Miquel s’ha notat molt des que hi ha en X, nosaltres al barri Sant Miquel hi anàvem diàriament...

P6: clar però és un educador per tota la ciutat

P1: però imagina’t la feinada que ha fet. Es relaciona amb la mainada, els hi busca activitats, està allà...

D: els escolta vaja, està allà...

P1: nosaltres moltes coses li diguem a ell, mira X passa això... tranquil que ja parlaré amb aquests nois, vull dir..

P5: i no només pels joves eh, també pels adults, perquè a nivell de barri també és un referent, perquè com que trepitja carrer.

P1: és sí, com el dinamitzador del barri

P6: abans en deien educadors de carrer però ara jo penso que va més enllà, jo penso que hem de fer un pas més, perquè no és només la funció social d'atendre les persones que tenen unes necessitats molt concretes... Sinó necessitats culturals, de dinamitzar als joves...

P1: si tinguéssim 10 X, a tots els nostres àmbits..." [Olot, Tècniques]

En un tercer nivell emergeixen les **actuacions**, que neixen **des de la població civil i ONGs**. En aquesta categoria s'inclourien:

- **Projectes d'atenció social per la superació de les situacions de vulnerabilitat.** Aquí s'inscriurien projectes concrets que, més en el marc de l'atenció social i les desigualtats estan treballant entitats com Càritas:

"Quiero decir que para la integración y para que todo el mundo sepa que él, y el fet de Caritas estan haciendo de muchísimo trabajo para estas cosas, yo cuando me piden un ejemplo siempre pongo Caritas porque es donde realmente yo sé y donde yo he estado casi... Ahora son 8 o 9 años que estoy en Caritas, que he estado en sus pisos, que he estado pues... El trabajo magnífico que hacen de inmigración y de intercultural, y de.. Que la gente que es... De todo lo que hemos hablado yo creo que Caritas está aportando muchas cosas, pero no si la gente lo sabe, esto es lo que no sé." [Alcarràs. Tècniques]

- **Projectes entre la població civil que neixen al marge de les entitats existents** i que es creen per fer front a problemàtiques concretes i situacions de vulnerabilitat. Per moltes persones aquests són espais pluriculturals reals:

"P2: [Xarxa d'Habitatge] Es una fábrica ocupada, y desde el año pasado creo hay un grupo de gente que se organiza en torno a la problemática de la vivienda. Y cada lunes a las 7 se hacen asambleas para tratar casos concretos, se hacen acompañamientos en la inmobiliaria, en servicios sociales... y paralelamente hacen acciones para dar visibilidad a la lucha de los precios abusivos del alquiler, tienen como diferentes comisiones... y, bueno, hay mucha gente. y es una identidad colectiva ese sitio en sí mismo, porque todos luchan por una misma

cosa, y además... no es como ir a una reunión y te vas, sino que se crea como una familia, que comen allí, que se cuidan. [...] Bueno, esto hemos hablado... Premià Acull, hay grupos de mujeres.... Que no nacen de la administración pública. Hay la fábrica Can Sant Pere, que es este espacio, que la idea... ahora está un poco de bajón, pero la idea es que sea un espacio de convivencia y encuentro y que la gente pueda hacer allí y hacer clases de circo, hacer un concierto o dar una charla... Ahora, a nivel municipal... no conozco yo..." [Premià, Joves]

- **Projectes entre entitats del Tercer Sector i d'altres institucions.** Tal és el cas del Projecte Prometis d'acompanyament de joves, fills i filles de famílies immigrades del Barri del Raval a les universitats catalanes.
- **Intervencions fruit de l'associacionisme intraètnic,** que es concreta amb activitats diverses, d'aprenentatge de les llengües d'origen, de reforç escolar com el Projecte Laray:

"Como referencia, lo que dice él. En San Miguel se ha montado un espacio, hace 3 años, 4, lo debes conocer, se llama Laray. Laray son dos educadoras, por eso digo que todo es dinero, dos muchachas, que empezaron para ayudar a hacer a los niños deberes. porque sus padres, fundamentalmente son negritos... porque sus padres no entienden cómo hacer deberes. Empezó como una experiencia piloto en San Miguel. Hace 3 años iban 2-3 chavalicas, o sea, no tenía... cuando se cerró la escuela, la llar de nens petits, también querían... la asociación apretamos para que no se hiciera. De 3 niños en 3 años, este año pasado se han apuntado 110 niños. A ese... ahí a hacer deberes. Van y ellas les enseñan a hacer los deberes que en su casa... es un poco lo que dices tú.. en su casa no saben cómo gestionarlo." [Olot, Entitats]

El que si manifesten els i els participants es que les **actuacions assistencials i segregadores, dirigides a col·lectius en concret i més quan es condueixen des de serveis socials, estan destinades a l'assoliment d'un èxit limitat.** En aquest sentit passen també a exposar les característiques que caldria que tinguessin les actuacions en aquest àmbit:

"Quan no es segrega la gent. Els processos d'èxit de persones que de certa manera han pogut lidiar aquestes identitats múltiples han sigut persones que no han sigut segregades

// En la línia que deia ella, la X, que no hi hagi un programa concret per immigrants marroquins, sinó que sigui un programa obert a tothom” [Barcelona, Tècniques]

Entre els **motors de canvi** identificats emergeixen en força **l’existència d’una voluntat política sostinguda en el temps, l’impuls d’una proposta que tingui en compte també les polítiques socials i la influència positiva que té l’acumulació de coneixement per part de les organitzacions:**

“Hi ha un nexa comú a tots els projectes que és com si hi hagués tres potes. Per una banda, la voluntat política sostinguda en el temps. Després, cal que s’enquadri en un marc de polítiques socials. (...) La tercera pota és l’acumulació de coneixement. (...) Les trajectòries són molt importants. Tendim a dir que un projecte comença i acaba, però no acaba i ja està, sinó que cal un repòs, perquè hi hagi un coneixement.” [Santa Coloma].

En aquesta línia es considera que **les polítiques han d’esdevenir sostenibles i la voluntat política és vista com motor de canvi** per l’assoliment d’una identitat col·lectiva pluricultural

“Hem de fer polítiques a llarg termini, que siguin sostenibles [Alcarràs]

“Si no hay la voluntad política, difícilmente vamos a conseguir integraciones “ [Olot]

Es considera que en el moment que un projecte està vinculat a una política social (no a Benestar Social) permet abordar problemàtiques complexes i trencar amb concepcions culturalistes i celebratòries de la diversitat, introduint els eixos de desigualtats i drets socials i polítics, essencials al voler realitzar un abordatge de les identitats:

“Abordar problemàtiques socials és una bona solució perquè trenca amb la visió de la identitat lligada amb l’ètnia i la procedència i crea una identitat col·lectiva basada en les condicions materials (dret a la salut, a la sanitat, a l’habitatge, etc)” [Alcarràs]

Tanmateix es considera que **el motor de canvi es genera quan les accions es desenvolupen a partir de polítiques públiques transversals i interdepartamentals** i no són intervencions puntuals i aïllades.

“O sigui l’oportunitat seria que a nivell polític i a nivell de professionals que ens impliquéssim i realment féssim un treball de polítiques públiques transversals, i interdepartamentals, intraadministratives... perquè sí que és veritat, i estic d’acord amb el que has dit, que cada vegada es van fent més accions, però no deixen de ser accions

puntuals i aïllades... No ens deixen treballar... (?). Llavors... o ens posem tothom a treballar en línia transversal i treball en xarxa a... o no avançarem, perquè si no continuarem fent més accions, però sempre seran aïllades... Que sí, que està bé, perquè anirem ajudant... però no avançarem com hauríem d'avançar... Perquè hauríem de treballar polítiques públiques inclusives, i això és una responsabilitat de tothom... No d'unes quantes persones que liderin... es pot liderar un programa, d'àmbit local, comarcal... sí que és veritat que ho ha de liderar algú... però sempre amb la corresponsabilitat política i de professionals.”[Baix Penedès]

Les polítiques, a més, no han de ser unidireccionals ni necessàriament han de venir pre-dissenyades des de l'administració. **Els propis interessats han d'esdevenir agents i motors de canvi**, per això cal que puguin ser escoltats i tenir accés als espais d'influència i de decisió política. És aquesta una oportunitat que cal oferir sobretot a les noves generacions:

“De vegades els projectes estan pensats des de dalt per a que participin els altres però seria interessant que ells fossin els agents creadors del projecte. No només que participin sinó que ells tinguin la veu activa per a que ells sàpiguen quines son les seves necessitats....Hem d'apoderar-los. Que siguin els agents claus que construeixen el projecte”. [Olot]

“Cal que aquestes persones siguin part de la construcció. Sempre construïm pels altres, però aquests altres també han de ser part d'això [...] Si seguim així no veiem el problema perquè continuem parlant des del nostre privilegi. Jo crec que part d'aquest motor de canvi són les noves generacions. Són les que poc a poc, han de fer modificar les polítiques. ” [Alcarràs].

Els participants recalquen que cal **dotar dels recursos necessaris a l'administració municipal (el territori) i a les entitats del Tercer Sector**. En aquest sentit, es considera que, malgrat les bones intencions que puguin existir, no hi ha una dotació adequada de recursos, fet que dificulta tant l'inici de qualsevol projecte com la seva sostenibilitat.

“A Catalunya, com a mínim, tenim tendència a fer els grans plans estratègics. Pla per a la Interculturalitat, per exemple, o fins i tot dins del marc normatiu. Les lleis poden estar molt ben fetes. Però després, no es dota bé de recursos”. [Santa Coloma].

La manca de recursos és un punt en comú que se'n destaca com a fre al motor de canvi. I en aquesta manca de recursos s'inclouen les **situacions de precarietat laboral dels tècnics i tècniques** i les dificultats de continuïtat dels projectes;

“Molts professionals tenim contractes temporals. Precarietat laboral s'ha de tenir en compte. Els projectes de vegades no tenen continuïtat.” [Manlleu]

“Fem coses per la gent però no es senten aquesta gent. Amb els joves ens passa. No hem de tenir por d'esforç econòmic per a només tres persones. Crec que aquesta es la manera de començar. Ens fa por crear privilegis per a persones concretes però de vegades es la manera de començar. Si son privilegis per a persones que els necessita, doncs ja està bé.” [Olot]

Tanmateix es considera que els motors de canvi també es potencien a través de l'acompanyament directe a les persones interessades i en aquest sentit, la presència dels educadors de carrer, una vegada més, ha estat apuntada.

“Deberíamos tener técnicos en la calle y menos haciendo proyectos grandes o medianos proyectos, apalancados en los sitios.” [Olot]

6. QUADRE RESUM DELS RESULTATS PER OBJECTIUS

<p>1. Experiències d'èxit i motors de canvi identificats en l'àmbit de la construcció de les identitats col·lectives pluriculturals</p>	<p>Iniciatives de les polítiques públiques que tenen a l'administració com principal executant i compten per la seva implementació de forma exclusiva amb el personal tècnic i els serveis locals, comarcals i/o autonòmics.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Activitats de formació: Departament de Joventut de la Generalitat als professionals en temes de diversitat • Espais de treball en xarxa, transversal i amb mirada interseccional: Barcelona t'acull o d'algunes Taules comunitàries • Projectes focalitzats en determinats grups (p. ex joves) Barcelona a l'estiu t'acull • Impuls des d'àmbits concrets. Departament d'Educació i programa per promocionar les llengües i cultures d'origen de l'alumnat a les aules <p>Iniciatives de les polítiques públiques amb la participació del personal tècnic i els serveis locals, comarcals i/o autonòmics, institucions escolars i/o entitats socials i la població civil</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projectes encapçalats per l'administració amb la participació d'altres institucions (educatives) i entitats (socials). • Taules de diàleg i de participació, de marcat caire general. Taules de Nova Ciutadania o un determinat format de Taula Comunitàries. • Espais de relació vinculats a grups i/o temes concrets. Consells d'Infants. • Espais de diàleg creats ex procés o com a resultat de projectes més globals, que permeten repensar dinàmiques "tradicionals" i multiculturalitzar l'oferta cultural i d'oci
---	---

	<p>Actuacions, que neixen des de la població civil i ONGs.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projectes d'atenció social per la superació de les situacions de vulnerabilitat. Càritas • Projectes entre la població civil que neixen al marge de les entitats existents. Xarxa d'Habitatge a Premià • Projectes entre entitats del Tercer Sector i d'altres institucions. Projecte Prometeus a Barcelona. • Intervencions fruit de l'associacionisme intraètnic, Projecte Laray a Olot <p>Motors de canvi :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Existència d'una voluntat política sostinguda en el temps • Impuls d'una proposta que tingui en compte també les polítiques socials • La influència positiva que té l'acumulació de coneixement per part de les organitzacions • Desenvolupament de polítiques públiques transversals, intredepartamentals i sostingudes • Convertir els actors implicats en agents actius: per ser escoltats i tenir accés als espais d'influència i de decisió política. • Dotar dels recursos necessaris a l'administració municipal (el territori) i a les entitats del Tercer Sector. • Revertir les situacions de precarietat laboral dels tècnics i tècniques • Potenciar accions d'acompanyament directe (mentoratge, educadors de carrer)
2. Condicions empíriques que afavoreixen o limiten la construcció d'identitats múltiples.	<p>Condicions/espais afavoridors:</p> <p>La tasca que poden fer les institucions, principalment l'escola, els espais d'educació no formal, - com els esplais i les activitats extraescolars -, i els mitjans de comunicació en la línia del reconeixement de les diversitats, dels drets individuals i col·lectius i de l'equitat.</p>

	<p>Les xarxes socials, com espais de creació i recreació de relacions i potencialment d'acceptació de diversitats.</p> <p>Les condicions que limiten es situen a dos nivells, al de les condicions estructurals i al de les relacions quotidianes, a mode de social mirror (Veure l'objectiu 5)</p>
3. Factors rellevants en els processos de reconeixement mutu entre col·lectius de persones autòctones i immigrades.	<ul style="list-style-type: none"> • Potenciar el coneixement dels/les referents positius existents i les fites que assoleixen els veïns i les veïnes de les ciutats i pobles, independentment dels seus orígens. • Multiculturalitzar l'oferta sociocultural i educativa dels municipis, tot comptant amb la participació real de la ciutadania en el disseny i implementació de les propostes • Implicar als mitjans de comunicació en el procés de reconeixement de les diversitats i les desigualtats. • Potenciar espais de contacte i de trobada en situacions d'igualtat real entre persones autòctones i immigrades • Fomentar l'existència d'un teixit associatiu estructurat que permeti impulsar espais de reflexió, interacció positiva i reconeixement de les diversitats existents al territori • Impulsar l'intercanvi d'experiències d'èxit, de programes i projectes entre la població en general, els i les responsables polítics i els líders associatius i d'entitats del territori. • Potenciar formes de col·laboració de forma estructurada i sostinguda entre els poder locals i les persones d'orígens diversos assentades al municipi
4. Possibilitats, limitacions i estratègies existents per fer visibles les identitats múltiples.	Veure els objectius 5 (possibilitats i limitacions) i 3 (estratègies)
5. Situacions i espais socials identificats de discriminació i de racisme, mecanismes i respostes	<p>Vulneració dels drets civils i polítics:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Traves per l'accés a la ciutadania i als drets polítics (al dret a vot), • Situacions de discriminació viscuda arran de la situació jurídica

<p>existents per evitar-lo i fer-hi front, i col·lectius afectats.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dificultats d'accés a la funció pública, • Dificultats de reconeixement de titulacions acadèmiques i competències, • Submissió a major vigilància per part dels cossos de seguretat <p>Vulneració de drets econòmics, socials i culturals</p> <ul style="list-style-type: none"> • Drets educatius: en l'accés, en el procés i en els resultats • Discriminació en l'accés al mercat laboral • Discriminació per l'accés a l'habitatge. • Discriminació en l'ús dels espais per la pràctica religiosa <p>Els mecanismes i respostes per evitar les situacions i espais socials identificats de discriminació i racisme es poden consultar a l'apartat de conclusions i recomanacions (veure objectiu 7)</p>
<p>6. Mecanismes, estratègies i condicions identificades per a la construcció de la identitat dels grups socials, i en particular dels grups religiosos i de lleure.</p>	<p>En l'objectiu 5 es recullen les situacions i espais socials identificats de discriminació i de racisme. Aporten elements per identificar les condicions estructurals i en el quotidià a les que estan sotmeses les persones d'origen estranger, en especial, alguns grups. Aquestes situacions adquireixen una especial incidència amb fills i filles i les famílies marroquines i practicants de l'Islam. Es posa de manifest les dificultats per sentir-te identificat amb un entorn que t'envia missatges de no pertinença.</p> <p>Els mecanismes i estratègies que s'identifiquen van des d'intents d'invisibilització dels orígens, fins a la promoció d'identitats reactives i el replegament identitari, passant per la implicació en associacions de suport ètniques i/o l'intent de cercar espais de col·laboració i reconeixement amb la majoria.</p>
<p>7. Orientacions per a les polítiques públiques per afavorir la construcció d'una identitat col·lectiva pluricultural.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • RECOMANACIÓ 1a: Garantir el reconeixement explícit de la diversitat d'identitats individuals i col·lectives existents en els territoris com a part legítima d'una societat catalana pluricultural, vetllant per la representació, la participació i la comunicació inclusives des de les institucions i els agents locals en totes les seves actuacions.

- RECOMANACIÓ 1b: Impulsar espais d'intercanvi i relació en el marc de la participació ciutadana, tot multiculturalitzant l'oferta, i on es pugui fer possible el reconeixement de la diversitat de bagatges i experiències presents al territori i, en especial, les que es situen en posicions de major vulnerabilitat.
- RECOMANACIÓ 2a: A banda d'assumir la necessitat de reconeixement de les diferències i la seva legitimitat, cal contrarestar els rumors estesos sobre privilegis d'accés de la població estrangera i minoritària més vulnerable a recursos públics fent evident la realitat contrària, l'existència de situacions de desigualtat i discriminació, les dificultats d'accés diferenciades a certs espais socials que té la població alteritzada.
- RECOMANACIÓ 2b: Considerar el conjunt de veus presents en cada comunitat, en termes de diversitat interna i en el desenvolupament i impuls d'accions i polítiques municipals dirigides a la construcció d'una identitat col·lectiva pluricultural per mitjà de l'acció col·lectiva en interessos o problemàtiques comunes.
- RECOMANACIÓ 3a: Impulsar formació actualitzada en el camp de la diversitat i les desigualtats entre els treballadors i treballadores de l'administració local així com entre els membres d'entitats i associacions.
- RECOMANACIÓ 3b: Promoure accions de sensibilització entre el conjunt de la ciutadania per tal de donar a conèixer l'abast de la diversitat existent en els diversos municipis.
- RECOMANACIÓ 4a: Impulsar des dels poders locals una pedagogia de la diversitat que afavoreixi processos de creació d'identitats col·lectives pluriculturals, per tal de fer front als prejudicis que existeixen i que afecten a les persones que es construeixen des de l'alteralitat.
- RECOMANACIÓ 4b: Impulsar estratègies de detecció i seguiment vinculades a la creació de protocols d'actuació per fer front a qualsevol forma de discriminació als municipis.

- RECOMANACIÓ 4c: En el marc de la discriminació laboral i d'accés a l'habitatge, definir criteris objectivables de valoració dels demandants així com impulsar un major control normatiu i vies d'inspecció, denúncia i penalització a les institucions implicades (immobiliàries, empreses) que evitin l'existència de pràctiques discriminatòries.
- RECOMANACIÓ 4b: Impulsar activitats de sensibilització entre empresaris, propietaris i personal d'immobiliàries, tot garantint la seguretat econòmica (p.e. assegurança) i l'acompanyament a les persones sol·licitants (p.e. a través de mediadors culturals)
- RECOMANACIÓ 5a: Enfortir als centres els processos d'orientació, acompanyament i tutorització personal, acadèmica i laboral per tot l'alumnat.
- RECOMANACIÓ 5b: Impulsar recursos de proximitat dirigits a la millora dels processos d'integració socioeducativa de tots els infants i joves, independentment del seu origen, aspiracions i expectatives.
- RECOMANACIÓ 5c: Desenvolupar models d'educació a temps complet, tot cercant la col·laboració dels centres educatius i escoltant la veu dels i les joves, i establint mecanismes per fer arribar l'oferta d'activitats i espais d'intercanvi existent als municipis.
- RECOMANACIÓ 6a: Aprofundir en els processos d'acomodació des de les diverses administracions, a partir de les competències de les que es disposa, per tal de poder donar una millor resposta a les demandes existents i modificar situacions que es considera que vulneren els drets socials i polítics i les percepcions negatives que es comparteixen.
- RECOMANACIÓ 7a: Sensibilitzar a l'opinió pública de les situacions de discriminació i que es produeixen i impulsar programes i pràctiques que ajudin a fer front a aquesta problemàtica i a les seves conseqüències.

- RECOMANACIÓ 7b: informar i sensibilitzar les famílies i comunitats practicants de confessions religioses sobre els drets individuals que tenen els seus fills i filles en relació amb les seves creences i pràctiques.
- RECOMANACIÓ 8a: Posar en valor les accions que es desenvolupen en aquest àmbit, fomentar l'intercanvi d'experiències d'èxit, de programes i projectes entre els tècnics, responsables polítics de les administracions locals i supramunicipals i els líders associatius i d'entitats del territori. I seguir potenciant formes de col·laboració de forma estructurada i sostinguda entre els poder locals i els diversos del territori.
- RECOMANACIÓ 8c: Donar a conèixer els/les referents positius existents i les fites que assolixen els veïns i les veïnes de les ciutats i pobles, independentment dels seus orígens i implicar als mitjans de comunicació en aquesta visibilització.(*veure també accions proposades a l'apartat de conclusions*)

7. CONCLUSIONS I RECOMANACIONS

A partir dels resultats obtinguts a l'estudi se'n deriven les següents conclusions i recomanacions:

- **CONCLUSIÓ 1: En la definició del concepte d'identitat s'evidencien asimetries i dinàmiques de diferenciació social i de poder en el sí dels territoris.**
 - RECOMANACIÓ 1a: Garantir el reconeixement explícit de la diversitat d'identitats individuals i col·lectives existents en els territoris com a part legítima d'una societat catalana pluricultural, vetllant per la representació, la participació i la comunicació inclusives des de les institucions i els agents locals en totes les seves actuacions.
 - ACCIONS PROPOSADES: Endegar un procés d'auto-avaluació guiada per revisar les actuacions de les institucions i els agents locals en aquests tres àmbits (representació, participació i comunicació) comptant amb la participació de població diversa per edat, sexe i origen en diferents posicions socials a cada territori.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Registre de les trobades i del nombre i diversitat de participants a cada trobada. 2. Recull de suggeriments i acords obtinguts a cada territori per tal de modificar les actuacions revisades. 3. Establiment d'una planificació calendaritzada de canvis derivats del punt anterior i seguiment periòdic del seu grau assoliment.
 - RECOMANACIÓ 1b: Impulsar espais d'intercanvi i relació en el marc de la participació ciutadana, tot multiculturalitzant l'oferta, i on es pugui fer possible el reconeixement de la diversitat de bagatges i experiències presents al territori i, en especial, les que es situen en posicions de major vulnerabilitat.
 - ACCIONS PROPOSADES: 1. Incloure entitats i persones de diversos orígens, edats, sexes i posicions socials en activitats lúdico-festives i culturals habituals al territori. 2. Impulsar nous esdeveniments i activitats periòdiques al llarg de l'any des de convocatòries públiques en tots els espais de contacte existents (per exemple, els centres educatius, els casals, l'espai públic, etc.) adreçades a tota la població amb l'objectiu de fomentar la sociabilitat intercultural. 3. Fomentar la participació en entitats i activitats transversals entre la població més allunyada del teixit associatiu i de l'ús d'entitats de tot tipus i òrgans de representació locals.

- AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Registre de les trobades i del nombre i diversitat de participants a cada trobada. 2. Registre dels resultats de les convocatòries en nombre d'activitats i participants. 3. Recull de valoracions dels organitzadors, participants i agents institucionals.
- **CONCLUSIÓ 2: Es posen de manifest les dificultats - de reconeixement i d'encaix - per construir una identitat col·lectiva pluricultural, producte de la negociació de les diferents visions del món i que reculli el conjunt de sensibilitats existents al territori català.**
 - RECOMANACIÓ 2a: A banda d'assumir la necessitat de reconeixement de les diferències i la seva legitimitat, cal contrarestar els rumors estesos sobre privilegis d'accés de la població estrangera i minoritària més vulnerable a recursos públics fent evident la realitat contrària, l'existència de situacions de desigualtat i discriminació, les dificultats d'accés diferenciades a certs espais socials que té la població alteritzada.
 - ACCIONS PROPOSADES: 1. Consolidar les campanyes anti-rumors i la formació d'agents anti-rumors als territoris locals, a partir de dades i casos d'impacte reals, formant en primer lloc el personal tècnic dels territoris. 2. Promoure un pacte anti-racista i anti-discriminació per raons de nacionalitat, ètnia, origen i aspecte físic que inclogui protocols, accions i seguiment a totes les institucions (en especial, entre professionals d'oficines d'atenció ciutadana, de la policia, dels centres educatius, dels centres sanitaris, etc., així com entre les persones usuàries de totes les edats) i a tot el teixit empresarial i comercial, amb especial incidència en l'àmbit de l'habitatge. 3. Revisar la comunicació sobre persones beneficiàries d'ajuts públics que faci esment del seu origen i incrementar la comunicació sobre els requisits econòmics que atorguen accés a aquests ajuts. 4. Crear una oficina o instància pública anti-discriminació amb un servei d'atenció directa i publicitat adreçada a sensibilitzar la població en general i a informar de la seva existència a les persones potencialment afectades.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Registre de tallers, agents formats i actuacions endegades a cada territori. 2. Seguiments periòdics de casos i anàlisi de la seva incidència, naturalesa i resolució i publicació de resultats.
 - RECOMANACIÓ 2b: Considerar el conjunt de veus presents en cada comunitat, en termes de diversitat interna i en el desenvolupament i impuls d'accions i polítiques

municipals dirigides a la construcció d'una identitat col·lectiva pluricultural per mitjà de l'acció col·lectiva en interessos o problemàtiques comunes.

- PROPOSTES D'ACTUACIÓ: 1. Transversalitzar la obligatorietat d'incloure residents de tots els orígens, fent atenció a la necessitat de reflectir la diversitat interna de les entitats i les persones no associades, en els debats amb veïns sobre consultes relacionades amb polítiques i actuacions locals (com ara en iniciatives semblants als pressupostos participatius). 2. Evitar confondre la representació col·lectiva amb les entitats organitzades, treballant des dels agents locals amb tècniques de bola de neu.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Registre de les trobades i del nombre i diversitat de participants a cada trobada. 2. Registre dels resultats de les convocatòries en nombre d'activitats i participants. 3. Recull de valoracions dels organitzadors, participants i agents institucionals.
- **CONCLUSIÓ 3: Resulta urgent fer front a les actituds de no reconeixement de les diversitats i desigualtats socioculturals presents en el territori.**
 - RECOMANACIÓ 3a: Impulsar formació actualitzada en el camp de la diversitat i les desigualtats entre els treballadors i treballadores de l'administració local així com entre els membres d'entitats i associacions.
 - PROPOSTES D'ACTUACIÓ: 1. Crear un pla de formació obligatòria per al personal de l'administració local directament relacionat amb migracions i minories a base de mòduls comuns i especialitzats impartits per personal altament especialitzat, i en l'intercanvi d'experiències, que impliqui l'autoavaluació de la pròpia tasca desenvolupada en format projecte. 2. Vincular subvencions a les entitats a la formació dels seus representants i unes línies comunes de treball basades en els objectius de construcció d'una societat més inclusiva i pluricultural. 3. Dur a terme trobades formatives d'entitats per compartir reptes i intercanviar experiències.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Nombre de personal format amb èxit a cada període establert. 2. Nombre d'entitats formades i trobades d'intercanvi realitzades. 3. Recull de valoracions dels organitzadors, participants i agents institucionals.

- RECOMANACIÓ 3b: Promoure accions de sensibilització entre el conjunt de la ciutadania per tal de donar a conèixer l'abast de la diversitat existent en els diversos municipis.
 - ACCIONS PROPOSADES: 1. Publicitat a mitjans locals, tanques, etc., convidant a explicar històries reals de persones d'origen divers al municipi des d'una perspectiva positiva. 2. Cicles d'activitats, visites organitzades i xerrades d'entitats a d'altres entitats i entorns institucionals i municipals (casals, centres educatius, entitats comercials i empresarials, etc.).
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Registre d'accions realitzades i seguiment de l'audiència. 2. Registre dels resultats de les convocatòries en nombre d'activitats i participants. 3. Recull de valoracions dels organitzadors, participants i agents institucionals.
- **CONCLUSIÓ 4: Es posa de manifest la pervivència en el temps de situacions de discriminació en diversos àmbits de la vida quotidiana que actuen com a fre en els processos d'identificació i de creació d'identitats col·lectives pluriculturals.**
 - RECOMANACIÓ 4a: Impulsar des dels poders locals una pedagogia de la diversitat que afavoreixi processos de creació d'identitats col·lectives pluriculturals, per tal de fer front als prejudicis que existeixen i que afecten a les persones que es construeixen des de l'alteralitat.
 - ACCIONS PROPOSADES: 1. Endegar campanyes específiques adreçades als actors involucrats en els àmbits de discriminació identificats (per exemple i en especial, en l'àmbit de l'habitatge i, en particular, en l'àmbit del lleure juvenil). 2. Ampliar la funció del personal de mediació del municipi per dur a terme assessoraments i acompanyaments a llogaters potencials, propietaris i immobiliàries. 3. Treballar des del municipi i els cossos de seguretat destacats localment amb les empreses i entitats de lleure juvenil per erradicar situacions de discriminació, seguint el protocol anti-racista i anti-discriminatori proposat més amunt. 4. Obrir un registre d'incidències dels casos de discriminació produïts en aquests i altres àmbits al municipi.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Nombre de campanyes endegades i valoració dels resultats. 2. Registre dels resultats de les actuacions de mediació i aplicació del protocol. 3. Recull de valoracions dels organitzadors, participants i agents institucionals.

- RECOMANACIÓ 4b: Impulsar estratègies de detecció i seguiment vinculades a la creació de protocols d'actuació per fer front a qualsevol forma de discriminació als municipis.
 - ACCIONS PROPOSADES: Crear un Observatori de Drets Socials que faci seguiment i vetlli per la no discriminació (juntament amb figures ja existents, com la del Síndic de Greuges) i publiqui informes anuals recollint les dades proporcionades pels municipis.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: Es troba en les funcions pròpies de l'observatori proposat.
- RECOMANACIÓ 4c: En el marc de la discriminació laboral i d'accés a l'habitatge, definir criteris objectivables de valoració dels demandants així com impulsar un major control normatiu i vies d'inspecció, denúncia i penalització a les institucions implicades (immobiliàries, empreses) que evitin l'existència de pràctiques discriminatòries.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Nombre de campanyes endegades i valoració dels resultats 2. Registre dels resultats de les actuacions de mediació i aplicació del protocol. 3. Recull de valoracions dels empresaris i personals immobiliàries, sol·licitants i agents institucionals.
- RECOMANACIÓ 4b: Impulsar activitats de sensibilització entre empresaris, propietaris i personal d'immobiliàries, tot garantint la seguretat econòmica (p.e. assegurança) i l'acompanyament a les persones sol·licitants (p.e. a través de mediadors culturals)
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Nombre de demandes endegades i valoració dels resultats. 2. Registre dels resultats de les actuacions de mediació i aplicació del protocol. 3. Recull de valoracions dels empresaris i personals immobiliàries, sol·licitants i agents institucionals
- **CONCLUSIÓ 5: Es constaten situacions de segregació i discriminació en l'àmbit educatiu que afecten de manera especial als i les joves immigrants i fills i filles de famílies immigrades.**
 - RECOMANACIÓ 5a: Enfortir als centres els processos d'orientació, acompanyament i tutorització personal, acadèmica i laboral per tot l'alumnat.
 - ACCIONS PROPOSADES: 1. Reprendre la formació permanent del professorat vinculada a canvis culturals en els centres sobre noves formes de dur a terme l'acció tutorial i l'orientació amb l'alumnat de sectors socials de classe treballadora; en particular, sobre temes clau de migracions, educació i plurilingüisme basades en la recerca i les recomanacions internacionals. 2.

- Dotar els centres de figures de de suport en integració social i educació social que portin a terme un acompanyament personalitzat a l'escolaritat i les transicions de l'alumnat en major risc de desvinculació i acompanyament.
- AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Nombre de professorat format en projectes de centre. 2. Evolució de la graduació i la continuïtat educativa de l'alumnat de sectors socials de classe treballadora i d'origen estranger. 3. Nombre de dotacions de personal educatiu no docent als centres. 4. Recull de valoracions dels agents docents i no docents dels centres.
 - RECOMANACIÓ 5b: Impulsar recursos de proximitat dirigits a la millora dels processos d'integració socioeducativa de tots els infants i joves, independentment del seu origen, aspiracions i expectatives.
 - ACCIONS PROPOSADES: 1. Creació de programes de mentoria juvenil adreçats a la generació d'aspiracions i expectatives entre l'alumnat i la millora de la seva vinculació escolar. 2. Ampliació/creació de serveis educatius de primera infància adreçats a infants i famílies als municipis que puguin actuar com espais de trobada multicultural.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Taxa de població escolaritzada als 17 anys al municipi per lloc de naixement dels pares/mares. 2. Taxa joves en situació d'abandonament escolar prematur al municipi per lloc de naixement dels pares/mares. 3. Nombre d'infants i familiars usuaris dels serveis educatius a la primera infància per origen nacional de les famílies.
 - RECOMANACIÓ 5c: Desenvolupar models d'educació a temps complet, tot cercant la col·laboració dels centres educatius i escoltant la veu dels i les joves, i establint mecanismes per fer arribar l'oferta d'activitats i espais d'intercanvi existent als municipis.
 - ACCIÓ PROPOSADA i AVALUACIÓ D'IMPACTE: Vegeu acció proposada i avaluació d'impacte 1b.
 - **CONCLUSIÓ 6: Les persones perceben un tracte no igualitari per part de la legislació i dels poders públics (p.ex en l'accés a la ciutadania i als drets socials i polítics) malgrat l'esforç que puguin realitzar certs polítics i les actuacions concretes de gestors i tècnics en el territori.**
 - RECOMANACIÓ 6a: Aprofundir en els processos d'acomodació des de les diverses administracions, a partir de les competències de les que es disposa, per tal de poder

donar una millor resposta a les demandes existents i modificar situacions que es considera que vulneren els drets socials i polítics i les percepcions negatives que es comparteixen.

- ACCIONS PROPOSADES: 1. Revisar i contrastar periòdicament totes les legislacions nacionals i supranacionals aplicables des de la perspectiva dels Drets de la Infància i dels Drets Humans per tal d'adaptar les actuacions efectives a cada cas de forma correcta. 2. Formar específicament els i les professionals responsables dels àmbits de més risc de conculcació de drets fonamentals que poden actuar erròniament per ignorància i omissió, en perjudici de les persones que es troben en situacions de més vulnerabilitat legal. 3. Habilitar una oficina o telèfon únic de consultes per professionals dels diferents àmbits que interactuen amb la població estrangera, en general, i els nois i noies fills de famílies d'origen estranger, en particular.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Revisions i, en el seu cas, modificacions/harmonitzacions realitzades a cada període que s'estableixi. 2. Nombre de persones formades 3. Recull de valoracions dels organitzadors, participants i agents institucionals.
- **CONCLUSIÓ 7: Es posa de relleu el paper que juga la qüestió religiosa i, en concret, la religió musulmana, com a expressió de conflictes i com a marcador de les dinàmiques de diferenciació social, estigmatització i risc d'exclusió i, així com de control social:**
 - RECOMANACIÓ 7a: Sensibilitzar a l'opinió pública de les situacions de discriminació i que es produeixen i impulsar programes i pràctiques que ajudin a fer front a aquesta problemàtica i a les seves conseqüències.
 - ACCIONS PROPOSADES: 1. Donar suport i/o impulsar iniciatives de diàleg interreligiós en espais de trobada periòdica entre practicants de diferents religions als municipis com mecanisme d'igualació i coneixement mutu entre sectors socials confessionals. 2. En la línia del protocol anti-discriminació proposat més amunt, incloure actuacions específiques que permetin abordar els rumors sobre les persones que es troben en risc especial de discriminació per ser practicants de religions especialment estigmatitzades com, en el cas de l'islam, associada a la radicalització extremista i violenta.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Registre d'activitats i iniciatives de caràcter interreligiós i inclusivitat assolida en els territoris locals. 2. Vegeu més amunt

avaluació d'impacte del protocol anti-discriminació i les campanyes anti-rumors.

- RECOMANACIÓ 7b: informar i sensibilitzar les famílies i comunitats practicants de confessions religioses sobre els drets individuals que tenen els seus fills i filles en relació amb les seves creences i pràctiques.
 - ACCIONS PROPOSADES: 1. En la mateixa línia que les accions anteriors, i per mitjà del mateix protocol, garantir l'exercici dels drets individuals a no professar cap creença ni seguir cap pràctica, independentment de l'entorn familiar i comunitari. 2. Endegar campanyes actives anti-rumors, anti-discriminació, i per la llibertat de pensament i creences entre la població més jove i als centres educatius.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Vegeu més amunt avaluació d'impacte del protocol anti-discriminació i les campanyes anti-rumors.
- **CONCLUSIÓ 8: Es mostra un cert desconeixement d'actuacions i experiències reeixides en el marc de la construcció d'identitats col·lectives pluriculturals.**
 - RECOMANACIÓ 8a: Posar en valor les accions que es desenvolupen en aquest àmbit, fomentar l'intercanvi d'experiències d'èxit, de programes i projectes entre els tècnics, responsables polítics de les administracions locals i supramunicipals i els líders associatius i d'entitats del territori. I seguir potenciant formes de col·laboració de forma estructurada i sostinguda entre els poder locals i els diversos del territori.
 - ACCIONS PROPOSADES: 1. Creació en una instància de l'administració d'una plataforma que reculli un banc d'experiències reeixides en tots els temes exposats a les conclusions anteriors. 2. Establir un sistema de consulta i assessorament en cas de voler replicar les pràctiques i experiències recollides. 3. Organitzar una jornada anual de presentació dels informes (mencionats a les accions vinculades a recomanacions anteriors) on hi hagi un espai reservat a presentar noves experiències i la seva avaluació.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Nombre d'experiències recollides i avaluades que s'incorporen a la plataforma a cada període establert. 2. Registre de consultes i experiències de replicació dutes a terme en cada període establert. 3. Nombre d'experiències noves per territori exposades i recollides en cada període establert.

- RECOMANACIÓ 8c: Donar a conèixer els/les referents positius existents i les fites que assolixen els veïns i les veïnes de les ciutats i pobles, independentment dels seus orígens i implicar als mitjans de comunicació en aquesta visibilització.
 - ACCIÓ PROPOSADA: 1. Introduir a les recomanacions de bones pràctiques dels mitjans de comunicació en relació amb el tractament de la diversitat cultural i l'estrangeria la necessitat de fer-se ressò de fites assolides per població d'origen estranger.
 - AVALUACIÓ D'IMPACTE: 1. Seguiment del nombre de casos tractats en el període establert per origen, sexe i edat al territori. 2. Vegeu avaluació d'audiència de la recomanació 3b.

8. BIBLIOGRAFIA

- Alba, R. & Holdaway, J. d. (2013) *The Children of Immigrants at School: A Comparative Look at Integration in the United States and Western Europe*. New York, NY: NYU Press.
- Antonsich, M. (2010). Searching for belonging—an analytical framework. *Geography Compass*, 4(6), 644-659.
- Barth, F. (comp.) *Los grupos étnicos y sus fronteras. La organización social de las diferencias culturales*. Introducción. FEC, México D.F., 1976. . pp. 9-49
- Barth, F. (1994) A personal view of present tasks and priorities in cultural and social anthropology a R. Borofsky (ed) *Assessing Cultural Anthropology*, 349–360. New York: McGraw-Hill
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E (2002) *Individualization: Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: Sage.
- Borum, R. (2014). Psychological vulnerabilities and propensities for involvement in violent extremism. *Behavioral sciences & the law*, 32(3), 286-305.
- Buckley, K. E., Winkel, R. E. & Leary, M. R. (2004). “Reactions to acceptance and rejection: Effects of level and sequence of relational evaluation”. *Journal of Experimental Social Psychology*, 40(1), 14-28
- Camilleri, C., Kastersztejn, J., Lipiansky, E., Malewska-Peyre, H., Taboada-Leonetti, I. & Vasquez-Bronfman, A. (1998). *Stratégies identitaires*. Paris cedex 14, France: Presses Universitaires de France.
- Carrasco, S. (2002) Sobre infancia e inmigración: consideraciones teóricas y metodológicas desde un informe de la situación en Barcelona, en García Castaño, F. J. y Muriel López, C., *La inmigración en España: contextos y alternativas*. Granada: Laboratorio de Estudios Interculturales.
- Carrasco, S., Pàmies, J. & Ponferrada, M. (2011) Fronteras visibles y barreras ocultas: la experiencia escolar del alumnado marroquí en Cataluña y mexicano en California, in *Revista Migraciones*, 29, pp 31-60

- Crul, M (2016) Super-diversity vs. assimilation: how complex diversity in majority–minority cities challenges the assumptions of assimilation, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 42:1, 54-68,
- Ellis, B. H., & Abdi, S. (2017). Building community resilience to violent extremism through genuine partnerships. *American Psychologist*, 72(3), 289.
- Fraser, N. (1998), "From redistribution to recognition? Dilemmas of justice in a "post-socialist" age", in Willett, Cynthia (ed.), *Theorizing multiculturalism: a guide to the current debate*, Malden, Massachusetts: John Wiley & Sons, pp. 19–49
- Fukuyama, F
- Garcés, B & Pennix, R (2016) *Integration Processes and Policies in Europe. Contexts, Levels and Actors*. Springer Open
- Portes i Rumbaut (2001) *Legacies: The Story of the Immigrant Second Generation*, Berkeley CA: University of California Press
- Simonsen, K. B. (2019). “Us” or “Them”? How Policies, Public Opinion, and Political Rhetoric Affect Immigrants’ Sense of Belonging. Migration Information Source.
- Yuval-Davis, N. (2006). Belonging and the politics of belonging. *Patterns of prejudice* 40 (3), 197-214.
- Yuval-Davis, N., Wemyss, G., & Cassidy, K. (2018). Everyday Bordering, Belonging and the Reorientation of British Immigration Legislation. *Sociology*, 52(2), 228–244.
- Vertovec, S (2006), *The Emergence of Super-Diversity in Britain*. *Compas. Working Paper No. 25*, University of Oxford,
- Glick-Schiller, N. & Salazar, N (2013) *Regimes of Mobility Across the Globe*. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 39(2):183-200

9. ANNEXES

1. JORNADA 1: DETECCIÓ DE RADICALITZACIÓ EXTREMISTA VIOLENTA (14/12/2018)

Programa de la jornada

9.30h – 9.40h	Benvinguda institucional i presentació del Seminari. Oriol Amorós (<i>Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies</i>) Jordi Munell (<i>Alcalde de Ripoll</i>)
9.40h – 10.15h	“Extremismes violents: prevenció i detecció de processos de radicalització”. David Sánchez (<i>Sotsinspector PGME</i>)
10.15h - 10.40h	“Sense por de morir. Dels foreign fighters als atemptats del 17-A” Anna Teixidor (<i>Periodista de la TVC especialista i autora de “Combatents en nom d’Al.là”</i>)
10.40h- 11.15h	Torn de preguntes i debat sobre les intervencions.
11.15h - 11.45h	Pausa-cafè
11.45h – 13.15h	Grups de treball
13.15h -14h	Conclusions jornada
14h	Càtering per dinar

En la Jornada es realitzaren **4 grups de treball** – de discussió - seguint la temporització següent:

- 5' Presentació participants
- 2' Exposició de la metodologia de treball: 2 Blocs acotats amb dos preguntes i post-its
- 30' Bloc I
- 10' Bloc II
- 10' Post-its bloc II

Les preguntes que es plantejaren en els grups de discussió es distribuïren en dos blocs:

Bloc I:

- Quines estratègies podem posar en marxa per detectar persones que estan patint processos de radicalització extremista violenta?
 - Àmbits/agents que poden estar implicats en la detecció de processos de radicalització
 - Indicadors o criteris de detecció
 - Circuits i/o possibles protocols d'actuació

Bloc II:

- Com intervenim amb les persones o grups que es troben en un inici dels processos de radicalització extremista violenta (p.ex.: simpatitzants o justificadors)
 - Quins són els agents que haurien d'intervenir
 - Quines estratègies es podrien utilitzar en la intervenció

4.2.1 RESULTATS. (1a Jornada Ripoll, 14 de desembre de 2018)

La primera Jornada de reflexió sobre radicalització violenta es focalitza en la **detecció**. Després de la benvinguda institucional, a la **primera part de la sessió** prenen la paraula el Sr. David Sánchez i la Sra Anna Teixidor:

- David Sánchez (*Sotsinspector PGME*): **Extremismes violents: prevenció i detecció de processos de radicalització**
- Anna Teixidor (*Periodista de la TVC especialista i autora de "Combatents en nom d'Al.là"*): **Sense por de morir. Dels foreign fighters als atemptats del 17-A**

A la **segona part de la sessió** es realitzen 4 grups de discussió en els que es plantegen dues qüestions:

- **Quines estratègies podem posar en marxa per detectar persones que estan patint processos de radicalització extremista violenta?**
- **Com intervenim amb les persones o grups que es troben en un inici dels processos de radicalització extremista violenta (p.ex.: simpatitzants o justificadors)**

Les aportacions dels /les assistents, que passem a assenyalar de manera abreujada, han estat les següents:

1. **Quines estratègies podem posar en marxa per detectar persones que estan patint processos de radicalització extremista violenta?**

Àmbits/ agents que poden estar implicats en la detecció:

- ✓ Hauria de ser una estratègia multinivell, però sobretot centrada en l'àmbit local del municipi i de la comarca, que tingui en consideració tots els processos de radicalització.
- ✓ Una única estratègia, transversal als departaments i que impliqui un posicionament compartit que vagi més enllà de la coordinació, difuminant les lògiques que s'apliquen des de cada àmbit professional.
- ✓ Hauria d'implicar a agents diversos amb autoritat moral reconeguda: referents musulmans i referents associatius del territori, educadors/es de carrer, tècnics/ques comunitàries, persones de l'àmbit acadèmic i expertes especialistes.

Indicadors o criteris de detecció:

- ✓ Es considera que els indicadors són mutants i és recomana defugir-ne, ja que els fets tenen significat en relació a una trajectòria de vida. Els indicadors no es poden generalitzar i en cap cas cal que estiguin vinculats amb el fet de renovar la devoció religiosa. Seria preferible fixar-se en les trajectòries i amb tots els factors de riscos més que en indicadors impersonals i objectivables.
- ✓ Establir una bateria d'indicadors observables pot conduir a una percepció continua d'alarma social. Considerar l'existència d'un llistat implica riscos evidents de generar estigmatització.

Circuits i /o possibles protocols d'actuació:

- ✓ Entre els professionals de proximitat (professorat, EAP, treballadors/es socials, tècnics d'activitats esportives, etc) preval la inseguretat i la falta de formació en aquest tema.
- ✓ Existeix el perill de subjectivitat en la multiplicitat d'agents, ja que en la possible identificació hi ha involucrat un element emocional i subjectiu.
- ✓ Es valoraria de forma positiva l'existència d'una figura o recurs expert que centralitzés les demandes que es reben des diferents fonts i àmbits, i fos capaç de discernir – i fer el seguiment - si es tracta d'un cas en què s'està produint un procés de radicalització.
- ✓ Actualment en el territori encara no s'ha establert un protocol clar i una coordinació efectiva per a la detecció. S'hauria de pensar en un circuit amb canals i tasques clares dels agents que composessin la xarxa i que anés més enllà de la coordinació i compartir.

2. Com intervenim amb les persones o grups que es troben en un inici dels processos de radicalització extremistista violenta (p.ex.: simpatitzants o justificadors)**Quins són els agents que haurien d'intervenir:**

- ✓ La primera dificultat és que el o la jove reconegui que està en un procés de radicalització. La intervenció ha de permetre establir diàleg amb algun agents que posi en qüestió les seves creences, algú que tingui credibilitat i al que pugui reconèixer autoritat moral.
- ✓ Es planteja la incorporació de persones (familiars, concretament mares) que componen el cercle social més proper. Es discrepa en aquest punt al·ludint a la variabilitat dels "indicadors" a ser identificats.

- ✓ Es valoraria de forma positiva la implicació del grup d'iguals. Hi ha un acord en aquest punt, tot i que això implica interrogar-se respecte a l'estratègia comunicativa que s'empraria. Com fer arribar el missatge als/les joves?.
- ✓ Es planteja que es tingui en compte un acompanyament personal (mentoria) en llocs de socialització propis d'aquests joves, i no tant una figura externa amb qui s'hagi de crear el vincle, des de l'autoritat. Es tractaria de pensar en referents efectius/naturals i impulsar la figura de líders en positiu.

Quines estratègies es podrien utilitzar en la intervenció:

- ✓ Es consideren les estratègies que cal impulsar vinculades amb la proximitat i la confiança: ("Si no estàs molt a prop no ho veus". "Si no hi ha confiança no podem veure res tampoc").
- ✓ Es considera la necessitat d'elaborar un discurs en positiu, social i no pensar només en accions punitives. El repte es casar les estratègies de detecció amb estratègies positives i educatives i superar el paradigma de la securització.
- ✓ Es valora la conveniència de fer emergir contra-narratives.

Tanmateix, en aquesta primera jornada de reflexió emergiren en els diversos grups de discussió propostes de debat rellevants entorn, per una banda, a la distribució de els temàtiques en les sessions previstes (detecció/prevenió/ Intervenció) i per altra, a l'anàlisi de categories que sovint s'articulen de forma paral·lela i en ocasions s'arriben a solapar: radicalització - radicalització violenta/ estigmatització - desigualtats - discurs victimista, entre d'altres. Al llarg de futures sessions s'ha seguit aprofundint en aquests eixos i d'altres que han emergit.

Resum sinòptic

QUÍ?	COM?	ON?
Referents musulmans Educador de carrer Tècnics/ques comunitàries Àmbit acadèmic Mentor Experts especialistes	Donar veu a persones musulmanes Impulsar treball amb joves Impulsar mentoratge social entre iguals Afavorir el debat Pertinença Establir polítiques de contractació imans	Al carrer A espais de diàleg A les escoles A les mesquites A entorns propers: famílies, entre iguals, xarxa de relacions socials
Referent amb autoritat moral	Proximitat i confiança (professionals / joves-referents) Treball en xarxa i expertesa	Entorns propers
QUÈ		
<p>Conceptes (idees/paraules)</p> <p>Existència de perspectives diferenciades</p> <p>Formació (diversos nivells): islam, agents socioeducatius, imans, formadors oratoris</p> <p>Competències/funcions</p> <p>Indicadors vs trajectòries</p> <p>Creació de contra-narratives</p> <p>Circuit clar/protocol</p> <p>Límits d'actuació securitària/actuació social</p>		

2. JORNADA 2: PREVENCIÓ DE RADICALITZACIÓ EXTREMISTA VIOLENTA (22/03/2019)

Programa de la jornada

9.15h – 9.30h	Lliurament d'acreditacions
9.30h – 9.40h	Obertura de la jornada de prevenció Jordi Munell (<i>Alcalde de Ripoll</i>)
9.40h – 10.10h	“El que ens queda per aprendre: reflexions sobre el post-17A” Jordi Moreras (<i>professor d'antropologia a la Universitat Rovira i Virgili i tècnic de la Direcció General d'Afers Religiosos-Generalitat de Catalunya.</i>)
10.10h – 10.40h	“Les polítiques públiques de prevenció de la radicalització amb impacte social” Xavier Torrens (<i>Professor de Ciència Política a la Universitat de Barcelona i codirector del Màster en Prevenció de la Radicalització</i>)
10.40h – 11.15h	Torn de preguntes i debat sobre les intervencions.
11.15h – 11.45h	Pausa-cafè
11.45h – 13.30h	Grups de treball
13.30h -14h	Tancament de la jornada
14h	Dinar (càtering)

En la 2a. Jornada es realitzaren **4 grups de treball** – de discussió - seguint la temporització següent:

- 5' Presentació participants
- 2' Exposició de la metodologia de treball: 2 Blocs acotats amb dos preguntes i post-its
- 30' Bloc I
- 10' Bloc II
- 10' Post-its bloc II

Les preguntes que es proposaren en els grups de discussió es distribuïren en dos blocs:

Bloc I:

- Quins considereu que són els principals factors de risc que condueixen als processos de radicalització extremistista violenta?
 1. Consideració de l'àmbit global i àmbit local
 2. Coresponsabilitat: que es pots fer des del teu àmbit

Bloc II:

- Quins són els principals factors de protecció i quines estratègies podem impulsar per prevenir els processos de radicalització extremistista violenta?
 1. Consideració de l'àmbit global i àmbit local
 2. Coresponsabilitat: que es pots fer des del teu àmbit

RESULTATS. (2a Jornada Ripoll 22 de març de 2019)

Les 2as jornades es van focalitzar en la identificació dels **factors de protecció i de risc** que condueixen als processos de radicalització d'extremisme violenta, així com en les estratègies que es poden impulsar.

A la **primera part de la sessió** prenen la paraula el Dr. Jordi Moreras i el Dr, Xavier Torrens:

- Jordi Moreras (*professor d'antropologia a la Universitat Rovira i Virgili i tècnic de la Direcció General d'Afers Religiosos. Generalitat de Catalunya.*): **"El que ens queda per aprendre: reflexions sobre el post-17A"**
- Xavier Torrens (*Professor de Ciència Política a la Universitat de Barcelona i codirector del Màster en Prevenció de la Radicalització*) **"Les polítiques públiques de prevenció de la radicalització amb impacte social"**

A la **segona part de la sessió** es realitzen 4 grups de discussió en els que es plantegen dues qüestions:

- **Quins considereu que són els principals factors de risc que condueixen als processos de radicalització extremista violenta?**
- **Quins són els principals factors de protecció i quines estratègies podem impulsar per prevenir els processos de radicalització extremista violenta?**

Les aportacions dels /les assistents, que passem a assenyalar de manera abreujada, foren les següents:

1. Quins considereu que són els principals factors de risc que condueixen als processos de radicalització d'extremisme violenta?

Es considera que l'extremisme violent és un fenomen multifactorial on hi conflueixen diverses dimensions. La dimensió contextual ha estat presentada en l'apartat 4.3. Aquí es fa referència als factors personals:

- ✓ **Factors personals**
 - ✓ Els joves són el col·lectiu més vulnerable, atès que es troben en un moment clau de construcció de la seva identitat individual i col·lectiva.
 - ✓ Es considera que les experiències traumàtiques que els joves viuen poden ser terreny abonat per la proliferació de processos de radicalització i extremismes violents. Així, la

- ✓ construcció d'una identitat creada com a víctima pot donar pas a la culpabilització de l'altre i a la justificació de l'odi. "Un buit identitari es busca omplir amb altres alternatives".
- ✓ Es considera que les situacions d'humiliació, conflicte i experiències de desigualtat i/o de racisme viscudes i/o percebudes poden afavorir la baixa autoestima, la inseguretat i la vulnerabilitat. Aquestes situacions, unides a una manca d'habilitats per gestionar les emocions enfront els greuges poden afavorir els processos als que ens referim.
- ✓ Les dinàmiques grupals i el sentiment compartit de victimisme, "de ser maltractats per la societat", enforteix el vincle. Es considera que aquesta situació fa que certs joves puguin assumir determinades actuacions per fidelitat al grup.

4.3. JORNADA 3, RADICALITZACIÓ EXTREMISTA VIOLENTA: POSTATEMPTAT (14/06/2019)

Programa de la jornada

9.15h – 9.30h	Lliurament d'acreditacions
9.30h – 9.40h	Obertura de la jornada Montsina Llimós, regidora de l'Ajuntament de Ripoll i Elisabeth Ortega, Directora del CBSR
9.40h – 10.40h	Ponència “Encuentros restaurativos en victimización grave: horizontes de verdad, paz y reconciliación” Alberto Olalde , Professor Facultat de Relaciones Laborales y Trabajo Social de la UPV i facilitador en processos de justícia restaurativa en visctimització greu
10.40h - 11.15h	Torn de preguntes i debat Moderadora: Elisabeth Ortega, Directora del CBSR
11.15h - 11.45h	Pausa-cafè
11.45h – 13.30h	Taula Rodona Carles Macián , director adjunt de SIMC Fadua Hamda , tècnica d'inserció laboral de l'Agència Desenvolupament Ripollès Mohamed Ghaidouini , president de la UCIC Núria Riera , tècnica de ciutadania i immigració del CBSR Ramon Sanahuja , Director d'Atenció i Acollida a Immigració l'Ajuntament de Barcelona Moderador: Jordi Pàmies, investigador EMIGRA-CER Migracions UAB
13.30h -14h	Tancament de la jornada
14 h.	Dinar (catering)

QÜESTIONS PLANTEJADES

En la Taula rodona es plantejaran les següents qüestions:

- Com van afectar els atemptats a la convivència? Quina és la visió que tenen tant a curt termini com a mig termini, després dels pràcticament dos anys que han passat.
- Com es va treballar i com s'ha treballat ? Quina és la valoració que en fan del treball realitzat durant aquest temps des dels diversos àmbits, institucions i serveis i des de la seva posició?
- Quins reptes de futur se'ns plantegen en aquests moments i en aquesta situació que estan descrivint?
- Quines barreres consideren que s'han de superar? I quines oportunitats es poden aprofitar?

4.5. PERSONES CONVIDADES A LES JORNADES

Les següents persones foren convidades a participar a les jornades. Algunes d'elles per motius diversos no varen poder assistir-hi o ho varen fer de forma parcial, en alguna de les 3 jornades. Van ser convidades en funció de la seva expertesa i coneixement de la temàtica i/o del territori. Són acadèmics, membres de la societat civil i d'associacions treballadors/es i tècniques socials, decisores polítiques i professionals de l'àmbit socioeducatiu local, comarcal i autonòmic.

Alberto López Bargados	UB i SAFI
Andreu Bover	Tècnic de polítiques migratòries de Salt
Anna Hernández	Coordinadora Mesures Medi Obert Dpt. Justícia
Anna Teixidor	Periodista de Televisió de Catalunya
Anna Vilalta	Tècnica Comunitària de Ripoll
Anna Viñas	Tècnica Joventut de Ripoll
Carles Macián	Adjunt al Secretari d'Igualtat, Migracions i Ciutadania
Carles Serra	Universitat de Girona
Cisco Coll	MMEE Ripoll
Clàudia Bassaganya	Tècnica Joventut de Ripoll
David Sánchez Sala	PGME, sotsinspector
Eduard Marco	Membre d'OPEV i SAFI
Elisabeth Ortega	Directora Consorci Benestar Social Ripollès
Fadua Hamda	Tècnica d'inserció Agència Ripollès Desenvolupament
Fatiha el Mouali	Tècnica acollida Ajuntament Granollers
Fatima Taleb	Exregidora Badalona
Gemma Pinyol	Dir. Polítiques migratòries i Instratègies
Gené Gordó	Subdirectora general de Suport a la Comunitat Educativa. DEGC
Imma Gómez	MMEE Ripoll
Jerome Ferret	Université de Toulouse
Joan Vila	LIC Ripollès
Joana Flores	Tècnica SOC Ripoll
Jofre Montoto	Analista de seguretat
Jordi Moreras	Universitat Rovira i Virgili
Jordi Munell	Alcalde de Ripoll
Jorge Tió	Psicòleg clínic. Psicoanalista SEP-IPA
Josep Maria Casals	Director de Formació de la Fundació Eduard Soler Ripoll
Laura Masó	Tècnica Joventut Generalitat
Lucca Gervasoni	OPEV
Luis Feduchi	Psiquiatre. Psicoanalista SEP-IPA
Maria Dolors Vilalta	Regidora Ajuntament Ripoll
Mario Toboso Buezo	PGME
Marta Casacoberta	Dir. Serveis Territorials de Treball, Afers Socials i Famílies Girona
Marta Clar Ballesteros	Cap de Servei Escola i Família. DEGC
Mohamed Ghaidouini	President Comunitats Islàmiques de Catalunya
Montserrat Llimós	Regidora Ripoll
Mostafa Shaimi	Càtedra Ferreter i Mora UdG

Mustapha Aoulad	President SAFI
Núria Mira i Pou	PGME
Núria Perpinyà	Tècnica de Comunicació, participació, comunitat i coneixement
Olga Garcia	MMEE Ripoll
Oriol Amorós	Secretari d' Igualtat, Migracions i Ciutadania
Paco Navarro	Dir. IE Abat Oliba Ripoll
Rachid El Marajie	Joventut multicultural musulmana
Pere Cortada	Coord. Comarques gironines SIMC
Rafa Manzano	Societat Civil de Ripoll
Raquel Rull	MMEE Ripoll
Saïd El Kadaoui	Acció cívica i membre de Som Ripoll
Teresa Morandi	Escriptor, professor i psicòleg
Xavier Torrens	Psicòloga Clínica. Psicoanalista. Membre Junta FCCSM
Zyab Ibañez	Dir. Màster Prevenció Radicalització
	Investigador IGOP

MEMBRES DE L'ORGANITZACIÓ

Alicia Mesas	Psicòloga de Cohesió Social CBSR
Jordi Pàmies	CER Migracions - Emigra UAB
Núria Riera	Tècnica de Cohesió Social CBSR
Sílvia Carrasco	CER Migracions - Emigra UAB

4. IDENTIFICACIONS INDIVIDUALS: RESULTATS PER TERRITORI I GRUP DE DISCUSSIÓ

Territori	GD	1. Com et defineixes?	2. Com et defineixen?
ALCARRÀS- SEGRITÀ			
Alcarràs-Segrià	Entitats	/	/
Alcarràs-Segrià	Entitats	Dona, muy familiar, cristiana, muy servicial, hija de Dios	Extranjera, peruana
Alcarràs-Segrià	Entitats	Persona, estudiant, idea, cara, sentiment	Alcarrassina, jove, germana
Alcarràs-Segrià	Entitats	Sóc alcarrassina, filla, mare, padrina, professora, amiga i esposa	Alcarrassina, catalana, professora, amiga, veïna
Alcarràs-Segrià	Entitats	Soy directora, niña, trabajadora	Comercial, jugadora de basquet, maestra
Alcarràs-Segrià	Entitats	Soy muy movida, soy cariñosa, trabajadora, mujer	Cocinadora, estudiante, peluquera
Alcarràs-Segrià	Entitats	Sóc una persona que conviu en una societat canviant	Noia, educadora social, reusenca
Alcarràs-Segrià	Entitats	Filla, mare, amiga, empàtica, capaç	amiga, mare, filla
Alcarràs-Segrià	Entitats	Formadora, padrina, alcarrassina, lliure, catalana	independent, autònoma, organitzadora, amiga
Alcarràs-Segrià	Entitats	Ciudadano del mundo	comunicador, escumador
Alcarràs-Segrià	Entitats	Dona, catalana, mare, viatgera, amiga, companya	dona moguda, inquieta, creativa, emotiva, independentista, feminista, reivindicativa
Alcarràs-Segrià	Joves	Lliure, alcarrassí i músic	Jove, blanc, privilegiat
Alcarràs-Segrià	Joves	D'Alcarràs, fill, germà, esportista	Àrab, noi, jove
Alcarràs-Segrià	Joves	Un ésser que pensa, actua, es desenvolupa, interactua...	Jove que té un entorn social on interactua
Alcarràs-Segrià	Joves	Noia, estudiant, d'Alcarràs	Creguda, borde, estrangera, índia, musulmana
Alcarràs-Segrià	Tècnics	Mare de família, referent, professional, humana, dona	Referent, família
Alcarràs-Segrià	Tècnics	Cristià, africà, orgullós del que sóc	Exigent, complicat, directe

Alcarràs-Segrià	Tècnics	Home, pare, lleidetà, català, ciclista, progressista	Català, lleidetà, ecologista, comunista, ciclista
Alcarràs-Segrià	Tècnics	Dona, mare, treballadora, catalana, ciutadana, educadora social	Dona, mare, treballadora, catalana, jove
Alcarràs-Segrià	Tècnics	Bueno, trabajador	Tímido, muchas ganas de ayudar
Alcarràs-Segrià	Tècnics	Mestís, català, músic	Rocker, sarcàstic, curios
Alcarràs-Segrià	Tècnics	Home, català, treballador (ocupat), universitari	Home ja no tant jove, funcionari, acomodat (classe)
Alcarràs-Segrià	Tècnics	Filla, parella, amiga, pallaresa, de poble, catalana, social, dona	De poble, pallaresa, catalanista, dona, vocacional
Alcarràs-Segrià	Tècnics	Sóc dona, d'un poble, sóc mare, vero	Pacient, tranquil·la, confiada
EL VENDRELL - BAIX PENEDEÈS			
Baix Penedès	Entitats	Sociable	Ayudante de todos, profe
Baix Penedès	Entitats	Mare, filla, la millor amiga, cunitenca	Madre, inmigrante, vecina pero de fuera, la marroquí, integrada
Baix Penedès	Entitats	Mujer, mamá, trabajadora, estudiante, deportista	Feminista, trabajadora social, mamá
Baix Penedès	Entitats	Educadora social, mare, filla, germana, gran	trabajadora social, técnica de Cáritas, Madre, hija
Baix Penedès	Entitats	Estudiant batxillerat, catalana, espanyola, hermana, amiga, prima, hija	Adolescente, social, humana, vendrellenca
Baix Penedès	Entitats	jurista, marroquí, catalana, política, vendrellenca, espanyola	Graduada en derecho, inmigrante, extranjera, vendrellenca, sociable, joven, emprendedora
Baix Penedès	Entitats	Padre, primo, hermano	Extranjero, marroquí, hombre social
Baix Penedès	Joves	Noi, rapero, jove, geek, rojo, friki	Noi, friki, rapero, avorrit, enrollat
Baix Penedès	Joves	Mujer joven, mestiza, hija, tía, hermana	Hija de María la Gitana, sabihonda
Baix Penedès	Joves	Noia, rossa, baixeta, somrient	Noia senzilla, tranquil·la, tímida, del grups dels de la música

Baix Penedès	Joves	Chico joven, marroquí, estudiante, con potencial	El morito, nini, que se dedica solo a trapichear
Baix Penedès	Joves	Jove, catalana, del Vendrell, amiga dels meus amics, tossuda, simpàtica	Extravertida, riallera, tossuda, amb caràcter, simpàtica, amiga
Baix Penedès	Joves	Noia, jove, catalana, rossa	Jove, del Priorat de Banyeres, educadora, sociable
Baix Penedès	Tècnics	Dona, mare	Seriosa, tranquil·la
Baix Penedès	Tècnics	Ésser humà, dona, ciutadana del món, tècnica responsable, amiga, honesta	Recta, dolça, disciplinada, tranquil·la, arrolladora
Baix Penedès	Tècnics	Persona, dona, parella, mare, filla, treballadora, amiga, espiritual, budista, vegetariana	Tècnica d'ocupació i immigració, mare de X, extravertida, nerviosa, tossuda, rara, solidària
Baix Penedès	Tècnics	Mujer, madre, lluitadora, rebel, feminista	Rebelde, tranquila, original, feminista
Baix Penedès	Tècnics	Tieta, catalana, polifacètica, educadora, folklòrica	Folklòrica, tieta, feminista, xerraire, moguda
Baix Penedès	Tècnics	Mare, treballadora social, filla, reivindicativa	Exigent, amiga, feminista
Baix Penedès	Tècnics	Psicòloga, filla	Responsable, simpàtica, ajuda els altres
Baix Penedès	Tècnics	Domenyenc, català	Bibliotecari, noruec
Baix Penedès	Tècnics	Mare, filla, amiga, treballadora, ciutadana, viatgera, argentina, professora	La dona de, la mare de, la dona d'immigrant, la terapeuta de, la amiga, trellerestre (?)
Baix Penedès	Tècnics	Dona, d'un altre país	Sensible, propera
Baix Penedès	Tècnics	Cissol, fill del meu temps i espai	Català, penedenc, allunyanenc
BARCELONA - BARCELONÈS			
Barcelona-Barcelonès	Entitats	Dona Musulmana, d'origen marroquí, catalana	Catalana, espanyola, menos marroquí
Barcelona-Barcelonès	Entitats	Soc una persona inquieta, compromesa amb millorar el món. Soc positiu	La gent em considera massa altruista, intel·ligent, desordenat
Barcelona-Barcelonès	Entitats	Mujer, creativa, organitzadora, solidaria	Líder, maternalista, algo religiosa

Barcelona-Barcelonès	Entitats	Soy mujer boliviana, feminista i perseverante	
Barcelona-Barcelonès	Entitats	Soy cubana	Me ven como una inmigrante negra trabajadora
Barcelona-Barcelonès	Entitats	Heterosexual, transformador social, padre, amigo, catalán	emprenedor, argentino, sociable
Barcelona-Barcelonès	Joves	Compromès, Amòlitic, adaptació	Responsable, simpàtic, divertit
Barcelona-Barcelonès	Joves	Jove, estudiant, monitor, curios	Amb iniciativa, creatiu, inquiet, de confiança
Barcelona-Barcelonès	Joves	Tangerina, musulmana, Badalonés	Moro, immigrant
Barcelona-Barcelonès	Joves	Dona, musulmana, una persona d'orient, una barreja d'idees i d'origen	Dona de Palestina, universitària, multilingüística
Barcelona-Barcelonès	Joves	Soc un noi del Vallès oriental, fill d'immigrants i soc de poble.	Germà de la Siham, una persona extravertida, noi magrebí
Barcelona-Barcelonès	Joves	Jove, morena, baixeta	Dona, musulmana, marroquina, amb força, tradicional
Barcelona-Barcelonès	Joves	Un ciutadà en constant construcció	Marroquí, musulmà
Barcelona-Barcelonès	Tècnics	Persona, dona, d'aquí, educadora, la que busca entendre el mundo que me envuelve	Dona, "d'on ets?", morena/negra, "la que fa coses sobre..."
Barcelona-Barcelonès	Tècnics	Mujer, madre, Barcelonesa, Argelina	Igual, extranjera, exótica, con nivel educativo bajo
Barcelona-Barcelonès	Tècnics	Nom i cognoms (fill de...), "reció" (?) cultural, "reció" (?) política, creences i experiències	Català, serio, diferent, classe treballadora o mitja, normal
Barcelona-Barcelonès	Tècnics	persona, dona, treballadora, jove, germana, filla, neta, amiga	dona, jove, catalana amb estudis
Barcelona-Barcelonès	Tècnics	Filla, germana, dona, amant de la natura, psicòloga, treballadora, multicultural, constant	amiga, propera, honesta, viatgera, confiable, treballadora, dona

Barcelona-Barcelonès	Tècnics	Persona, barcelona, trabajo, relaciones sociales, hijo, hermano	simpatico, trabajador, hombre, difernte, hijo, hermano
Barcelona-Barcelonès	Tècnics	dona, germana, filla, amiga, bessona, catalana, treballadora	dona, germana, filla, amiga, bessona, catalana, treballadora
Barcelona-Barcelonès	Tècnics	Soc únic perque ???	professional
Barcelona-Barcelonès	Tècnics	----- ---	----- -----
OLOT – LA GARROTXA			
Olot-La Garrotxa	Entitats	Divers, multicultural, amic de tots	Amable, carismàtic, pluricultural, col·laborador
Olot-La Garrotxa	Entitats	Sóc una persona realista	Una persona amb una caràcter fort
Olot-La Garrotxa	Entitats	Home, català, mortal, solidari	Home de tracte, professor, controvertit, solitari
Olot-La Garrotxa	Entitats	Plural, feminista, curiosa (amb ganes de viure i viatjar)	Diferent, jove, dona
Olot-La Garrotxa	Entitats	Ésser viu, dona, catalana	Dona blanca, dona edat fèrtil, jove
Olot-La Garrotxa	Entitats	Abuelo, jubilado, cuidador del mundo	Activista, solidario, polémico
Olot-La Garrotxa	Entitats	Humana, mare, amiga	Mare, persona, humana, propera
Olot-La Garrotxa	Entitats	Persona	Als grups per bé o per malament
Olot-La Garrotxa	Joves	Soc un jove, un fill, un veí, un company	negre, africano, moreno, de color
Olot-La Garrotxa	Joves	Sóc dona, ésser viu i persona	Dona, musulmana, feminista, germana i amiga
Olot-La Garrotxa	joves	Negre, binaceteuse, madre, luchadora, activista	immigrant, roba trabajos, los que viven de las arcas del Estado
Olot-La Garrotxa	Joves	Valenta, negra, dona	negra (color dolent), diferent, dolenta, desconfiada
Olot-La Garrotxa	Tecnics	Amic dels meus amics, adult, pare, company	Amic, company, confident
Olot-La Garrotxa	Tecnics	Dona, persona compromesa amb la gent i el mediambient, catalana, reservada	persona tímida, catalanista, intel·lectual

Olot-La Garrotxa	Tecnics	Dona, docent, mare, companya, independent, empatica,	Alegre, treballadora, responsable, fidel, complicada, vital
Olot-La Garrotxa	Tecnics	Ciutadana del mon i d'occident, amiga, esser viu i canviant que pensa i es transfoma.	
Olot-La Garrotxa	Tecnics	Soc un mes	Un mes que hi pots comptar
Olot-La Garrotxa	Tecnics	Mare, dona, divertida, selectiva, catalana, discreta	Treballadora, amiga, sociables
Olot-La Garrotxa	Tecnics	Garrotxí-Olotí, benestant, Esquerres	Paio amb sort, del ram educatiu, altruista
Olot-La Garrotxa	Tecnics	Dona, olotina, amb inquietuds	Mare, catalana, activa
PREMIÀ DE MAR			
Premià de Mar	Entitats	Persona, germà, amic, estimat	Simpàtic, bona persona, amable, amic
Premià de Mar	Entitats	Pare, avi, busca la justícia, creient	seriós, equilibrat, profund
Premià de Mar	Joves	Abdoulaye, chico, senegalés	amable, simpático, deportista
Premià de Mar	Joves	Mujer, madre, hermana, luchadora, hija	Alegre, mujer complicada, rebelde, amante de las cosas sencillas
Premià de Mar	Joves	Dona, arqueòloga, premianenca, amiga, germana, filla	Dona, blanca, cambrera, alumna, amiga, germana, filla
Premià de Mar	Joves	Persona, humano, hombre	Persona, hombre, extranjero
Premià de Mar	Joves	Dona, blanca, educadora, premianenca, jove, bisexual, feminista	Dona, blanca, amiga
Premià de Mar	Joves	Dona, blanca, privilegiada, "D'aquí"	Histèrica, dona, blanca, feminazi, dura
Premià de Mar	Joves	nosotros somos humanos que pensamos y reflejamos nuestros ambientes y (?)	Je suis étudiant dans mon pays
Premià de Mar	Tècnics	sensible, riallera, tieta, empàtica, emocional	simpàtica, folça, perfeccionista
Premià de Mar	Tècnics	mare, dona, sexualitat, solidària, membre col·lectiu, d'esquerres	dona, culturalment barreja, catalana, feminista, monògoma

Premià de Mar	Tècnics	empàtic, actiu, obert, company, compromès, responsable	seriós, complidor, constant, alegre, sociable
Premià de Mar	Tècnics	ecologista, naturista, responsable, esportista	naturista, esportista, amigable, compromesa
Premià de Mar	Tècnics	ciudadà, familiar, professional, persona comunitat, company, amic	professional, familiar, amic, veí
Premià de Mar	Tècnics	integrador, ciudadà del món, home, pare, company	responsable, referent, es pot comptar amb mi
Premià de Mar	Tècnics	persona, lliure, respectuosa, simpàtica, dona, perfeccionista, optimista, creativa	amable, treballadora, amiga, respectuosa, exigent
Premià de Mar	Tècnics	persona, dona, en transformació i evolució, mare	
Premià de Mar	Tècnics	senegalès, integrador, trabajador	vecino, educador
RI POLL			
Ripoll	Entitats	Soc dona, amable, treballadora, sociable	Una persona que se'm coneix per la meua manera de parlar. Oberta i atrafegada
Ripoll	Entitats	Extravertit, curiós, pare, català	El que s'enrotlla parlant
Ripoll	Entitats	Dona, amiga, mare	Companya, amiga, lluitadora
Ripoll	Entitats	Soc una dona, soc de Mèxic, soc mare	Mare
Ripoll	Entitats	Jove, Ripoll, infermer, muntanyista, militant	Pagès, infermer, activista
Ripoll	Entitats	Un empordanès de fa 39 anys. Ripoll jubilat	Un company que col·labora amb les activitats comunes
Ripoll	Entitats	Soc un ésser, pare i germà, soc universal	Soc un foraster i una persona treballadora
Ripoll	Entitats	Soc dona, soc catalana, soc mare, soc humana	Treballadora, de Barcelona, empàtica, sociable
Ripoll	Joves	Jove, adolescent, noia	Pequeña, jove, madura
Ripoll	Joves	Una bona persona i treballadora. A vegades amb manca de confiança amb mi mateixa.	Una persona riallera i tímida.
Ripoll	Joves	Noi de 18 anys, persona, alegre, graciós i amb empatia	Em veuen com una persona simpàtica,

			sense gaire vergonya i graciós
Ripoll	Joves	Sóc un noi de 18 anys, que li agrada el món de l'esport i està actualment estudiant.	Els demás em veuen com una persona jove, activa i de cul inquiet.
Ripoll	Joves	Un noi que intenta ajudar quan pot	Borde
Ripoll	Joves	Filla, amiga, estudiant, jove	Estudiant
Ripoll	Joves	Estudiant, jove, noi	Desconegut, independentista, jovent
Ripoll	Tècnics	Responsable, proper, cívic, respectuós	Bona persona, col·laborador, proper
Ripoll	Tècnics	Dona, filla, germana, amiga, educadora, catalana	Dona, amiga, filla, treballadora, europea
Ripoll	Tècnics	Dona, treballadora, mare, companya	Divertida, sociable, amiga, treballadora
Ripoll	Tècnics	Català i una mica espanyol	Pare, amic, professor d'història, veí, fill, germà, cosí
Ripoll	Tècnics	Sóc dona, sóc catalana	Mestra, mare, amiga
SANTA COLOMA DE GRAMANET			
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Un senyor, un intel·lectual, un gènere poc definit, un ecologista	Un funcionari, un home, un crític, un jipi
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Sóc dona, companya i filla	Sóc filla, germana, dona, independentista i companya
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Sóc dona, treballadora, catalana, jove i ciutadana	Veïna, dona, colomenca
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Sóc dona, lluitadora, oberta, educadora, propera	Oberta, propera
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Me defino como mujer, educadora social, joven	Como la de Valladolid, loca, curranda, inquieta
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Tolerant, amic, company	Rígid, amable, afectiu
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Pare, activista, català, espanyol, europeu, mediterrani, curios, peregrí	Pare, socialista, periquito

Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Sóc filla d'una mare excepcional. Germana, parella i amiga	A vegades es poden esteriotips per ser de Murcia, però després descobreixen que els Murcians són persones entrañables
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Obert, raonable, actiu	Amic, veí, professional, esportista
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Colomenca, dona, treballadora, mare, germana, filla, esportista, serieadicta, lectora	Introvertida, seria, organitzadora, treballadora, leal
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Gènere binarim pare, sóc d'esquerres, del barça, amic, company del món	Amic, parella, fill, treballador, compromés, festiu i positiu
Santa Coloma Gramanet	Tècnics	Barri de Santa Coloma, germana, filla, animalista, gènere femení	Sociable, grup de les "marxa", responsable, defensar sense molestar/afectar al altre
Santa Coloma Gramanet	Joves	jove, persona, animalista, amic, novio, familiar	noi, amic, esportista, ambiciós, nen
Santa Coloma Gramanet	Joves	amic, veí, pallaso, futbolista, fotògraf	amic, professor, futbolista, artista, estranger
Santa Coloma Gramanet	Joves	amiga, fidel, escoltadora, dinamita	alegre, sincera, bona persona, tardona, pájara
Santa Coloma Gramanet	Joves	compromès, inquiet	líder, plasta, educat
Santa Coloma Gramanet	Joves	persona, aprenent, tossut, visionari	extrovertit, somiador, dur
VIC – MANLLEU			
Vic-Manlleu	Entitats	maliense, de l'oest africà, català	negre, negatiu
Vic-Manlleu	Entitats	ghanès, català	estranger, refugiat de guerra
Vic-Manlleu	Entitats	sikh, català, viguetà, humà, Osonenc, traductor	català, estranger, osonenc, treballador, responsable, sikh
Vic-Manlleu	Entitats	pare, educador, d'esquerres, músic, de Roda de Ter, de l'Esquirol, desordenat	pare, educador, d'esquerres, músic, de Roda i de l'Esquirol, desordenat
Vic-Manlleu	Entitats	ciudadà del món, única, jo mateixa	acollidora, oberta, sempre a l'escolta

Vic-Manlleu	Entitats	dona, educadora social, marroquina, musulmana	vulnerable, oprimida, lluitadora, amb la "missió" de trencar estereotips
Vic-Manlleu	Entitats	pare, musulmà, amic, responsable	terrorista, respectuós, líder
Vic-Manlleu	Entitats	pare	la gent em tracta amb respecte i jo també
Vic-Manlleu	Entitats	filla de la Tamazga i de Catalunya, en permanent construcció, feminista interseccional i antirracista, curosa	jove, dona, acollidora, crítica, insistent
Vic-Manlleu	Joves	sensible, coqueta, sociable, oberta	prepotent, amb caràcter, passiva-agressiva, distant, freda
Vic-Manlleu	Joves	germà, humà, de la Plana, full en blanc	home, blanc, prim, europeu
Vic-Manlleu	Joves	musulmà, jove, marroquí, català, espanyol, viguetà	immigrant, marroquí, jove, musulmà
Vic-Manlleu	Joves	amic, estudiant, fill	castellà, extrovertit, ansiós
Vic-Manlleu	Joves	manlleuenc, de tot arreu	diferent, forània, marroquina
Vic-Manlleu	Joves	aprenent, lliure, del món	altre, forani, alegre
Vic-Manlleu	Joves	musulmana, marroquina, estudiant, catalana	musulmana, marroquina, treballadora, filla de..., forta, lluitadora, constant
Vic-Manlleu	Joves	amic, vegà, germà, persona	home, gay, diferent, estrany
Vic-Manlleu	Joves	filla, parella de, estudiant, amiga, germana, cosina	musulmana, tímida, espavilada, pausada
Vic-Manlleu	Tècnics	pedagoga, amiga, propera, marassa, filla, una mica "pop" (moltes potes o braços alhora)	empàtica, disposada, treballadora, amigable, companya, marassa
Vic-Manlleu	Tècnics	humà, del món, català, del cabreres, familiar, amic, company	home, classe mitjana, cooperatiu, defensor dels drets, amic, familiar
Vic-Manlleu	Tècnics	mestre, pare, compromés, arrelat al territori, al mig de moltes cultures	accessible, tossut, punt de referència de la comunitat, nexa de molts coneguts i àmbits, mediador

Vic-Manlleu	Tècnics	dona, jove, catalana, de la Plana, d'esquerres, esportista	noia, catalana, monitora, educadora, hippie
Vic-Manlleu	Tècnics	dona, mare, lluitadora, habitant el món, idealista, companya	molt activa, impulsiva, que em dono, que vaig a la meua, que sé fer pocs papers, que faig moltes coses
Vic-Manlleu	Tècnics	dona, mare, catalana, treballadora, pública, compromesa amb la comunitat, aprenenta de la vida	dona, mare, amiga, companya, catalana, funcionària, manlleuena
Vic-Manlleu	Tècnics	dona, mare, germana, infermera, amiga, companya, ciutadana, del món, catalana	amiga, mare, companya de feina, dona, compromesa, ciutadana, referent social, una igual
Vic-Manlleu	Tècnics	home, divers, amic, voluntari, allaoui	estranger, musulmà, actiu, bona persona, marroquí
Vic-Manlleu	Tècnics	dona, musulmana, catalana, marroquina, mare, treballadora	lluitadora, marroquina, musulmana, oberta, dona
Vic-Manlleu	Tècnics	mare, catalana, parella, sociòloga, dona, tonenca	catalana, treballadora de la pública, independentista, mare, associacionista, heterosexual